ספר הנפש

לרבי שם טוב פלקיירה ז"ל .

החכם הכולל הזה חי בשנת ארבעים לאלף הששי
והיבר עשרה ספרים הנודעים בשם

ספר המבקש , צרי היגון , מורה המורה על מורה נבוכים , אגרת בתי הנפש , הנהגת הגוף והנפש (כתיבת יד), אגרת החלום , אגרת הויכוח , הדרוש על תנ"ך על דרך הפילוסופיא , המעלות (כתיבת יד) , והספר הנפש הזה היה בכ"י כמוס וחתום באוצרות מלכים, גלה מסתרין
החכם השלם המופלג

מהור"ר מרדכי ליב ביסליכס ז"ל

ועתה יצא לאור יחד עם ביאור

מאת

ישראל חיים קליין

רב במיישיגאל

בן לאותו חסיד מפורסם הגאון אמיתי מהור"ר מנחם מאנדיל זלה"ה ממינסק .

וואַרשויא

בדפוס אלכסנדר גינז , הסר' הוקס ע"י זעליג לאנדסבערג .

שנת **תרכ"ד** לפ"ק

HEBRÄISCHE PSYCHOLOGIE

von Rabi Schemtow Palkeire

Herausgegeben mit einem Komentar

von I. Ch. KLEIN.

1864.

Wolno drukować, z warunkiem złożenia w komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanéj liczby egzemplarzy.

w Warszawie dnia (18) 30 Kwietnia 1863 r.

Cenzor, *J. Tugendhold.*

Druk Alexandra Ginsa.

הסכמת

הגאונים מפורסמים והרבנים המאוה"ג חריפים ובקיאים ומורי הוראות דפה ווארשא.

הן בא אלי כבוד הרב החריף מפורסם השלם מוהר"ר ישראל חיים קליין נ"י, והראה בידו ספר הנפש לרש"ע פלקיירה ז"ל הנודע לשם ולתהלה ולתפארת בישראל וביאורו חכמת הנפש מהרב הנ"ל להורות הדרך במסלול ישר להבין דברי קדשו מספר הנפש לרש"ע ז"ל לכן אמרתי לפעלא טבא יישר חילו וכחו וחפץ ה' בידו יצליח להחל ולכלות ונכון לבי בטוח באחב"י שלא ישיגו בגבולו להדפיסו מחדש כל ימי חייו, ולהשומע יונעם ותבא עליו ברכת טוב. הכ"ד הבא עה"ח לכבוד דורשי התורה ולומדיה. יום ד' וארא כ"ב טבת תברך פה פראגא.

נאום **ישעיה מושקאט** חופ"ק פראגא

הן בא לפני הרב החריף מפורסם מוהר"ר ישראל חיים קליין נ"י, ובידו ספר הנפש להחכם רש"ע פלקיירה ז"ל, וממנו ביאור נחמד להבין דברי קדשו של הספר הנ"ל ובקש ממני להסכים עמו להביאו לבית הדפוס, נזאת אמרתי כי דברי החכם הנ"ל אין צריכין חיזוק ומובטחני באחב"י שלא ישיגו גבולו כל ימי חייו, דברי המדבר לכבוד דורשי התורה.

יעקב במהר"י ז"ל בעל המחבר ספרי תפארת יעקב

ה"ה הרב החריף ושנון המפורס' מוהר"ר ישראל חיים נ"י בהרב הגאון החסיד המפורס' מוהר"ר מנחם מאנדיל ז"ל, אתא ואייתי מרגניתא, ספר החכמה כת"י קדמון, המיוסד על חכמת הנפש, והרב הנ"ל עשה לו מטעמים לבאר ולפרש דבריו על אדני החכמה, והיות כי חשוב הוא לאדפוסי אדרא, ע"כ כמה יגיעות וטרחות עלה להרב המבאר הנ"ל, להפיק כוונתו הרצויה, להעלות על מזבח הדפוס, מובטחני בשא"י כי לא יעשו עולה ח"ו להשיג גבולו של הרב הנ"ל כל ימי חייו, דלא ליקו בארור אשר בו וכו', ויתמכו בידו לקבל ספרו בכסף מלא, ותומכיו מאושרים, ועלי לקבל ספר א' כשילא מבית הדפוס במחיר אשר יושת מהרב המבאר, ובאתי עה"ח יום ה' ע"ו שבט, שנת תברך פה ק"ק מאהילאוו.

נאום **מאיר ברלין** מומ"ץ

הסכמת

הרב הגאון הגדול פאר הדור שלשלת היוחסין רועה עדת ישראל בווין הבירה. והסכמת הרב הגאון מפורסם חכם הכולל שבספרדים מתושבי ק"ק ווין.

הן קרב אלי הרב המופלג הש"ס מוהר"ר ישראל חיים קליין נ"י, ובידו מגלת ספר כתוב ביאור מספיק ורחב על ספר הנפש לרבי שם טוב פלקיירה ז"ל הנודע לשם ולתהלה בקרב ישראל, ועל דעתי והשערתי בביאור הזה ימלא כל דורש ומעיין בספר היקר הנ"ל מסלול ישר להשכיל להטיב ולמלאות דעת קדוש ה' המחבר ז"ל, ולזאת מלאתי לנכון לעורר כל איש אוהב התחקות על כל חמדה גנוזה בתוך ספרי הקדמונים הנודעים, לתמוך את ידי הרב נ"י המוציאו לאור הדפוס עם ביאורו הנ"ל ולקנות מידו את הספר הנחמד הלזה, הן ה"י המדבר לכבוד התורה, פה ווין הבירה יום ב' ט' תמוז תרח"י לפ"ק.

הק' אלעזר הלוי איש הורוויץ

הק' ראובן בכמוהר"י ברוך ס"ט

הסכמת

הגאון הגדול פאר הדור שלשלת היוחסין רב דק"ק ווארשא.

גם אנכי ידי תיכון עם המ"ל הספר הנכבד ספר הנפש עם ביאורו ועלי לקבל הספר הנ"ל אחר שילה מבה"ד מיד הרב המופלג הש"ס החריף השנון מהור"ר ישראל חיים נ"י. הבעה"ח ביום שלשים למ"ע מונים ברכתא לפ"ק.

נאום דובעריש מייזלש חופ"ק ווארשא יע"א

נאום נתן במהור"ר דוב בער זצ"ל מו"ץ בארדינאצקעס.

הק' חיים במהור"ר יוסף זלה"ה אופענהיים דומ"ץ פ"ק הנ"ל.

הק' שלמה הילל בהרבני מו"ה ישראל מאיר ז"ל מ"ץ פ"ק.

הק' ישראל מאיר במ"ר הכהן ז"ל מ"ץ משילעץ.

נאום בנימין דוד ראבינאוויטץ מ"מ דפ"ק ווארשא יע"א.

מליצה

מידידי החכם השלם המופלג מפורסם כו'
מהור"ר ישכר בער הורוויץ נ"י מהוראדנא.

אברך המקרה אשר הקרה ה' לפני את הרב החריף החכם השלם המפואר מוהר"ר ישראל חיים נ"י לראות פניו ולהתוודע אתו ויהיה בעיני כמוצא שלל רב וגם התענגתי על דבריו דברי חכמה ודעת אשר בספריו היקרים ע"כ הנני בנפש חפצה לקבל אי"ה לבלי נדר כל ספריו אשר יוציא לאור במחיר אשר יושת עלי.

ישכר בער איש הורוויץ הלוי

יתר הסכמות מהרב גאון הגאונים מוהר"ר יעקב אורינשטיין זלה"ה בעל מחבר ספר ישועת יעקב נדפסו בשנת תקצ"ב בלעמבערג.

הקדמת המחבר ספר הנפש

מרבי שם טוב פלקיירה זלה"ה.

אמר שם טוב בר' יוסף ז"ל בן פלקירה ראיתי לחבר ספר קטן בחכמת הנפש ואחברהו מספרי הפילוסופים האחרונים המדברים ע"ד החקירה והחפוש ויהיה דברי בו בקצרה ויהיה כולל רוב מה שאמרו בחכמת הנפש ומה שהסכימו עליו שהוא אמת מצד החקירה ואף עפ"י שכבר כתבתי כל אלה הענינים באריכות בספר שחברתי בדעות הפילוסופים ראיתי לחבר זה הספר בעבור שיהיה לי ספר זכרון אעיין בו תמיד כי כן ראוי לעשות כל מבקש החכמה שישים זאת החכמה נכח עיני לבו כי בה ידע עצמו וממנה יגיע אל התכלית האחרון שהוא ידיעת בוראו יתברך. ואמרו החכמים כי כל חכמה מפוארה ומעולה אלא שמקצת החכמות מעולות ממקצתן וחכמת הנפש קודמת לשאר החכמות במיני העילוי כולם. והחכמה תהיה מעולה בהיות עניניה אמיתים (כחכמת המספר) או בהיות מונחה מעולה

כחכמת

כחכמת הכוכבים, וחכמת הנפש נכבדת משניהם יחדיו. ואמרו כי ראשית המעלות שנים אהבת החכמה באמונות ובחירת הזך מהמעשים בכונות. ובידיעת האדם נפשו תהיה בו ידיעתו שלמה. כי השלמה שבידיעות הדבר היא ידיעת צורתו ובידיעת צורתו ידע מה הוא עצמו. ואמרו כי מי שידע נפשו ידע בוראו וכל מי שהוא סכל בידיעת נפשו כ״ש שהוא סכל בידיעת בוראו. ואיך יאמן באדם שהוא חכם בזולתו והוא סכל בנפשו. ואמרו כי התועים שכחו האלקי ית׳ והשכיחם נפשותיהם והיה כתוב בהיכל הפרושים דע נפשך בן אדם ותדע בוראך וזה ענין אמיתי כי כמה דברים יוחסו לכחות הנפש יתבאר בו החכמה שהם מרוחקים מהשכל כ״ש מהאלקי ית׳. ע״כ אמרו כי ידיעת הנפש קודמת לידיעת האלקי ית׳ ושהיא המעולה שבידיעות אחר השי״ת. (וראיתי לחלק זה הספר לעשרים פרקים):

הקדמת המבאר

בראותי כבוד מלאכת הספר הנפש מהרב החסיד הפילוסוף אלקי רבי שם טוב פלקירה ז״ל, ואתבונן תפארת גדולת הרב המחבר בחכמותיו המפורסם בספריו הרבים, שפטתי שפוט לשום אותותיו אלה בקרב העם אשר אנכי בקרבו ואת מעשיו כי נורא הוא. וכאשר הורידתיהו אלי ואשימה עיני עליו למען הוסיף קדושה על קדושתו במראה מקום ויתר הדברים אשר הונחו לי להתגדר בהם רציתי לבא בארוכה לבאר תולדות הרב המחבר וקורותיו, אבל מטרדת הזמן קצרתי רק אחרי רואי כי הספר הזה חתום זה שנים רבות אשר מגילה התומה ניתנה, ואנכי לא באתי לבאר החכמה בשלימות הלא ארוכה מארץ מדה וכפי שכתב הרב המחבר בהקדמתו „כי מי שידע נפשו ידע בוראו וכל מי שסכל בידיעת נפשו כ״ש שהוא סכל בידיעת בוראו״ ומבואר

בדרז״ל

הקדמת המבאר

בדרז"ל הני חמשה ברכי נפשי כו' מה הנפש כו', הלא כ
החכמות נכללות בחכמת הנפש והיא כאמרו קודמת לידיעת אלק
יתברך ושהיא המעולה שבידיעות אחר השי"ת. ע"כ ראיתי לפתו
מעט מזעיר לכונת הרב החכם הכולל המחבר הנ"ל וכל רוא
חיבורי זה יוסיף מדעתו וארבעה פרקים של המחבר הנ"ל היינ
פרק ט"ו, ט"ז, י"ז, י"ח, לא פרשתי כלל אף לא באתי לתכליו
כונת הרב המחבר הנ"ל לאמיתה כי עמוק הוא וקיצר בדבריו מאד
רק כפי שראיתי והתבוננתי בספרים הרבה כמו בספרי הרמב"ם
ובעל עקדה, וספרי מהר"ל מפראג אשר כל רז לא אנס להם
בכל החכמות ומדעים ואשר לא הביאותי בשם אמרם יען כ
רבים המה ואינם על זכרוני, ע"כ אמרתי דברים אשר יסודו
בהררי קדש וקרוב לאמת ולזכות הרבים. וזכות אבותי הצדיקי
ז"ל אשר מסרו נפשם לקדושת שי"ת ולתורתו הרהבתי עוז בנפש
לדבר מעט בדברי הקדושים הנ"ל ומבקש מכבוד התורה ולומדי
סליחה אם שגיתי ח"ו. דברי המעתיר, בקידה והשתחויה מו
הדרת כבוד ישראל.

ישראל חיים

בהרב הגאון המפורסם חסיד תמימי מו"ה **מנחם מאנדיל** זלה"ה חונה פה **מיישיגאל**

ספר הנפש

פרק א

א) במציאות הנפש :

שני

ביאור

א) במציאות הנפש. מילת נפש הוא השם הכולל כל הרוחניות שבאדם לדעת חכמי אמת חלקו אותה לחמש בחינות לנפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה וכפי הידוע כי מה שאינו גוף לא יחלק לחלקים ע"כ בהכרח הן עלולות זו מזו ואין שתים עלולות כאחד בשוה לכן כתב בתורה ונכרתה הנפש ההוא אבל לא מיתה כי לשון מיתה הוא הפרדה מהגוף ובאמת הלא ראינו כמה רשעים העוברים וחיים אבל כרות היינו מהשורש העליון כ"א לפי עונו נסתלק ממנו שורשו בקדושה. ולחכמי מחקרים מכנים לנפש רוח נשמה לשכל היולאני, ושכל הנקנה, ושכל הנאצל ועיין בעקידה שער ל"ב ועניין מהות הנפש נבאר כפי שמבואר בספרי קדושים וחכמים אשר האיר להם ד' ע"י אור נשמתם הטהורים. מתחילה נבאר מה שאמר החסיד איוב מבשרי אחזה אלקי היינו מגופו ממש ונדייק מקודם בלשונו א' לשון חזיון ולא ראיה. ב' אלקי ולא אמר שם בן ד'. ע"כ נבאר לע"ד. לדעת הרמב"ם יש ב' מדריגות הנבואה במראה, ובחלום ובמראה עוד כמה בחינות היינו יד ד' היותר גדולה. ומחזה קטן מזה וזה ידוע כי הוא ע"י אספקלריא שאינה מאירה אבל לא ראיה ברורה לכן אמר לשון מחזה ולא ראיה כי הראיה הוא עצמיות הדבר אבל חזיון הוא ע"י משל להבין דבר מתוך דבר במשל ואלקי' ידוע גימטרי' פ"ו כמו מלת הטבע מבואר בספרים כי השגחתו והנהגתו של הקב"ה על ב' אופנים א' הנהגה ניסיית שהיא למעלה מהטבע ב' הנהגה טיבעיית היינו כל הכחות המלובשים בנבראים ויצורים ונעשים אשר המה ידמו בנפשם שהם בעצמם ינהגו זאת אבל באמת על הנהגה זו נאמר שהצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם וכבר ביאר בעל גור ארי' בספריו כי הנהגת הטבע אף כי

המה

המה נערכים ע"פ מערכת השמים אבל בכל תנועה ותנועה מסיבת הטיבעית היא מסיבה העליונה המוסתרת בתוכה והשגחה העליונה בטבע לערך האמונה הוא מושגת לאדם ולדעתי לזה אמרם הז"ל אסתר מן התורה מנין כונתם דגם מן אסתר היה ע"פ הטבע דאחשורוש אהב את אסתו ועשה לה רצונה ע"כ כל הנהגה ע"פ טבע הוא כינוי לאסתר והתורה הוא כינוי להנהגה למעלה מן הטבע כי הטבע עלולה ממנה כי בה נברא העולם וזה ענין תוכן כונתם מנין שהנהגה הטיבעית היא בעצמותה בהנהגה למעלה מן הטבע לכן כתוב ואנכי הסתר אסתיר את פני דהבטיח לנו הקב"ה אם לא יוצדק לנו מעשינו לשנות הטבע לעזור לנו ע"י נסים ונפלאות הנגלות לכל יעזור לנו ע"י הטבע אבל היא מהשגחה עליונה ע"י נסים ג"כ ולזה כיון איוב ע"ה מבשרי מגופי ממש אחזה פירוש אוכל להבין כמו חזיון ע"י משל את אלקי היינו כחות נפשי החיות המושפע בקרבי. וכבר כתב הקדוש ראש המקובלים ר' משה מקורדיוואירי ז"ל בפרדס שלו וז"ל הידוע היות האדם לורותיו ותכונתו ואיבריו ועורקיו וגידיו דמות בבואה עליונה והאדם לא עלון שנתגשם ונתעבה בעה"ז וזה הענין שורש ועיקר באמונה והחסידות עכ"ל לכן ניתן לנו רשות לפי קט שכלינו להבין בחכמת יוצרינו בגופינו וזה יהיה לנו ככלי מראה להבין נפשינו הנאצל לנו מאור העליון וכל הענינים אשר נעורה לבינו לחקור מהשארת הנפש ומהותה אשר הסתפק החכם ר"י ערמאה ז"ל שם שער ל"ב וז"ל אחר שהנפש היולאני בתחילה ענינה הוו כענין הכנה והתחלה אל האלילות היא: הנבדל המתעלם בו כמו שכתבנו מי יתן ונודע אם ההכנה ההוא יתדבק עם הגוף בהפסד כאשר נתהוותה ונתקיימה באמנה אתו. או אם תתדבק אל עולם הנבדל אשר נתעלמה בו וזה אם נניח שתתדבק בעלם ירלה שיתהפך הדבר ההיא מהותו היולאני אל עלם נבדל רוחני והוא פלא. אמנם אם יונח שתתבטל הנה באמת יהום מליאת השארת הנפש היא הניקנית מב' פנים. האחד כי איך יתכן שיאמר העלם ההוא המתעלם מזולת הדבר אשר הנאנו שנתעלם בו. והשני שכבר יהיה הענין הנאמר דבר אחר זולתי זה האים הרמוז מאחר שלא יהיה הוא ולא דבר ממנו עכ"ל ע"ש דהאריך בחקירותיו ואנכי הלעיר עפר אפי תחת כפות רגלי הלדיקים והחכמים אשר ראו אור האמת ואנכי לפי קט שכלי אתבונן בילור כפיו וד' יכפר לי. הנה אחרי שביארנו שנוכל להבין הנפש מהגוף ע"כ נראה בכל עניני הגוף ובחינותיה להבין הרוחניות מגשמיותה בכל ענינים כמו

ביאור פרק א

שבגוף האדם הכלול מכמה אברים ובשר וגידים ועצמות אבל האברים הפועלים ומקיימים את הגוף הזן ומפרנסים ומגדלים אותו כל ימי חייו המה נעלמים ומשוכנים בתוך הגוף ונמשלו כמו אילנות אשר מהשרשים מקבלים יניקה מן הארץ ומשלחים לענפיו עד שיצמחו ויעשו פרי ממעל כן הענין בגוף האדם אבל נחלקים הם לשלשה אילנות הא' האילן הטבע אשר יקבל המזון והמה הגסים שבגוף המה הכלים הטבעיים רק הם כאילן מהופך אשר שרשו למעלה וענפיו למטה. היינו הושט יקבל המזון וישלח בהילוכו ע"י (הכילוס) לאצטומכא ושם נתבשל המאכל ונחלקים מעט יהפכו ע"י זכות החלטם לדם וישלח ללב אשר הנפש יתעטף בו וקצתם ישתנו ויתהפכו לצורתן עד שנתהווה מהם עצמות הגוף ובשר וגידים ועצמות אשר מזה יתגדל הגוף בתכונתו ומהותו וקצתם ידחה לחוץ וזה האילן רק לקיום הגוף לבד והב' הם הגידים והעורקים הנקרא אילן החיות שבאדם והמקור והשורש הוא הלב והוא באמצע הגוף אשר ממנו יתפשטו הגידים והעורקים אשר יקבלו את הדם ולשפוך לכל אברי הגוף ויקבלו ג"כ את הדם השחורים מכל אברי הגוף וילכו בחזרה אל הלב לצד השמאלי וכן מרוצתן ברצוא ושוב מצד ימין שבלב לכל האברים שבגוף ע"י הגידים שבגוף ויתפשטו לענפים רבים. לכל אבר ואבר עד שיתפשטו לגידים קטנים בבשר הגוף והמה נחלקים לשלשה מינים קצתם יפעלו להשתנות צורת הדם לבשר הגוף ממש וקצתם ישתנו לצורתן בלחותן עד שיצאו בזיעת הגוף ע"י נקבי העור הנקראים (פארין) והם נקבים דקים שבעור האדם וקצתם יחזרו ע"י העורקים קטנים וירוצו ויתפשטו לענפים גדולים בחזרה אל הלב לצד השמאלי והוא הנפש המעופף במרוצת הדם ברצוא ושוב אשר בזה ישפיע כחות וחיות לכל האברים שבגוף. והאילן הג' הוא העצבים שבגוף (הנערפינזיסטעם) המה חוטים לבנים ודקים המתפשטים מן המוח שבראש ומן המוח שבשדרה לכל האברים שבגוף אשר הסכימו כולם שהוא משכן הנשמה אשר ישפיע חיות לכל החושים בתנועה והרגשה כמו אל העינים המתפצלים מן המוח הנקראים (זעהנערפין) לקבל כח הראות ולאזנים לקבל כח השמיעה וכן לכל האברים ובזה ישפיע הרגשה וכל התנועות רצוניות כידוע שנחלקים המה לב' חלקים המרגישים והמתנועעים אשר יתפשטו לכל הגוף אף. לכל ראשי אצבעות הנקראים (מאטארישע נערווין אונד בעוועגענדע נערווין) אשר המה יפעלו בתנועת האברים ולעומת הכלים אלו יש ג"כ בכללות הרוחניות שבאדם בשם כחות. וחיות משונות

זו מזו אשר על ידיהן ישתנו כל מלב הגשמי בתכונתו ומהותו ובכולם נחלקו ג"כ לשלשה חלקים כמו אברי הגשמי ולפי חכמי המחקר מכנים בשם הא' עולם הטבע היינו כחות הנפש אשר יפעלו שלא מרצונו וידיעתו כללו כמו כח הזן בכלל ובפרטי פעולותיו המושך . והמעכל . המברר . והדוחה . וכח המגדל . והמוליד : אשר הם יפעלו שלא מדעת האדם כמו הצומח בהעדר הרגשה וידיעה . הב' עולם החיים שהכן בלב ומשם יתפשט החיות עם כל המידות הן טובות ורעות כמו אהבה . יראה. ורחמים . כעס. גאוה. קנאה. והרבה כחות אלה אשר בהרגשה וידיעה אבל לא בחכמה להבין גבלימות רק ההרגשה יותר מהידיעה ע"כ ישתמש בהם בעת יתפעלו בנפשו אבל יתחרט אח"כ יען כי הידיעה לא היתה לו בשלימות להבין סוף דבר במחשבה תחילה שירגיש תחילת הדבר כמו שירגיש בתכלית הדבר כי יתפעל בנפשו רק בסופו ולא יתפעל בתחילתו עד שלא ירגיש כלל ע"כ ישתמש בכחות היינו כעס גאוה וכדומה שהרי מדות רעות . הג' מכונה בשם עולם המדע להשפיע חכמה ובינה ודעת לשפוט הכחות הנפשיות השוכנים בעולם הטבע ובעולם החיים להורות להם הדרך שלא יתפעל הנפש רק מהכחות אשר הידיעה וההרגשה שוים הם היינו להשפיע להם מחשבה בחכמה להבין סוף דבר בתחילתו אשר המה למעלה מהזמן ויוכלו להתגבר באדם עד שלא ירגיש להתפעל בנפשו במקריות חילוניות ותתגבר עליו הידיעה שלימה אשר האציל בחכמה עליו לשפוט על כחות נפשי בהרגשם שיעצרו התנועה במפעלו לכל הענינים אשר נגד דעתו השלימה . וחכמי אמת חלקו זאת אשר האדם כלול מארבע עולמות אבי"ע אבל רובם (שאינם מיחידי סגולה שבדור אשר נשמתם מעולם האצילות) נשמתם נאצל רק מעולם הבריאה היא הנשמה המשפיע חכמה ודעת ומעולם היצירה המה הכחות הנפש ומעולם העשיה המה הכחות הטבעיים ובאמת מי שמזכך רוחו ונפשו אז יוכל להרגיש כי באמת מורכב האדם כמו שבגופו הוא מורכב מכל היסודות הגשמים אשר מהם כל הנמצאים בגשמיהם רק הם משתנים בתכונותיהם לפי ערך מזגי הרכבתיהם ביסודות הפשוטים הנ"ל ובזה הם משתנים בערך קומתם ומלבם ומראותיהם ולביונם כל סוג וסוג וכל מין ומין אבל ישתתפו כולם בשם צורת היסודות לכל הילודים בגשמי אף כי הכמים אחרים העלו בחקירתם להרבה יסודות כידוע בחכמת הטעמיה שיגידו לס"ב יסודות בכל זאת העיקר אשר העלו חכמים הראשונים אשר מעט מהם הלא חכמי אמת וקדושי עליון אשר הוקשרו בחכמתם

הגשמי

הגשמי ברוחני ממש כי ידעו ויבינו באור חכמתם אשר האיל להם ד' ע"י אור נשמתם להבין בחכמת בריאת עולמו אשר זה לעומת זה עשה אלקים וכל הנמצאים בגשמי יש ברוחני וזה כוונו באמרם ז"ל כל מה שיש ביבשה יש בים כמבואר בספרים הענין הר של ים הנאמר בכ"מ הוא כינוי לכח הטבע אשר ברא ד' את עולמו ועיין ברבינו בחיי על התורה אשר העלה בחכמתו הענין בקיעת ים סוף וז"ל שם כאשר נפסקה המסכה ממדת החסד ולא התפשט' למטה אל השכלים הנפרדים בקיום העולם כמנהגו וטבעו וע"כ נבקע הים וכל מימות שבעולם כי הר של ים מכלל הכחות הנפרדים עכ"ל והכלל הענין כל דבר שברוחני הוא השורש המהווה ומקיים את הדבר בגשמי וזה כוונו באמרם ז"ל אין לך עשב למטה שאין לו מזל שעומד עליו ומכה אותו שתלא היינו העצמיות שבקרבו המהווה ומקיימו והוא הנקרא נפש לדבר זה . והמה הצדיקים עמדו וגררו היטב בחכמתם בחלקם כל הנמצאים בגשמי הפשוטים והמורכבים שרשן בגשמי הנראה לנו ע"י ראות חושיותינו לד' יסודות פשוטים אש . רוח . מים . עפר . אמנם הצורות העצמיותן עמד החוקר הגדול דון יצחק אברבנאל ז"ל והעלה ג' דעות בזה אחרי אשר איכיות מסותם מצאנו עשרה ענינים כמו החום . והקור . הלחות . והיובש . הכבדות. והקלות . השעירות. והחלקות · הספוגיות · והמקשיות אשר המה מושגים לנו ע"י הרכבתם בהתלבשם בכל איכותיהם אבל במאמר העצם שלהם הביא שלש דיעות חלוקות הא' אשר צורות היסודות המה הד' איכות הראשונים. והדיעה הב' בשנים א מלעת היינו כבדות וקלות ע"פ איך נחלקים לארבעה יסודות רק לערך הרכבתיהם באיכותיהם . והדיעה הג' בצורת היסודות אינם האיכות הד' ולא איכות אחר מהמושגים כי אם הם עצמיים ימצאו בחומר הראשון וימשכו אחריהם כל האיכות כענין המקרים עם הצורה הטבעית ושאלה הצורות אינם מושגים אצלינו ע"פ בספר עטרת זקנים להחכם אברבנאל שהסכים דעתו לדיעה הראשונה אשר הד' איכות הראשונים הוה צורת היסודות והסתיר שם הספיקות שנתוכחו עליו בראיות נכונות ע"ם וכל אילו החכמים חקרו בחכמתם הטהורה להשיג צורת היסודות הגשמי אף שאינו נראה לנו לחוש ראותינו אבל מושג לנו ע"י חושיותינו בהרגשתינו ושיערו בחכמתם לשפוט צורתם הראשונה ע"י החוש הכולל הנקרא חוש המשותף אשר ביכלתו להרכיב ענין הנראה לנו ע"י חושים הנפרדים ונתפצלו ממנו אשר יגיע אליו הרגשת הענין איכות הדבר ואח"כ בכח המצייר שלו יוכל להרכיב

להרכיב כל האיכות ולשער תכונתו ומהותו שלם על עצמותו אבל באמת
הלא ידוע כי השגת הנפש נחלקת לשנים א' השגת החושיות והב' השגת
השכליות וכשם שיש בהשגת החושית הבדל סוגיי בין הדברים הנראים
ובין הקולות הנשמעים כן יש לנו לפ"ז ג"כ הבדל בין מושגי השכל
המעשיי למושגי השכל עיוני וזה מבואר ג"כ בין החכמים ומבאר
בעל עקידה ז"ל כי יש תמיד יחס והסכמה מה בין היודע להידוע
באופן שכח הנפש היודע צריך להיות נערך ומקבל ומתדמה בטבעו
אל הדבר הידוע וכמו שחוש הראות לא יוכל לשמוע כן לא ישיג
השכל המעשיי הדברים הנראיים שהם רק לשכל העיוני נמצא יש
הבדל סוגי בין כח הנפש הנקרא שכל עיוני ובין כח הנפש
הנקרא שכל מעשיי בעבור זה יתדמה השכל עיוני להיות רוחנים
ונצחיים כמו הדברים הנראיים אחר הם נצחיים ג"כ אבל השכל
המעשיי יתדמה ג"כ למושגיו שהם דברים כלים ונפסדים כי ערך
שלימות השכל עיוני לשכל המעשיי כערך שלימות אנושי לשלימות
אלקי וכן השכים הרב הנ"ל אלא המשיג הענינים הרוחנים כי
שלימותו נעלה ונשגבה מכל שלימות האנושית על כן איך
ניתן אמון להחכמים איך אחר השיגו רק על ידי השגת החושיות
ישפטו בהשגת השכליות שלהם שרשן של הארבע יסודות אחר כמה
נצחיים ומקויימים ומהווים תמיד עכ"פ צריך להיות לפי הכלל הנ"ל
יחס והסכמה מה בין היודע והידוע ע"כ יותר טוב לנו להאמין ולסור
משמעתינו להבין ולהתבונן בדברי הצדיקים הקדושים עליונים אשר
בודאי רוח הקודש נגע בקרבם והיה להם יחס והסכמה מה לשלימות
אלהי והמה יכלו לשפוט על נצחיות שרשן של ד' היסודות כי יש להם
יחס ודמיון בין היודע והידוע ע"כ מחויבים אנחנו לשתות מבאר
מים חיים ולהאמין להם אשר אור חכמתם הוא למעלה משכלינו ונבקש
רחמי עליון שנוכל להבין דבריהם אבל לא לשפוט דעתם ח"ו אם יוצדקו
דבריהם או לא כי אין לנו ערך השגתינו יחס והסכמה ודמיון לערך
השגתם כערך מושגי השכלי עיוני לשכל המעשיי אשר לא ישיגו מושגי
השכל המעשיי את הדברים הנראיים כמו שלא יקבל חוש השמע את
כח הראות או להפך לראות דבר הנשמע יען כי כל דברים המושגים
לנו ע"י החושים יש לנו בכלי החושים יחס ערך ודמיון מה לדברים
המוחשים למשל העין רואה העין הוא רק הכנה לקבל ענין דבר
הנראה ע"י אור השמש המוציא מכח אל הפועל אבל הרואה הוא
השכל והראיה לזה לפעמים כשהוא ירד לעומק המחשבה אף כשעומד
נגדו אינו רואה משום דהשכל במחשבתו או בשעה שישן משום דשכלו
אין

ביאור פרק א

אין בו ובלילה אינו רואה ג"כ משום דהשכל הוא דבר רוחני ואינו רואה בגשמי לכן בשעת שהוא עוצם עיניו אינו רואה ג"כ אלא ע"י גשמי זך וספיריי כמו המוח ולחות העין נתגשם מעט השכל בהלבשתו (מיטעלבאר דער זעה נערפע) וע"י אור השמש יפגשו אור השכל עמו ויתראה בו אבל העין בעצמה ע"י שהיא בעצמה דבר ספיריי וזכות יש יחס מה לדמיון לזהירורי דבר הנראה ע"כ תוכל לקבל ע"י גלולי זהרורי דבר הנראה המכה לאחוריו לתוך העין אשר יקבל כח דבר הנראה בענין ולא בצורה אשר החילוק בין הצורה אשר מדובק בחומר ובין הענין אשר הוא מופשט מן החומר כפי אשר נבאר אי"ה . ע"כ לא נוכל דעתינו הוא מושגי שכלינו לשפוט דברי חכמי האמת הקדושים אשר אין לנו יחס ודמיון להם רק לשכל המעשיי שלהם כפי אשר בארנו לעיל אבל להשכל עיוני שלהם להשיג דברים האמצעיים כי אין לנו ערך ליחס מה בהשגתם העצמיים אשר נוכל לשפוטם . והנה האחרון שבאחרונים ראש המקובלים אשר ראה באספקלריא המאירה ברוח קדשו אשר האיר ה' בחסדו ע"י אור נשמתו לתלמידיו הצדיקים הקדושים העליונים והוא נשמת האר"י זלה"ה אשר כתבו עליו כי הגיד על נפשו כי נשמתו בא לעולם רק לגלות סודות התורה לתלמידיו הרב ר' חיים וויטאל ז"ל והוא כתב לנו בספרו שערי קדושה חלק ג' שער ו' שכל נפשות היסודות נחלקות כעין י' ספירות ולהם בחינות ולכל בחינה חמש בחינות אשר עיקרן ושרשן הד' בחינות אשר נחלקים המה לערך זכות והחליטם מד"י אשר כל יסוד ויסוד יש לו בחינות ד' יסודות , למשל אש שבאש ורוח שבאש ומים שבאש אשר שרשן המהוה ומקיים אותן תמיד משתלשל ונאצל משם בן ד' סיבה אחר סיבה עלול מעילה יש מאין עד שנתגשם שנוכל להשיג צורתן בהשגת חושיותינו ומי שמזכך עונותיו ונפשו ושכלו עד שיהפך חומרו לצורה היינו שיגביר השכל על כל כחות נפשותיו אז נוכל להאמין אשר בהשגת שכלו יוכל להשיג יותר מהשגת חושיותינו הנטוע בנפש האדם עד סיבה ראשונה אשר ידוע בספרים הענין החלום אשר ראה יעקב סולם מוצב ארצה אשר זכך נפשו ורוחו עד שהשיג הסיבה ראשונה המהווה ומקיים את גופו ורוחו ונפשו אשר הוא בעצמו היה הסולם בחכמתו ומחשבתו ברצוניו בקדושתו עלו ונשתלשלו מלאכי אלהים בקרבו לכן אמר אחר שהרגיש בנפשו שהשיג הסיבה ראשונה „אכן יש ה' במקום הזה" אשר באמת הקב"ה מקומו של עולם ולא העולם מקומו אבל הבין בנשמתו הקדושה הנקרא יעקב אבל נחלתו הקשור באור העליון א"ס עד שנדמית הצורה ליוצרה אשר האציל הטבע

הבין

הבין ממנו מעצמותו ואמר . אנכי . מאמר על מהותו אשר הוא
בעצמו מלובש בעצמותו כביכול לא ידעתי . וזה כתבו בזוהר הקדוש
אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא דידוע אשר אצל הקב"ה היודע
והידוע והמדע בידיעת עצמותו לכן אם איש ישראל מזכך נפשו ורוחו
הוא היודע והתורה היא ידועה אשר היא החכמה הכוללת אשר
בה נברא כל העולמים באותיותיה ע"י צירופיה מעילה לעלול עד לתיבות
שלימות עד סיבה אחר סיבה להמסובב המתגשם יש מאין והקב"ה
בעצמו הוא המדע הכוללת אשר האציל חכמתו כולל כל המדעים
אשר היא כלי מפעליו ממש כמו אצל אומן הגשמי העושה דבר באמצעית
כלי מפעליו הגשמיים הוא מוציא מכח מחשבתו אל פועל אל הגלוי אשר
היה נעלם במחשבתו כן הוא אצל הקב"ה אשר הוא נעלם ונסתר
מעין כל ודק מן הדק אשר החכמה בעצמה היא כלי גשמי לפניו
אשר באמצעיתה ברא כל העולמים לגלות להנבראים חסדו הגדול
וזה כוונו באמרם כולם בחכמה עשית כמו שבאים יש ד' מדרגות רצון,
מחשבה, דבור, מעשה, וכ"א נתגשם מעילה לעלול מרצון עד מחשבה
וממחשבה לדבור ומדבור למעשה כן אצל הקב"ה השתלשל ונאצל ממנו
מדריגה אחר מדריגה עד החכמה ונחשב לו למעשה .

ועתה נחזור לעניניו אשר נצרכנו לראות הנעלם מהגלוי אשר ע"ז אמר
החסיד מבשרי אחזה ואם נצרכנו לחקור בהשארת הנפש ג"כ
נתבונן להבין הרוחני מגשמי אשר צורתו בו, נראה מהגוף שלם אחר
מותו השלשה מיני כלים אשר מקום משכן הנפש בו כי אף בהעדרו
מפעלי כחות הנפש אבל הכלים שלימים הם, כן נשפט אשר הנפש
בשלשה העולמות אשר בהם פעל כל ימי חייו בזה וקנה לו את עולמו
אם הגביר את חומרו על שכלו אז ממילא פעל נפשו בעולם הטיבעי
יותר ומשך רוחו ומחשבתו היינו כל כחות הנפש אחריו למלאות
תאותיו והשכיל בזה ע"י חכמה הנטוע בנפשו מעולם העליון להתלבש
ברוחו להוציא לאור כל מפעלו לטובת הגשמי אשר המה כלים ונפסדים
רק בעודנו בחיותו ישמח בו אם יצליח לו ד' כפי שערי מזלו או לפי
מעשיו כפי משפט עליון למלאות משאלות לבו להטרידו כל ימי חייו.
ממילא אחר פטירתו אשר יפריד נפשו המתפעלת מגופו אשר הקפיד
יחד כל כחות נפשו וחכמתו אחריו לטובת הגופני והוא נשאר אחר
פטירתו ערום רק בהלבשותיו במחשבת הגשמי אבל לא יועיל לו עוד
כי לא יוכל עוד להשיגן בלי פועל הגוף ומי יוכל שאת הצער והבזיון
כזה ואיך יוכל להיות עונש גדול מזה והוא נמשל לאיש אשר כל ימי
חייו היה עסקיו רק לנקות זבל וצואה מהחצרות והוא היה מלובש

ביאור פרק א

בגדים צואים תמיד ופתאום לקחו אותו איך שהוא לבוש בבגדיו הצואים לחצר המלך והנה כולם לבשים בגדי מלכות והאצרות והבתים מקושטים בכל מיני תכשיטין והוא עומד בפניהם בזוי בבגדיו ואין יודע מה לעשות ולא יכול לדבק לשום שר והוא נבדל מהם אזי יותר טוב לו המות, אבל כאשר ירחם עליו המלך ילוה להכניסו במקומות המטונפים כפי אשר הורגל כל ימי חייו בהם ושם ימצא מרגוע לנפשו וחבורת רעיו והמה המקומות שאול ואבדון וכל מדורי גיהנם וכ"ז רק לטובתו ברחמי המלך עליו לטובתו וכל המקומות הכינויים אלו לא יוכל האיש לצייר בנפשו איך שלטובתו הענינים האלו אחר מותו יען כל ימי חייו לא יוכל להרגיש בצערו ובזיונו בהעדר התקרבותו אל המלך הגדול עד כי טוב לפניו כל הענינים הנ"ל רק שלא לעמוד בחצר המלך בלבושים צואים כאלה . אבל האיש השלם אשר כל ימי חייו עסק בתורה ומצותי' והספק החומר לצורה אשר הגביר השכל בחייו והלביש את רוחו עם כל כחות נפשו במחשבות קדושות ורעיונות טהורים למלאות רצון שכלו אשר האציל והשפיע עליו מלך מלכי המלכים אשר בעודנו בגשמיותו עמד והרגיש בתענוגים לשרת פני המלך אשר התבונן גודל רוממותו ונצחיותו אז יש לו ערך ויחס ודמיון מה למושגי שכלו אשר ערך בו להתלבש בהם כל ימי חייו במחשבה דבור מעשה עד כי הימים שלו נעשה לו ללבושים קדושים כראוי וכהוגן לפני המלך הגדול אף כי פעל ועשה עם כחות נפשו בחייו מעט צורך גשמיותו בהכרחו לקיום נפשו בהרכבתו בכל זאת הוא נשאר חי וקיים נצחי עם כל כחות נפשו המתפעלת והוא נמשל לאיש אשר הלך לבית המרחץ ועשה שם כמנהגו לרחוץ את כל גופו ולעמוד ערום בפני כל בלי בושה ולשאת חמין להצטרכותו ולהכות את נפשו בשוטים את גופו בחמימות וזה הוא תאותו שם . ואחר יציאתו מבית המרחץ יקראו אותו לסעודת שמחת מריעים והנה שם יושב ומתעלס עם אוהביו באהבה גדולה ושוכח על היותו מקודם ומי שראה את האיש הזה אשר לא ישתנה עצמותו ומהותו כלל מעת היותו בבית המרחץ ועת היותו יושב מכובד בסעודת מריעיו רק ע"י מפעליו דעסק בבית המרחץ במעשים הראוים שם ושם היה נחשב לו לתענוג להכות את גופו בשוטים אבל בסעודה אם יתנו לו כמה אלפים לישב שם ערום בפני כל אשר יחשבו לו למשוגע ואיך ישא פנים לעשות שם מעשים כאלה לפני אנשים התנועות אשר פעל בהיותו בבית המרחץ ע"כ הנפש האדם הכלול מכל העולמות השכל מעולם המדעים והמחשבות מרוחות החיים אף אלו הכחות אשר פעלו כל ימי חייהם בעולם הטבע שבאדם

למשל

למטה הכחות הנפשיות הזן, ומגדל, והמוליד, וכדומה הרבה אף כי פעלו עת היותה מלובשים בגשמי אבל אחרי הפרד מהגוף והתקשרותה בנפש הכללי במלבושיהם אשר התעלמו כל ימי חייהם עומדים קיימים ויסכחו כל מפעלותם בזה העולם כלל רק יושבים ומתענגים מזיו השכינה כפי ערך מפעליהם בטבע בהתאמלם רק לטובתם כן יפעלו ג"כ בעולם הנצחי רק מפעלות אחרות רק לטובתם היינו בהשגה, אשר גם שם יצטרכו לפרנסה אשר ידוע כי גם המלאכים יצטרכו לחיות ופרנסתם בהשגה בזיו השכינה. וזאת האמת אשר נפש המדבר היא האלהית בתחלת עיניה היא כענין הכנה והתחלה אל האצילות אבל התחלתם כהתחלת כל הנמצאים בגשמי אשר הסכימו חכמי מחקר דהתחלת כל נמצא הן שלש, הא' החומר, והב' הצורה, הג' ההעדר הצורה הקודמה ובעבור היות ההעדר הקודם סיבת כל הוה יבא ג"כ ההעדר אחר כל הויה טבעיית עד שנוכל לומר שההעדר והויה אחוזים ודבוקי' יחד שיבא תמיד זה אחר זה ד"מ צורת הדומם תעדר תחלה מחלקי העפר והמים אשר יכנסו אל תוך הצמח בהעשותן חלק ממנו ובאכול הבע"ח הצמח תעדר ממנו צורת הצמח ותקבל צורת החי בהעשותו חלק ממנו וכן באכול האדם בשר חי תעדר ממנו צורת החי ונקבל צורת האדם ובמות האדם תעדר צורתו ונקבל צורת החי בהתהוותו מבשרו רמה ותולעה וכאשר יובשו ישובו לעפר ואח"כ יקבלו צורת הצמח וכן הולך הדבר בהתחלפות הצורות וכן נדמה נפש האלהית שבאדם בהתחלפות השגותיה זה ענין צורותיהם רק בזה המה נחלקים היולי שבגשמי להיולי שבנפשי אשר היולאית שבכל גשמי כמו בזרעים שלא ילמחו עד כי יבאו לבחינת היולאי היינו שלא ילבשו צורה עד כי יפשיטו צורתן הראשונה לגמרי וזו היא בחי' חכמה אשר היא בחינת אין ואז יוכלו לקבל הצורות הגשמי פושט ולובש צורה תמיד ע"י בחינת היולאית רק הצורות המה גשמיות ע"כ אחרי הפסדן לגמרי לא יתחלפו עוד, אבל הנפש היולאית המדברת פושט צורה ולובש צור' תמיד אף אחר הפרדה מגופה רק ברוחניות כמה שבדברים הגשמים פושטים ולובשים צורות גשמיות מתחלפות כן יש צורות נבדלות ברוחניות הן בעלותן ממדריגה למדריגה בקדושה או להפך ח"ו בירידתן ע"כ הדברים או הענינים אשר התעלם בו הנפש כל ימי חייו המה הצורות הליה אשר תקבלם אחר הפרדה מגופה להתלבש חומרה המופשטת ההיולאית בהם לכן אם עסקה כל ימי חייה אשר התעלם ברצון ה' ובתורתו ומצותיו אשר המה שכלים נבדלים בזה הענין יוצא הנפש היולאית מכח אל הפועל ע"י תורה ומצות. וכן פי' הרב הגאון בעל גור אריה על מאמר רז"ל

 שלשה

ביאור פרק א

שלשה דברים ניתנו במתנה, תורה, מאורות, וגשמים, דאלו שלשה לא ניתנו בעצמם כ"א הכנה להוציא מכח אל הפועל תורה היא שכל הנבדל והמחקרים מדמים כמו אור השמש לנפש המרגיש להוציא כח הראות והנראה מכח אל הפועל כן השכל הנבדל לשכל האנושי, והגשמים ג"כ אינם מצמיחים בעצמם כ"א מוציאין מכח אל הפועל מהאדמה. וענין האלהית שבנפש היא בחינת חכמה אשר כבר ביאר החכם נה"ו בספרו גן נעול אשר שם חכמה היא הנהגה מב' כחות הנטוע בנפש בהפכיים ע"פ כונות רצון ד' התלוים בבחינת אדם, והנפש כל עוד היותה אחוזה תחת כסא כבודו היתה מכרת את קונה רק בזיו השכינה בעשר ספירותיה בקדושה לבד אבל אחרי בואה ברצון העליון לגוף העכור אזי נטוע בקרבה כל הענינים ברוחניותה במדעים ובכחותיה בב' הפכיים ממש בחינת טוב ורע בחינת רוחני וגשמי לכן בהתדבקה בתורה אשר השכל הנבדל מוציא אותה מב' הפכים מכח אל הפועל רק לטוב אבל היא בעצמה נשאר קיימת בכחותיה ברוחניותה תמיד אף בעסקה בכחותיה בהפכיים ממש רק זה ענין עונשיה בהעדר צורתה במה להתלבש אחרי הפרדה מגופה אבל היא בעצמה נשארת בשלימותה כטרם הכנסה בגוף בחומר האלהית לבד, אבל לא בצורה הנאות לה או אם עבר על התורה ומצותיה והעטיף רעיונותיו במחשבת טמאים אזי נתדבק אחריו אחר הפרדו לבושי צואים ר"ל ע"כ תסבול עונשיה למרק ולזכך עונותיה. והשתנות צורת הנפש אחר פרידת' מהגוף ונמשל להשתנות הגוף אחר מיתתו הלא במנין תכונתו ובשלימותו נשאר הגוף שלם בכל זאת במהותו ואיכות צורתו ישתנה כל אבר ואבר בתואר מראיתו גם יתעבה ויצבה בשרו עליו וישתנה רוחו הלא מהעדר הכחות הנפעלות בו ממילא ישתנה זיו הדרו מהתכת לחותו ואיכות חיותו לכל אבר בהמזגת היסודות ממילא יפרדו זה מזה ויעשו הרכבתו מד' מינים שלו כ"א לטבעו והדומם והצומחת שלו המה בסיבתו להשחית תארו ומהותו וריחו שיתעבה בשרו כי המה פועלים את טבען אשר נוסדו מראשית הבריאה לזה. כן הוא הנפש הכללית הרוחנית שבאדם אם הוא כל ימיו התעלם נפשו בב' כחות הפכיים שבקרבו עד שנתעלם בקרבו הכחות הרעות כמו, כעס, קנאה, לה"ר, רכילות, אכזריות, נקימה, נטירה, וכדומה אשר כל אלו יכולים הם רק לגלותם בעודם בגוף מכח אל הפועל לרע, אבל אחר הפרדו והכחות נשארים בקרבו אשר התעלם עמהם ואינו יכול לפעול עמהם כלל אין לך צער גדול מזה אבל לו הי' השתמש עמהם לטוב בחייו, למשל לכעוס על מרדי ד' ולשנוא רשע, להתגאות ולקנא קנאת ה' צבאות

כ"ז

כ"ז אף אחר פרידתו אף לא יצטרך להכחות אלו בכל זאת לא יחסר לו משלימותו אבל נתוסף לו קדושה בהזדככותו לדבק בפרסי עליון בגנזי מרומים, ואם התעלם נפשו בימי חייו בכחות הנטועות בקרבו לרוב ע"פ רצון ה' בתורתו ומצותיו ובמדותיו הטובים כמו, הזריזות, והענוה והאהבה, והיראה, והתפארות והתקשרותו, וכדומה אשר כל אלו המה כחות מפעלים גם אחר פרידתו בהשגה בחכמו' ומדעים בהתדבקות בצל כנפי השכינה אז הצורות אשר התעלם עמהם בעודנו בגשמותו יהי' לו לגדפין לפרחא לעילא ולעילא ונמשל כעוף הנולד אשר קינה נחשבת לה כבית האסורים בכל זאת תפרחה מפינה לפינה בעודה בקינה כהורגלה בטבעה אבל אחרי כי נשלחה ממצודתה חפשי אז בודאי תשמח" מאד כי הי' לה המקום צר ומוגבל לעוף ולא הי' באפשרה כטבעה לעוף תחת אויר רחב השמים ובודאי היה משתוקקת נפשה יותר לעוף כמקודם היותה נלדת בקינה אחר יוצאה חפשי מקינה מקום צר, כן הצורות אשר התעלם בו הנפש בעודה בגופה יען כי היה מוגשמת ומוגבלת ומסובבת בכחות הרעות הנטועות בו בהפכיים ע"כ אחרי הפרדה מהם תתעלם יותר ויותר בצורות האלו בהשגה ובדביקות להבורא וזה היא סברה באמת וזה כונת אמרם שכר מצוה מצוה פירושו אף לאחר הפרדו מעולם הגשמי אשר לא יכול לעשות מצות עוד בגשמי, אבל בהשגה בכל מצוה ברוחני נתעלם בו יותר ויותר, וז"ל הרמב"ן בהקדמתו שיש בתורה מקום לעמוד על כל החכמות דהיינו איך ממתיקין את החרדל ואיך כל בריה חיה מתעברת וקיומה והפסדה וכולם נרמזים בנקודות ואותיות התורה כמו שידע ר"י כמה ימי עבורו של נחש (בכורות ח') וכן כל החכמות (הוריות מ') שידע כמה עיפין יש בים חלילה לומר שחקרו זאת מספרים חיצונים כ"א לכל מי שיהגה בתורה לשמה מגלין לו רזי תורה ומבואר בספרים דגם תורתינו הקדושה נחלקת ג"כ לארבע עולמות, ובזה יודלק מה שהקשו על מאמר חז"ל אלפים שנה קודם בריאת העולם היתה התורה, והלא כולה ספורי מעשיות ומצות גשמיות, ואיך קיימו האבות כל התורה כולה אשר המה בעצמן היא התורה ואם יחסר אות אחת מס"ת פסול כל התורה לקרות בו. אבל באמת התורה דעשיה אשר נתנה לנו בהר סיני הכתובות לנו בגשמיותן נתהוו ונשלמו רק אחר כל הספורים אשר עברו אשר התורה נתאלל ונתגשם ונתלבש בעשיה כתכונתה שנצטוינו בכל מצותיה במחשבה, דבור, מעשה. אבל טרם שעברו המעשיות והצויים בפועל היתה התורה דיצירה ודבריאה והאצילות כתכונתה ומהותה היינו בדבור ומחשבה לבד ולא נשתנית רק במעשה לבד כמו

שמצינו

ביאור פרק א

שמצינו בזוהר הקדוש דיעקב אבינו קיים מצות תפלין בהמקלות אשר עמד נגד הצאן אשר כוון הצדיק בזה עיקר שורש הטעם מצות תפילין להתלבש את יחודו במעשה כזה, ודוגמא לדבר עיין מה שכת' הרמב"ן הקדוש בענין המקלות בספר האמונה ובטחון שלו, ללמוד לאדם לקדש עצמו בשעת תשמיש שאם הבהמה שאין לה דעת היו עוברים מצויירים בצורת המקלות המצויירות בלב הצאן ומכ"ש האיש שהוא בחכמה יש לו כח להתלבש הענין בדבר הן לטוב או לרע ח"ו וע"פ סברה אמרו רז"ל גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מכ"ש בכל המעשים אשר יעשה יוכל האיש לכוון וליחד מחשבות קדושות ולקיים בזה מצות גדולות אף לעשות עבירה ח"ו רק בהכרח כמו באשת יעל חבר הקני וכדומה. ונחזור לעניננו אשר ביארנו כי מהות שלימות הנפש הכלליות שבאדם לא יחסר לה משלימותה ההיולאנית אחר הפרדה כקודם הפרדה וטרם הכנסה בגופה הכל בשלימותה בחומר היולאנית רק התחלפות' בצורות אשר התעלם כל ימי חייו בהם מכח נושאי החכמה הכחות נפשיות אשר נטוע לה בגופה בהפכיים, אבל כמו שלא ישתנה הגוף אחר מותו משלימותו בבנין תכונתו רק באיכותו בשלימות צורתו לערך התפרדותו בהרכבתו בהתמזגותו ביסודות ישתנה צורתו ויפרדו הד' מינים שלו כ"א מן הדומם וצומח שבאדם יפעלו טבעם כמקודם וממילא ישתנה צורתו אבל לא בבנין גופו יחסר לו כלל. כן כללות הנפש המורכבת מד' בחינות המכונים בשם ד' עולמות אבי"ע וממוזגת מיסודותיה אשר שמה מכחות הנפשיות ממילא תתחלף לה צורותיה אחר הפרד' באותם הצורות אשר התעלמה בהם כל ימי חיי' בכחות המדעים שמה נשארים בצורותיהן אבל הנשארים ישארו בשלימותן אבל לא בצורתן כמו הכחות הזן, והמגדל, והמוליד, נשארים בשלימות כמקודם הולדו אבל בכח היינו בחומרי היולאנית שלהם אבל לא בצורתן כמו כח המוליד נשאר בכח ולא בפועל כמו בעודו בחיותו אחר כלות עת הגבלת טבעו. כ"ז ביארנו ענין השארת הנפש מהמאוחר אל הקודם לפי מה שסורה לנו החסיד מבשרי אחז' אלהי, אבל זה ידוע כי כל הדברים להשכיל אותם לאמיתם יש ב' פנים, מהקודם אל המאוחר ומהמאוחר אל הקודם, וזה הכלל בדברים נעלמים היינו הנסתר מהנגלוי מקודם לחקור מהמאוחר אל הקודם אבל אח"כ יחקור מהקודם אל המאוחר ע"כ נבאר עוד בענין השארת הנפש מהקודם אל המאוחר היינו ממציאות אלקי למציאות הנפש כי הנפש לגוף כמו אלקי לכל העולמים ע"כ נקרא חי העולמים כי הוא הנפש לכל הנבראים בכל העולמים:

הנה מצאנו ברז"ל בברכות הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי כו' מה

הקב"ה

הקב"ה רואה ואינו נראה אף הנשמה כו' ובמדרש תהילים מבואר יותר כי ימשילו הלורה ליולרה ממש והובא בספר עבודת הקדש להבין בזה אמונת הבורא וזה לשון המדרש. ברכי נפשי את ה' מה הנפש ממלא את כל הגוף אף הקב"ה ממלא את העולם. ומה הנפש סובלת את הגוף כך הקב"ה סובל את העולם. ומה הנפש יחידה בגוף כך הקב"ה יחיד בעולמו. ומה הנפש אינה אוכלת ואינו שותה כך הקב"ה אינו אוכל ואינו שותה. ומה הנפש טהורה כך הקב"ה טהור שהוא למעלה מעולמו. ומה הנפש רואה ואינה נראית כך הקב"ה רואה ואינו נראה. עיין בעבודת הקדש אשר למד שם בדרך אמונה שלו ששה ענינים חיוב באמונת הנהגה, א' הנהגתו מתפשטת בכל הנבראים ויצורים ונטעים, בתוכם ובהקיפם ובעובם, ב' יכולת החכמה האמיתית לסבול ולשאת מנהגיו הנהגת יברה כפי חלופי הנהגתיהם ותמורת מלבם ועניניהם ושינוי טבעיהם ורבוי הנושותיהם ונכהריבם וזה המרם „סובלת כו', הג' אחדותו היינו שלא ישתנה כלל עם כל שינוי מנהגיו מרלון אל רלון ומדעת אל דעת אבל תמיד נקרא אחד מיוחד ואחדותו קודם הנהגה, ובשעת הנהגה, ואחריה הוא בשוה, הד' לא תכלית, כוונתו לשום תועלת עלמו כי הוא השלמתו בעלמו אבל כל מנהגיו לריכין לו והמרם מה הנפש אינה אוכלת כו' אמנם אכילה יתמיד חבורם הגוף עם הנפש כן התורה והמלות יתחבר הקב"ה בעולם. הה' המנהיג אמיתי יתברך לא יתפעל ממנהגיו עם הנהגתו להם ולא יתגאל ח"ו בתעפיהם כי אין לו עמהם שום עירוב והמרם מה הנפש טהורה כך הקב"ה, והמרם שהוא למעלה מעולמו, ר"ל עולמו הכונה אל העולם הנעלם היינו ההרהורים ומחשבות שבלבות בני אדם והקב"ה נמלא בתוך העולם ההוא והוא למעלה ממנו ומקיפו ומגבילו ועילה וסיבה לבמו שהוא העולם הנ"ל הנעלם ולפי שבשמו הוה כל הוה ונברא. הו' באמרם רואה ואינו נראה להוליא מסברת המינים האומרים בדבר שאינו נראה לחוש אין להאמין וכל נראה ונתפס בהרהור הלב אין ראוי להאמין כי הוא מוגבל ואינו כן מי שאינו מוגבל קרוי אין סוף אשר הוא בהשוואה גמורה באחדות שלימה שאין בו שינוי ואם הוא מבלי גבול הנה אין חוץ ממנו ולזה הוא עיקר מכל נסתר ונגלה והוא שרש האמונה ושרש המרי ועל המאמין נאמר ולדיק באמונתו יחיה עכ"ל הקדוש ועהור בדרך אמונה שלו:

ועתה איך נוכל לספק במהות הנפש אחרי הפרדה שיפסידה שלימות' הראשון שהיתה בה טרם הכנסה בגוף, אחרי התעלמה בכחותיה הנטועים בה בההפכיים בעודה בגופה אחרי אשר התדמנו

שלימות

ביאור פרק א

שלימות אלקי אשר מהוה ומקיים כל הנבראים ויצורים ונעשים וכשם שבפירה גדולה יחשב ח"ו להאמין כי בהפסד אחד מהנבראים שיעדר ח"ו מעט שלימותו כן לא נוכל להאמין בכל הכחות הנפש ואף הכחות הטבעיים אשר פעלו כל ימי חייו בגשמיותו למשל כח הזן, והמעכל, והמברר, והדוחה, ושארי מפעליו אשר המה כחות פשוטים טבעיים בלתי רצונו וידיעתו אבל קשורים המה לכללות הנפש המדברת שבאדם וכבר העלה החכם נה"ו בספרו גן נעול וז"ל נושאי החכמה המה כחות הנפש ואינם דומות לכחות הנטועי' בבע"ח למשל הזריזות, והעזות, והגבור', הנטועים בנמל', ובנמר, ובארי, אשר הרמב"ם ז"ל מדמ' אותם לאור השמש ואור הלבנה ואור הנר שגם נושאי החכמה יחסר להם והבדלם בג' דברים, א' נפש האדם כוללות כל הכחות כולם ושארי בע"ח מה שקבל זה לא קבל השני גם בכל הכחות אינם נבדלים זמ"ז כ"א נכללים זב"ז למשל מידת הקדוש' ביונה רק בתמים לבד אבל באדם בכל הדברים שבגוף. הבדל הב' נפש האדם כוללת גם הפוכי הכחות כלם ולא כן בשאר בע"ח כי הפוכי הכחות אינן העדר הכחות, אלא גם הם כחות עצומות כהנגד' ע"כ לא תמצא ארי מפחד, חתול פרוץ, ונמלה עצלה. הבדל הג' בהיות נפש האדם עליונ' אין לשום כח מכחותי' גבול בטבע תחת השמש אבל כל בע"ח יש לכח' גבול שגבלה לה הטבע כי היולד ב"ה שם להם כח נפשות בע"ח ביסודות שכן תחת השמש לכן הכין חומר כ"א מכן לקבל צורה ידוע' בכח פרטי המבדילו במינו ממין אחר עיין בדבריו כי אמיתים הם כי כל הכחות כלולים הם זה בזה אף כי נחלקים הם במפעלותיהם לג' חלקים, הטבעיים, והחיים, והמדעים, ומשהם נתפללו בכלי האברי' משונים זה מזה להיותו במוח, ולב, וכבד, בכל זאת היא נקוד' אחת ומתחלפת לערך שינוי מקבליהם כמו החושים אשר החוש הכולל ישפוע בכח המשער שלו מראיתו, וקולו, ותכונתו, ומהותו, אף שכלי מפעליו משונים זה מזה, הראיה בעין, והשמיע' באזנים, והמישוש כו' וכדומ' אבל המרכז ירכיב החושים זה בזה כן כל הכחות הנפש הרוחני שבאדם אף שנתפללו החושים והכחות והחיות בכלים משונים אבל ישתתפו כלם בנקוד' אחת ע"כ ידמו להקב"ה השוכן וממלא ומקיף כל העולמים ולא יעדרו ח"ו ממנו בהפסד הנבראים כן הנפש האדם שנידמית להקב"ה ג"כ כללות הכחות הנפשיות אף הטבעיים לא יעדרו ח"ו אחרי הפרדה מגופ' רק בהעדר הפעול' למשוך ולעכל ולברר בפועלו אבל היא נשארת בכח בחומר היולאנית שלה, אבל בכחות החיי' והמדעי' שלה במהות' שוים הם בנפש בעוד' בגופ' ולאחר הפרד' מן הגוף היינו בחכמ', בינה, ודעת, והב',

ויראה

ויראה, רחמים, התפארות, נילחיות, והודי', והתקשרות, להתדבק בגל עליון רק בעודל' בהתלבשות החומר תחלש תשוקתה כי החומר ימנע אות' אבל בהפרד' מן החומר אז תתגבר יותר ויותר אבל במהות החשק לדבק לשרש' שוה אלה בעוד' בגופ' לאחר הפרד' ממנו אף כל כחותי' הנטועי' בה מב' הפכיים כמו בהקב"ה כל כחותו והנהגתו א' הם הטובי' והרעים אשר במקבלים והטבעיים והנסיים כן באדם הכחות הפכיים אשר כבר באדנו שגם המה כחות עלומות הן ואין מהעדר הטובות כ"א נבדלות הן כמו, שגאה נגד השב', ואכזריות נגד רחמים, וכן כולם גם הכחות הטבעיים, והחיונים, והמדעים כלם אחד הם נקשרים הם זה בזה ויתאחדו זב"ז וישתנו רק לערך מקבליהם כמו האור השמש המלבין ומשחיר השינויים האל' רק לערך המקבלים המתפעלי' ממנ' בא"י לקבל רוב אורה וכן גם השפע' מהקב"ה לא תלא הרעות רק מהעדר המקבל יהפכו ממילא עליו לרע וכן בענין הכחות הנפש שבאדם בהפכיים אינן בשינוי מהות הנפש וגדרו כ"א לערך מקבליהם אשר הנפש מתפעל על ידיהן וזה ההפרש בין הצדיק אשר לא יתפעל נפשו בהפכיים לרע ח"ו רק מטוב היינו מתודה ומלו' ואהבת ד' ולבריותיו . והרשע להיפך יתפעל נפשו רק לרע ח"ו ואהבה ויראה' לרעה ח"ו אבל מהות הנפש אחת היא ונקוד' אחת הפועלת במחשבת' על דברי חיצוניות ומתפעלת ג"כ מהמ' לערך הכנתו במחשבתו המלבשת את נפשו תמיד, ומלבושו„ סובלת כל הגוף„ משמע הכחות הטבעיים נשארים בקרב' ג"כ ונמשל לאחדותו קודם הנהג', ובשעת הנהג', ואחר הנהג', כן בנפש קודם הכנס' ובעת היות' בגופ' ואחר הפרד' לא ישתנ' מהות' כלל. ולדעתי לפרש לשון המדרש„ מה הנשמ' טהור' אף הקב"ה טהור שהוא למעל' מעולמו„ ופירשו בספר עבודת הקדש בדרך אמונ' שלו אף שהוא בעולמו היינו מחשבות והרהורי האדם וזה הוא שמו הנקרא עולמו עיין היטב שם, ד' יכפר לי לדעתי כוונת המדרש דגם הנפש למעל' מעולמו ג"כ היינו ממחשבותיו כי כת' הרב הקדוש רבי משה מקורדיוואהרי ז"ל בפרדס אשר כל העלולים והנאצלים יש להם שלש בחינות, א' בחינת ערך ודמיון מה לעילת' אשר האציל אות', בחינה ב' ערך ודמיון מה לעלולה ממנ' אשר משפיע עלי', ובחינה ג' ממוצעת בין עילת' ובין לעלול' ממנ' אשר היא משגת את עצמ' אבל לא כידיעת עילת' אות', ע"כ הנפש הכללית אחרי שהאציל אות' הקב"ה מעצמות' יש לה בחינת מה ערך ודמיון אליו לכן היא ג"כ למעל' מעולמו היינו המחשבות והכחות הנאצלים ממנ' בזה הבחינה לבד' יש לה יחס ודמיון אל מאציל' יתברך בזה היא נתעל' על כל ההרהורים ומחשבות שהיא עולמ' אשר הקב"ה נמצא בעולם

ב) שני דברים הם המסוגלים בכחות הנפש , הא' ההנעה , והב' ההשגה , ולכל

ביאור

היא בזה הענין השפעתו בערך ויחס הדמיון אליו יתברך שמו :

אחרי ביארנו מב' פנים מהמאוחר אל הקודם ומהקודם אל המאוחר מבריאת גופינו וממציאת אלקי אשר נמשל לנפשינו אשר מהות נפשינו לא ישתנה ח"ו כלל אחרי הפרד' והיא נשארת שלמה בכל עניני כללות כחותיה ברוחניות' אשר הית' לה בעודה בגוף' בהשתמש' עמהם ונאצל' כן בשלמות' גם קודם היותה בגוף' ואין לנו לזוז ח"ו כלל מזה לכן קראו החכם המחבר בלשונו הטהור „מציאת הנפש" אשר נמשל באמת מציאת הנפש למציאת הבורא יתברך ולא מהנבראים ח"ו :

ב) שני דברים הם מסוגלים כו' . כידוע כי השגת הנפש הם נחלקים לשנים , השגת חושיות הנקרא הכרה והשגת שכליית הנקרא ידיעה , והשגת החושיות אי אפשר לקבל בלתי כח התנוע' שיתנועעו כלי החושים מקודם לקבל הדברים המוחשים אליו בצורת עניניהם במחשבתו אבל ההשגה השכלית תמיד מקודם התנועה, היינו הרצון לקבל המוחשים אליו כי הרצון הוא מלך לכל הכחות ושארי כחות לעבדים לו וזה ענין באמרם מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע,כמו שיש בעולם העליון נפרדים ונבדלים מגוף ומשיגי הגוף , כן יש בהפך בעולם השפל גופים מתים אשר כל רוח ונפש אין בקרבם לעולם והם מיני דוממים , וכמו שיש בגלגלים בעולם היצירה לחכמי אמת נפשות משכילות ומשיגות סיבתם להנהיגו ולהניעו אותו , כן יש בכל בע"ח רוח ונפש לצורך גופם בהנהגה , וכמו שיש קצת מלאכים המשתלחים לפעמים במלאכות ד' צבאות לפעול לצורך בני אדם כמו בגדעון ומנוח והם מתלבשים אז במעטה גשמיות ומתפשטים בדמות ולבושי בני אדם כן גם באדם המדבר אשר נפשו בקרבו שהיא חלק אלקי כביכול עצמותו אמיתית הוא שכל נבדל כאחד מצבא מרום לפעול פעולותיו ע"פ רצון ד' ע"י הגוף בעולם עשייה .
אבל באמת בב' כחות אלו התנועה , וההשגה , נחלקת ג"כ לשנים רצוניות, והכרחיות , כי פעולת האדם ומעשהו נחלקים לשלשה מינים א' פעולת השכל להתבונן בחכמות ומדעים , ופעולות החיים לטוב ולערב ומועיל, ופעולות הטבעיים אשר המה יפעלו בהכרח מעצמותן מתחילת היצירה שלא מדעתו ורצונו כלל למשל הכחות הזן בפרוטרוט המושך, והמעכל , הבורר, והדוחה , המגדל, והמוליד, וכדומה הכחות אלו המניעים ומתנועעים שלא מדעתו ורצונו כלל, ואלו התנועות

מכונים

מכונים בשם טבע, ובהשגה ג"כ בהשגת השכליות שלו ברצונו ובדעתו תליא, אבל בהשגת חושיותיו הם מעצמותן שלא ברצונו לראות ולשמוע אם לא כשיגביר הרצון השכל ויוסיף בכח התנועה להעצים עיניו או לסתום אזניו והאדם הוא עולם הקטן דמות עולם הגדול וידוע כי יש עולם, שנה, נפש, לעומת זה באדם העולם הטבעיים נגד עולם המעשה, וכחות התנועות שבקרבו נגד עולם הגלגלים, והשגה שבנפשו נגד שכליים הנבדלים אשר מזה נשתלשל מחשבה דבור מעשה באדם, וכשם שיש בפעולות העולם הכרחיים ורצונים כן יש באדם בכחותיו הטבעיים אשר יגדלו ויצמחו גופו ואבריו ושערותיו ויוליד כטבע פעולות העולם עיין עוד בפרוטרוט שאין רצוני להאריך בזה איך שהאדם דמות עולם הגדול ובצורה עליונה ממש בציור קטן בכמותו ואיכותו הנפלאה מיצור כפיו וזה ענין בצלמינו כדמותינו היינו ברוחני ובגשמי לשון דמות הוא בגשמי וצלם ברוחניות, וכל איש חכם יוכל להשכיל מדעתו בהרבה ענינים מכחות הנפשות, ותנועת הנפש שוה לתנועת הגלגלים ממש כמו שיש בגלגלים ב' תנועות תנועה תמידית שהיא תשוקה רצוניות ותנועה נגדיות למשל תנועת הכוכבי לכת הלבנה בכ"ט ימים, ושבתאי קרוב לשלשים שנה, וסדר תשוקתם ממערב למזרח, אבל יש להם תנועה הכרחיות אשר יקיף אותן גלגל היומי תמיד ממזרח למערב נוכח הליכתם, כן באדם עיקר התנועות החיות שבלבו במרוצת הדם ע"י גידיו מצד הימנית שבלבו לכל האברים שבגוף והם ישלחו החיות לכל אבר ואבר לערך תכונתו בהתמזגותו ביסודותיו, ומרוצת השני הנוכח לזה מכל האברים שבגוף לצד השמאלית שבלב ע"י עורקיו הדמים שחורים שבהם הנקראים (ווענען) ובעולם המדע שבאדם ג"כ החושים יקבלו המוחשים ג"כ בהכרח כמו הראיה ושמיעה וכדומה, והשגת שכלית היא רצוניות להשיג הענין ולהתבונן בדבר כמו בעולם הנבדלים אשר המה עלולים זה מזה, וכבר ביארנו בשם הרב רמ"ק ז"ל אשר כל העלולים יש להם שלש בחינות היינו שלש השגות, השגה א' באצילותה אשר יש לה יחס וערך ודמיון מה אצלה אשר על ידה הוא משפיע לה וזו הוא הכרחיות אצלה אבל השגת עצמה והשגת העלולה ממנה להשפיע לה זה השגה רצוניות וכשם שיש בעולם בכללו, מניעים ולא מתנועעים, ומתנועעים ומניעים, ומתנועעים ולא מניעים, והוא גלגל השכל, והגלגלים, והיסודות, כן באדם כחות נפשו שבשכל מניע לכח המעורר, וכח המתעורר, הוא מתנועע מן הכחות הנפש, ומניע לאברי הגוף, ואברי הגוף מתנועעים ולא מניעים, ואלו ב'

כחות

ג) ולכל גוף מתנועע סבה מניעה, ד) והגוף המתנועע בתנועות משונות (לצורך רבים) (נ"א לצדדים רבים),
ה) נוספות על תנועתו הטבעית כתנועת האש למעלה וכתנועת האבן למטה יש לו סבה מניעה ותקרא טבע, וכראותנו כי מקצת הגופים משיגים לא תהיה השגתם מצד שהם גופים כי אם תהי'
כן

ביאור

כחות הנעה וההשגה המה כחות נפשיות ולא טבעיות כפי אשר ביארנו וכן כוונת הרב:
ג) ולכל גוף מתנועע סבה מניעה. בזה כיון הרב בהנחה להכלל אשר מתנועע ומניע בנושא אחד בגוף אי אפשר, ולא כדעת הב' שהביא החכם הגדול אברבנאל ז"ל בצורת היסודות שלו מספר חי בן יקטן אשר לדעתם הכבדות והקלות עיקר צורתם, והתבאר שאמיתת כל א' מהכבדות והקלות מורכבת משני ענינים א' מהם יפול בו השיתוף משניהם יחד והוא ענין הגשמות, והא' תפרד בו אמיתת כל א' משניהם מן הא' והוא הכבדות והקלות המחוברים בענין הגשמות ר"ל הענין אשר בו יתנועע א' מהם מעלה והא' מטה עכ"ל נמצא לפי דעתו שם מניע ומתנועע בנושא א', אבל באמת דעה זו אינה מוסכמת, גם האברבנאל הסכים לדיעה ראשונה אשר צורת היסודות המה הד' איכיות הלחות והיובש והחום והקור:
ד) והגוף המתנועע לצדדים רבים בתנועות משונות. כונתו כי כל הדוממים מתגדלים מפנים לחוץ ממרכזו לסביבו והסכימו החכמים אשר תנועתו רק בהעלם ולא בגלוי כי חכמי אמת יגידו כל מין מן ד' מינים דצח"ם יש לו בחינת ד' מינים שלו כמו בד' יסודות שכל יסוד יש לו בחינת ד' יסודות אשר מורכב בו כמו שכתב הרמב"ן הקדוש אשר המלח הוא אש שבמים והעשבים העולים מן האדמה המה בחינת אש שבעפר כן הוא בד' בחינותיה כח המגדלת שבדומם אשר מתגדלת וניתוסף ממרכזו לסביבו מעט מעט זה בחינת נפש הצומח שבדומם וכח המחזיק הרכבתו בשלימות זה הוא בחינת החי שבדומם ואותיות הנאצלות שבכל הנבראים ויצורים ונעשים זה הוא בחינת המדבר שבדומם עיין היטב בדבר. כי זה הוא יסוד ועיקר לחכמי אמת לכן יוצדק הנוסחה ישנה שכתוב' ולא נצטרך לנ"א שהיה כתוב (לצורך רבים):
ה) נוספות על תנועתו הטבעית כו' ותקרא טבע כו'. ואם שניהם טבעיים מדוע תחלק אותם לתנועת היסודי
ותנועת

כן היה כל גוף משיג אלא הוא משיג מצד כח שבו בו ישיג.
ו) ומציאת הנפש דבר מבואר וכן מציאת הטבע:

פרק ב

ברוח שהוא נושא כחות הנפש.

א) האלוקי יתברך יצר חלל הלב השמאלי אוצר לרוח והוא מקורו, (וילר.

ביאור

ותנועת המגדלת אשר הרב מכנה אותה לתנועת משונות הנ"ל אבל כונת הרב לפי כללו המונח אשר כל מתנועע יוכרח לו סיבה המניע ולא שניהם בנושא אחד ובזה חילק הרב המחבר אשר בתנועת האש בהמשכתו למעלה והאבן למטה אין לה סיבה המניע שיהא בנושא אחר ככל המניע ומתנועע כי אם טבעת הברואים מהיסודות שימשך כל א' לשרשן והם בנושא א' אבל התנועות משונות הם ע"י סיבה המניע אותה ותקרא טבע אשר היא מגדלת מעט מעט במשך הזמן מהו' ומקיימו ומגדלו אבל בהמשכ' כל דבר ליסודו כמו האש למעלה והדומה למטי' לולא הכבדות האויר המונעו מהירת מרוצתו היה פתאום יגיע ליסודו כגילוי אור מזריחת השמש על הארץ כי המניע ומתנועע מנושא א':

ו) ומציאות הנפש דבר מבואר וכן מציאת הטבע. כונתו אף התנועות שבאדם מחולקים בין תנועת הנפש ותנועת הטבע כי תנועות הטבע היא כללות הכחות ע"י כחות הגלגלים אשר על ידיהם נשפעים היסודות הערב והרכב' לכל מהלכים וכח יתן לנפש הצומחת לכל צומח וחי לכל חי כל ימי סיבוב הליכתם יערב בהם כח וחיות ע"כ ימשך זמן רב, אבל בתנועת הנפש נחלקים הם כמו הפעולות הטבעיים כמו הכחות הזן, והמגדל, והמוליד, אשר הימים מיועד לכ"א לערך שינוי הרכבתו, אבל פעולות רצוניות נגמרים מהר והשגותיו אשר הם למעלה מהזמן. והנפש לגוף כמו הטבע לכל העולם והניהם נעלמים, לכן קרא אותם מציאת המצוי וממציא את עצמה בהתעלמותה:

א) **הכחות** הנפש. כבר בארנו אשר המה נטועים מב' הפכיים אשר המה נקראים נושאי החכמה כי החכמה היא הנהגה ע"פ רצון עליון מב' הפכיים וכחות הנפש משכנו בדם ובתוך מרוצתו יכלל את כל הכחות ואופן מרוצתו ע"י האויר המוסאף דרך הנשימה

ביאור פרק ב

הנשימה דרך הקנה לריאה ומשם ללב ומגרש הדם שבלב ע"י הגידים לכל האברים שבגוף ויחלק הכחות הנפשיות הנאות לכל אבר ואבר כמפעלו כי הדם והנפש יפעלו זע"ז והדם הוא כלי המוכנת בו והנפש יפעל להפך המזון לדם ואופן פעולתו הוא ע"י האויר המושאף, אשר ידוע לחכמים כי גם האויר הוא מורכב מכמה יסודות, ובעלי חעמיא חלקו אותם לשלש היינו א' (זויער שטאף) ב' (שטיק שטאף) ג' (קאהלען שטאף) אשר בכל נשימה ונשימה יקבל האויר בנשימתו, ויתחלקו שם היסודות כי (הזויער שטאף) אשר הוא נקרא יסוד השורף (ברענשטאף) וע"י יהפך המזון לדם באמצעית כחות הנפש לברר כי כח הזן מניע את החמימות והחמימות מתנועע ומניע את המזון לזכות החלטס שיהפך ע"י בשולו לדם וישפכו ללב ומשם ירוצו לכל אברי הגוף עד כי תכלית הזיכוך שבהם ידבקו בכל אבר ואבר להעשות כמותן בשר וגידים ועצמות כ"א לערך תכונתו בהתמזגותו בארבע יסודות שלו והעבים שבהם ירוצו בחזרה אחר פעולתן ע"י אויר המקיפו והוא (האטמאזפערע) המסבב את הארץ ואנשיה ונמשל למרוצת המים אל הבארות אשר ידוע כי משקל האויר הנקרא (אטמאזפערע) כידוע לחכמי טבע בחכמת (הפיזיק) רב מאד קרוב למאה ועשרים לענטנער ממעל למטה וידחק להאיש ההולך באויר מסביב וזה ענין וסיבת מרוצת הדם בחזרת הנשימה שני' הנקרא (אויס אטהמען) ובזה ישובו הדמים שחורים מהעורקים הנקראים (וועגען) יען כי המה אחר בישולן לכן הם שחורים וישובו ללב לצד השמאלית ויקבלו כלי הנשימה את אוירן העכור רק ב' שטאפען היינו השטיק שטאף והקאהלען שטאף וזאת ישאפו לחוץ כידוע וכן יתחלפו תמיד הב' נשימות הנ"ל הנשימה ראשונה הנקרא (איין אטהמען) תקבל את האויר המושאף שלשה שטאפען, והזויער שטאף ישאר במפעלו לשרוף ולהפך את הדם לחלקי הגוף להעשות כמותן לכל אבר ואבר. ובנשימה שניה יצא רק ב' שטאפען העכורים לכן גם הדמים משונים זה מזה מראות הדמים מצד הימנית שבלב לכל האברים שבגוף ומשלחי' דמים אדומים מהגידים הנקראים (ארטעריען) ומרוצתן ע"י נשימה ראשונה אשר הזויער שטאף יבשל אותם במרוצתן לזכות החלטים לדבק באבריו להעשות כמותן. והדמים אשר ישובו מכל האברים בחזרה לצד השמאלית שבלב אשר בעורקים הנקראים בלשונם (וועגען) והדמים שלהם שחורים הם כי אחרי בישולם יפרדו העשנים שלהם מאוירן וישארו רק היסודות העכורים ויקבלו כלי הנשימ' שבהם ויפלטו לחוץ בנשימה שני' היסודות העכורים הרוחנים באויר לחוץ. והגשים שבהם כמו מעט (וואסערשטאף אונד קאהלען שטאף) כי נעשו לפרש שבגוף עד שיקבלו אותם כלי המזון לדחותם לחוץ:

כפי

ב) (ויצר אותו להיותו מורכב לכחות הנפשיות) כדי שיתפשטו עמו באברים החיונים, והנפש נקשרת תחלה ברוח ותשפע שנית באמצעותו באברים הגופנים, ויצר הרוח מזכות ההחלטה ואשותם, כמו שיצר הגוף מעובי החלטים וארציותם,

ג) ויחס הרוח לזכות החלטים כיחס הגוף אל החלטים העבים, וכמו

ביאור

ב) כפי אשר ביארנו כבר כי הכחות הנפשיות נכללים זה בזה והוא ע"י הרוח הנקשרת המרכיב אותם וזה ענין פעולת הרוח הטבעי הבא ע"י נשימת האף אשר מקיף ומקשר הכחות הנפש לנקודה אחת ע"כ בהעדר רוח המושאף ויפסק הנשימה ח"ו שבאדם אזי תיכף יתפשטו הכחות הנפשיות וימות תיכף ח"ו והרוח המתהוה ומתקבץ בכחות הנפש ויתעטף בדמים שבלב ועל ידיהן והגידים המוליכים את הדמים לכל האברים שבגוף קראם הרב בשם אברים החיונים כי המה משפיעים חיות לכל הגוף ע"י הרוח המקשר את הכחות הנפש שיתעטף בהדם והאברים הרוחנים שבאדם הם הגידי' והעצבים (הנערפען) והמה מניעים לכל אברי הגופנים אשר על ידם הם מתנועעים והם האברים בכללם הנראים לכן אמר הרב ותשפע שנית היינו כי הנפש מסוגל בשני דברים, בתנועה, והשגה וכבר ביארנו כי השגה היא הראשונ' קודם התנועה כי הוא הרצון להתנועה והרצון קודם כל מחשבה דבור מעשה והוא מלך לכל הכחות הנפש כנ"ל ע"כ השפעת הנפש ברצון היא השפעה ראשונה לכל הגוף בחכמה בינה ודעת ולהשפיע כח התנועה בפועלה או בהעדרה וזה בלא אמצעית הרוח כלל אבל השפעה שני' שהיא כח התנוע' זה פעולת הנפש באמצעות הרוח המתהו' בלב מצד שמאלי ומתקשר ומתקבל עם כל הכחות הנפש בהעטפת הדם להוליך לכל האבר הגוף. ומהות הרוח אשר מתהוה בלב מזכות החלטה, אבל בשינוי איכותו כמו צורת הגוף מזכות החלטה הגשמיות כן התהוות הרוח מזכות החלטה הרוחני שבאויר המושאף על ידי הכלי נשימה שבאדם:

ג) ויחס הרוח כו' כוונת הרב אחר אשר ביארנו אשר ע"י אמצעות הרוח שהוא אויר המושאף מתהוו' לרוח החיוני שבלב האדם להתקשר עם הכחות הנפשיות ולהתעטפו בהדם אשר היא הסיב' מרוצת הדם פעמיים ברצוא ושוב בהתפעלות הנפש על ידי אברים הרוחנים והגופנים בהתגדלו כל הגוף עמהם וזה ידוע להמחקרים לכלל גדול אשר כל מקבל מזולתו בהכרחו להיות לו יחס ודמיון

ד) וכמו שעצם הגוף נוצר ממזיגת החלטי' ותהיה מהם צורה אחת מזגיית יהיה בה המזג מוכן לקבל ענינים, כמו כן הזכות מהחלטים יהיה עצם הרוח ממנו כשימזגו ותהיה מהם צורה אחת מזגית ויהיה הרוח מוכן לקבל הכחות הנפשיי' שהתחלתם מהשפע האלקי

ביאור

ודמיון מה למשפיעו אשר לזה ככלי הכנ' אלו לקבל מזולתו המשפיע לכן בל יתפלא האדם איך יצויר מהאויר הנשימה יתוסף הגשמי בבשר וגידים ועצמות ולהתקשר בנפש המשכלת שבאדם לכן הוא מדמ' הגוף הגשמי שבאדם אשר מאדמה יסודו האמיתי בכל זאת רחק מאד מעפר הגשמי הנראה לנו רק מזכות החלטו ומזיגת הרכבתו מחכמת היוצר נתכו' דמות הגוף הגשמי שבאדם כן הרוח אף כי רחק מהאויר הנרגש לנו להתהוות רוח חי ממנו ולהיות כלי לנפש המשכלת אבל ליהם גודל זכות החליטו שברוח המוסאף יתהו' רוח הנוצר שבלב ולהתקשר עם הכחות הנפש שיפעלו פעליהם בכח התנוע' בכל הגוף אשר גם הרוח המוסאף יתפרד בקרבו הרכבתו כנ"ל אשר הזויער שטאף ישרוף ויבשל הדם להפך ולעפותן כחלקי הגוף, והמזון ע"י כחות הנפש המגיעים עד שיהפכו לדם לברר זכות החליטי המזון, והדם גם כן לבשר ולכל אבר ואבר כתכונתו בהמזג' בד' יסודות שלו ולכל אחד במיקרית איכותו הנאות לו מהעשר' איכיות שבאדם היינו הליחות, והיובש, הכבדות, והקלות, החום, והקרירות, השעירות, והחלקיות, הספיגיות, והמקשיות כל אחד לפי חכמת יוצרינו הנאות להשתמש בחלקי הגוף לבנין השלם שלו:

ד) וכמו שעצם הגוף נוצר ממזיגת החלטים ותהי' מהם צורה אחת מיזגיית ויהי' בה המזג מוכן לקבל ענינים כמו כן כו'. כונתו לבאר עוד איך הרוח הנוצר הוא ממוצע בין הגוף להנפש אשר הוא נושא אותם יחד והוא כמו לבוש אשר הנפש ישכן בו כמו הלוחות והזכות הספיריי שבעין הוא כלי אמצעי להתלבש השכל לקבל ענין המוחשים כנ"ל אשר הראי' שבאדם הוא השכל שבאדם והעין הוא כלי מוכן לקבל השכל להתלבשו בזכותו, כי כל דבר הממוזג ישתנ' מהותו מעצמות המורכבים שבו כידוע לחכמי העמיה, כן בחכמת יוצרנו בנפשות, אך כי רחק לנו הענין שיקבל הגשמי את הרוחני אבל הקב"ה בחכמתו הטביע בהמזגת הגוף בגודל זכותו עד שיהי' צורתו ממוצעות, שיוכל לקבל כל הרוחניות שבנפש והוא

הזכות

האלקי המוציא למה שבכח אל הפועל בשתשלם הכנתו מאין עצלה ואין כיליות.

ה) וכמו שיש לכל אבר מזג מסוגל מפני איכות העירוב שבו כן לכל אחד מהרוחות אשר בנו והם החיוני, והנפשי, והטבעי, ומקומותיהם מזג מסוגל.

ו) והרוח שהוא ראשון לרוחות המתהוים על דעת ראש הפלוסופי' אחד והוא הנוצר בלב, ואח"כ ישפע ויתפשט בשאר האברי' שהם ראשים, וכשיתישב כל אחד במקומו יקנה שם מזג מסוגל

ביאור

הזכות החלטי שברוח כמו שהגוף הוא זכות החלטי לקבל את הרוח כן הרוח בתכלית זכות בלור' מיזגיית לקבל הכחות הנפשיות נמלא שהגוף האדם הוא כלי ממולע' לקבל הרוח והרוח הוא ממולע לקבל הנפש המשכלת שבאדם שהתחלת' משפע אלקי המוליא למה שבכח היינו כח היולהנית שלה אל הפועל היינו החכמות ומדעים אשר תתעלם בהם הנפש כל ימי חייו:

ה) וכמו שיש לכל אבר מזג מסוגל כו', כונתו בחכמתו השתנות איכותם באברים למשל הקלות שבריא', והחמימות שבאלטומכא, והמקשיות שבגידים, היובש שבעלמות, החלקיות שבעלבים וכדומ' רק לערך קבלת הכחות הנפשיות:

ו) והרוח שהוא ראשון לרוחות המתהוים כו', כונתו הרוח אשר הוא כלי המתלבש בכחות הרוחניות הוא ראשון ונתפלל ולא כהנפש אשר תחלק מהכנו מתחילת היליר' הכחות המדעים במוח והחושים נתפללו בעלבים וכחות החיוני מהכנס בלב וגידיו והעורקים שלו וכדומה בכבד ובכלי הגופנים, אבל כלי מפעלי הרוח המוסאף הוא ראשון לרוחות המתהוים והוא אחד הנולר בלב תמיד ע"י נשימת רוחו מאויר המוסאף ומשם יתקשר ויתפשט עם כחות הנפשיות והרוח לנפש כמו אור השמש לכח הראות אשר מוליא מכח אל הפועל והשתנות הראיה לערך המקבלים לכ"א כפי מזגי החוש שלו לקבל רוב אורה ולפעמים יזיק לזה ויועיל לאחר, כן הוא התקשרות הרוח עם הנפש בכלל ע"י רוח המוסאף ובזה נכללים ונתקבלים הכחות הנפשיות זכ"ז ויפעלו כ"א לערך קבלתו בהכנ' בכלי במקומו המיועד לו כפי שכתב הרב כשיתישב במוח שם ישתנה המזג הסרכבת המוח עם הנפש יען שם הוא דק מאוד ע"כ לא יוכל להתקשר עם הנפש בפעולות גסים. כ"א לדברים רוחנים היינו קבלת החושים והתנוע'

מסוגל וכשית'ישב במוח יקנה מזג יוכן בו לקבל כחות החוש והתנוע', ובכבד יקנה מזג יוכן בו לקבל בו כח הזן והגדול, ובאשכים יקנה מזג יוכן בו לקבל כח ההולדה:

ז) ואמרו אחרי' כי אלו הרוחות אידים רקיקים נמצאי' בגוף החיוני התחלתם ורב חמרם מהאויר כשישאף החיוני, ואיד החם הנמצא בכבד נקרא הרוח הטבעי, והאיד הנמצא בלב ועורקיו יקרא רוח

ביאור

והתנוע', ודמותו לכבד הם ישתנ' מזיגת הרכבת הרוח עם הנפש עוד באופן אחר שיוכן בו לקבל כח הזן והגדול, ובאשכים ישתנ' מזגו שיוכן בו לקבל כח הולד', והכלל ההתקשרות הרוחניות זה בזה הוא ממש כהתקשרות הגשמיות אשר לערך המזגתו יפעלו זה על זה כידוע לחכמי חמעיא הכמות והאיכות היסודות אשר יורכבו בחוזק יחד אשר לא יחסר אף גרעין אחת ממשקלו המיועד לו וההתחברות רק לערך המזג' כן הוא ברוחניות הרוח עם הנפש והחכמ' בהמזג' נעלם מעין כל חי כ"א ליוצר הכל משקלי הנפשות הנקשרות עם הרוח וערך המזגתו אשר ישתנו בכלי האברים הגופנים בכל אבר ואבר ישתנ' הרכבת הרוח עם הנפש ע"כ ישתנ' פעולתו אבל לא מהעדר יכולת הנפש כ"א בהעדר יכולת האבר המקבל אותו אשר בחכמת היוצר הכין כל אבר ואבר לקבל את הרוח והנפש שבקרבו לעשות פעולתו בגשמי ע"י הפעול' הראוי לפניו ולא יתחלפו זה עם זה אבל מהנפש לא ישתנ' מהותו כלל, והנפש להאברים כמו השמש לאנשי תבל ולאקלי' אשר כל העינים מקבלים את המימות' ורוב אורה אבל פעולות שונות כמה נשחרים ממנ' ויזיק אותם וכמ' ילבינו ממנ' כן הנפש זורחת בגוף בכל האברים ממש בשוה אבל האברים ישתנו כ"א לערך המזגתו לפעול פעולתו האברים הדקים כמו (הנערווין) מקבלים החושים והאברים הגסים מקבלים התנוע' והרגש' כידוע:

ז) ואחרים אמרו כו' אילו הרוחות כו', כונתו אף כי ידוע כי מה שאינו גוף לא יחלק לחלקים אבל הרוח לא יפרדו זה מזה כדבר גשמי כל הדבר הנחלק יפרדו החלקים זה מזה אבל דבר הרוחני לא יפרדו רק הן עלולות זה והשתנות פעולותיהן מאופני סיבת השתנות איכותיהן זה מזה אבל מהותיהן שוים הם ממש ועיין היטב בדברי ותבין בו כי כל הדברים הרוחנים כן אשר אין רצונינו לדבר מהם אשר אין נוגע לענינינו ולזה השתנותם במהותיהם על אופני פעולותיהן בהשתנות איכותיהן זה מזה משום שהן. עלולים זה מזה לכן לא יוכלו

רוח חיוני, והאיד הנמצא בבטני המוח ומה שיתפשט ממנו (בעצמי') [צ"ל בעצבים] יקרא רוח נפשי, והתחלת הכל ורב חמרם האויר המושאף :

פרק ג

בגדר הנפש.

א) כל אחד מהגופים מורכב מחומר וצורה, ומסגולת החומר שבו יקבל הגוף התפעלות כי הסייף לא יכרות בברזלו אלא בחדודו שהוא צורתו והיא נפגם בחמרו שהוא ברזל. והגופי' אינם נבדלים אלו מאלו בחמריהם אלא בצורותיהם, כי המי' ואש המרם אחד. והגוף החי הטבעי יפעל פעלם החיוני בנפשו לא בגופו והוא חי בנפשו

ביאור

יוכלו להיות שוים בפעולתיהן לזה כתב הרב „ כי התחלתם ורב חמרם„ כונתו כי במהותם הם הכל אחד רק בשמותיהן הם מתחלפות כמו שכתב בשם רוח הטבעי, ורוח החיוני, ורוח הנפשי, והרוחו' אלו הם משתנים תמיד בכל נשימ' ונשימ' וע"י השתנות הנשימ' ישתנ' הרוח הנוצר שבלב המתפלל לשלשה עילמות בפעולותיהן משונות וזה ענין הסיב' ההשתנות בבריאת הגוף בהשאיף רוח אשר יזיק למזג הרכבתו והשתנות החיוני והדעת ג"כ וע"ז כתוב כל הנשמ' תהלל כו' על כל נשימ' ונשימ'. ומצאתי בספר קדוש אחד וז"ל כי ידוע שההשפעות הם על ידי מחשבה שהשי"ת נותן בלבו ש: אדם זה למכר ושל אדם אחר לקנות, או לאהוב ולשנוא לקרב או לרחק והמחשבות מתחלפים ועוברים בנשימת הרוח המושאף והנסיון ע"ז כשיעמיד את הנשימ' יעצור ההתחלפות המחשבה :

א) כל אחד מהגופים מורכב כו' כי אש ומים כו' והגוף החי כו' וא"כ הנפש כו'. הרב בחכמתו הטהורה הצפון בדבריו דברים נעלמים אשר השוה כל הנמצאים בגשמיות בין דברים המורכבים בטבעי ובין הגשמיים הנעשים במלאכותי, ובין היסודות הפשוטים, כולם מורכבים מחומר וצורה וכל הנמצאים הסגולה שבהן זה היא ענין צורתן וכמו החומר והצורה שבמדבר המה ב' הפכיים כן בכל הנמצאים הגשמיים אף דברים הנעשים במלאכותי, כמו הסייף אשר החומר שלו הוא הברזל והצורה היא חידודו אשר סגולתו לכרות עמו רק בצורתו, וחמרו הוא הברזל יפגום צורתו יותר מכל הנמצאים ואף היסודות הפכיים הם בצורותיהן אבל לא בחמריהן, והתחלפות צורותיהן רק לערך סגולתן

בנפשו לא בגופו וא"כ הנפש היא צורת הגוף והצורה שלמות כי בה ישלמו חמרי הדברי' , וא"כ הנפש היא שלמות ,

ב) והשלמיות (שבחלקים) [שני חלקי'] או התחלות הפעלי' והרשומים ,

ג) או עצם הפעלי' והאחד ראשון והאחד שני והראשון הוא התחלה והשני הוא הפעל והרשום ,

ד) וא"כ הנפש היא שלמות ראשון כי ההתחלה לא תבא מההתחלה . והשלמיות יש מהם שהם שלמיות גופי' , ויש מהם שהם שלמות עצמי' שאינם גופי' , והנפש שלמות ראשון לגוף , והגופי' מהם מלאכותיים , ומהם טבעיים , והנפש היא שלמות לגוף טבעי לא מלאכותי , ויש מהגופי' הטבעיי' שיפעלו פעליהם בכלים בדברי' הפשוטי' , והנפש היא שלמות לגוף טבעי העושה פעולותיו בכלי' , והנה התבאר כי גדרה שהוא שלמות ראשון לגוף טבעיי כליי , והתבאר גדר הנפש הסוגיי . ואמרו שלמות ולא צורה מפני שהשלמות

ביאור

במפעליהן וזה לא כדעת חכם אחד המובא בספרי האברבנאל אשר אמר שהצור' העצמיית לא תפעל בצורתה כ"א באיכותה והמשל כי האש כאשר תפעל אש כמוה מגשם כבד לא יפעל בצורה העצמיות אשר בו שהיא הקלות באותו הגשם הכבד כי כבר התבאר בטבע שאין באש כח פועל זולת החום אבל יפעל בחום שהוא מקרה בו ע"כ, אבל דעת הרב בכלל כי כל דבר הנמצא צורתו הוא סגולתו אשר בה פועלת עיקר מלבו בתכונתו והחיוני בחי והנפש במדבר .

ב) והשלימות שני חלקים או התחלת הפעלים והרשומים כו' . כמו החכמה ובינה כי החכמה בעצמ' היא מחשבת הכללי רק בישות אבל לא ענין מה והבינה מפרק אותה ממחשבת אפס שהוא בחינת היולאני למחשבת ענין מה ותרשם החכמה אבל הם שניהם יחד החכמה התחלת הפעולה והבינה ירשם אותה .

ג) או עצם הפועלים האחד ראשון והאחד שני כו'. פירוש הם בעצמם נפרדים זה מזה כמו המלח לספינה אשר הספינה היא ראשונה והמלח הפעל ותרשם שלימות הספינה לשוט במים .

ד) וא"כ הנפש כו' . אחרי כי הנפש והגוף הם דברי' הפכיים בנושא אחד באדם והנפש הוא שלימות הגוף והרב חלק לשלש מיני שלימות בין גשמי לרוחני , ובין גשמי מלאכותי לטבעיי , ובין טבעי הפועלת בכלים לדברים פשוטים כנגד הבחינות שבאדם אשר בזה תתבאר גדר שלימות

שהשלמות בכלל הדברי' העצמיי' בלבד, והצורה כוללת ג"כ הדברים
המקריי' כתבניות, וע"כ תאר הנפש בשלמות להודיע כי היא עצמית
לא מקרית, והשלמות שני מיני', האחד שיהיה הדבר שלמות
עצמו כחמימות לאש כי שלמות האש בחמימות ובו תהיה האש,
והשני שיהיה דבר פועל לשלמות כמלח שהוא שלמות הספינה
כלומר שיפעל בה השלמות, והנפש היא שלמות הגוף הטבעיי
הכליי כי היא פועלת לשלמות כי היא תשלים הגוף, ואם אמור
אומר ואם היא משלמת לגוף ותשימהו חי מדוע לא תקרא חיונית
כשהיא נפרדת אלא [עם הגוף], נאמר כי זה כמו הכח שבעין כי
בו תשלם העין ובו יכהה הראות ולא יקרא ראות כשהיא נפרדת,
וכן הנפש לא תקרא חיונית אלא עם הגוף הטבעיי הכליי וכשתהיה
השלמות לאבר אחד לא יעבור אותו יהיה צורה לאותו האבר בלבד
כמו הראות שהיא שלמות לעין, וכשיהיה השלמות לאבר אח' והוא
מתפשט לכל האברי' יהיה נפש, וכל צורה שלמות ואין כל שלמות
צורה, כי המלח שלמות לספינה ואינו צורתה, כי מה שהוא
מהשלמיות

ביאור

שלימות הנפש בסיגיו אשר היא נקראת נפש המשכלת בשלימות לשלשה
עולמים, לעולם המדעיים, ולעולם החיים, ולעולם הטבעיים. ובזה
חשב הר"ב כל מיני שלימות בשלשה בחינות אשר הנפש משלמת בזה
בהשלמת הרוחני כיון באמרו „הוא התחלת הפעלים והרשומים" כפי
שביארתי אשר על החכמה והבינה שבנפש, אשר הבינה יצאה אל הפועל
מכח החכמה אבל היא אינה נפרדת ממנה כפי שכתבנו כי הרוחניות
אינה נחלקת רק המה עלולים זה מזה ועניין שלימות הגשמי כיון הר"ב
באמרו „הוא עלם הפעלים והאחד ראשון והאחד שני" אשר המה נחלקים
זה מזה ונפרדים כמו מלח לספינה, אבל הנפש בגוף רוחני וגשמי
מורכבים יחד והשלמת הנפש לשניהם לכן אמר כי הנפש שלימות ראשון
לכל, אבל יש מהם שלימות עצמיים שאינם גופים היינו שלימות החכמות
והמדעיים אשר התעלם בו הנפש, השלימות ראשון של הרוחניים ואח"כ
מבאר השלימות ראשון של הגוף, טבעיי, וכליי, הטיבעיים שלימות
הרכבת ומזיגת היסודות בתכונתם על כל מין פרטי שבגופו בקיומם
בהתגדלותם לערך לביונם. והכליי, המה הכחות הנפש כדומה, הזן,
המוסך, והמשכל, וכח המדבר, וכח הדוחה, אשר המה בכלים
נפרדים, והכחות הנפש יפעלו זה מזה, ומבאר עוד שלימות ולא צורה
אשר הצור' היא פרטית אבל השלימות היא כללית ויען הנפש אשר שלמותה
היא

מהשלמיות נבדל העצם, לא יהיה על האמתה צורה בחמר, כי הצורה שהיא בחמר היא מוטבעה בו וקמה כלומר שקיומה בו, וע"כ כשנאמר בנפש שהיא שלמות נכלל כל מיני הנפש, ויכלול גדר הנפש הנבדלת מהחמר, כי יראה מזה הגדר שאין הנפש נבדלת מהגוף מצד שנאמר בו שהיא שלמות לגוף וצורה לו בו, אלא שזה ברוב חלקיה מבואר,

ה) מלבד החלק השכלי שאינו משמש בכלי, וכל כח שאינו משמש בכלי אינו כח אלא בשתוף השם.

ו) והסיבה שילאה האדם למצוא גדר אחד יבאר סגולת כל נפש מפני שלא ימצא לנפש סוג יכלול אותה כי יש ממנה ראשון ושני

ביאור

היא שלימות עצמה ג"כ לכן לא תקראו אותה חיוני כשהיא נפרדת כי השלמת החיוני היא רק עם הגוף והוא שלימות עצמה ג"כ לכן מפרש כי הצור' מוטבעת בחומר ושלימותה להחומר ולא לעצמותה אבל השלימות הנפש כלל כל מיני נפש ושלימות עצמה ג"כ אשר היא בעצמה נבדלת ג"כ מהגוף ובזה כיון הרב באמרו „שהיא שלימות הגוף" כי יכולה להיות נפרדת מן הגוף ע"כ היא נקראת שלימות לגוף ולא צור' אבל באמרו „וצורה לו בו" כיון שלימות עצמותה אשר התעלמ' בחכמות ומדעיים המה כצורות נחשבות לה כי היא דבוקה בם בגלגל השכל בדברים הנצחיים אשר התעלמ' בהם ובל יוכלו להפרד ממנה וזה הענין נחשבת לה לצורה.

ה) מלבד החלק השכלי שאינו משמש בכלי וכל כח שאינו משמש בכלי אינו אלא בשיתוף השם. מבואר בעקידה כי רשומות אינם הגדרים הכוללים כמו שם אדני שהוא אדון כל הבריות בזה אינו מעצמות השם הנכבד והנורא רק מענין חיצוני ממנו רק השם שהוא יחם לו יתברך עם בריותיו והרב המור' כתב ג"כ ע"ז הענין עצמו פרק ס' חלק א' ע"ש.

ו) והסיבה שילאה אדם למצות כו' כי יש ממנה ראשון שני שלישי כו'. כונתו כמו שביארנו משלש' בחינות שונות מהמדעיים, ומהחיים, ומהטבעים, אשר אף כי בעודם בנפש היולאנית מתחלת היציר' המה בכח אחד אבל במציאותם בבריאה קודמים הטיבעיים בזמנם וכן בשארי הכחות הנפשיות אשר מעולם הרוחניים המתלבשים בבריא' מלבד השכל אשר דבר זר מזה הגדר אשר באפשרו שלא יתעלם כלל כל ימי חייו וזה כמו שביאר הרב בפרק ב' כי כל הכחות. הנפשיות מפעליהם על ידי רוח החיוני היינו אדים דקים המתפללים לכל משכן כלי הנפש, להמוח ועצבים לקבל כחות החושים והתנועה, ובכבד יקנה מזג לקבל כח הזן והגדול

ושני ושלישי ולא ימצא בדברי' שהם סוג אחד ראשון ושני ושלישי כי הם עולי' אל הסוג יחדו וכשלא יהיה לדברי' מה שיאסוף אותם לא יהיה אפשר שיוגדר בגדר יבאר סגולת כל אחד מהן בדמיון, וגדר הנפש הוא דמיון גדר התבנית, וכמו שגדר התבנית נכללי' בו כל התבניות, כמו כן גדר הנפש נכללי' בו כל כחותיה, וכמו שגדר התבנית לא יורה מהתבניות על טבע אחד, מפני שהתבניות יש בהן המוקדם והמאוחר כמו כן גדר הנפש, וכמו שהמשולש קודם על המרובע כמו כן הזן קודם במציאות, וכמו שאחר ידיעת גדר התבנית הכולל, צריך לבקש ידיעת מהות כל תבנית ותבנית ממיני התבניות הנכנסי' תחתיה, כמו כן אחר ידיעתנו גדר הנפש צריך שנדע

ביאור

והגדול, נמלא כי כל כחות הנפש אף בעולם המדעיים ע"י רוח הראשון לרוחות המתהוים הכולר בלב אשר יתחלק לשלש רוחות, רוח הנפשי, והחיוני, והטבעי, אשר לפי דעת חכמי אמת יכנו זה הרוח מקליפת נוגה השוכנת בגוף האדם לחיותו תמיד. אבל באמת בעולם המדעיים היינו הרוח הנפשי שבאדם נתחלק ג"כ השגת הנפש לב' חלקים, הנה כמו הוית האדם אינו רק קלוות הבריאה וחבורם יחד עולם הגשמי ועולם הרוחני כן ההשגה בדברים על ב' פנים המכונים בשם ההכרה והשגה וההכר' היא ע"י החושים מה שנרגש בקלה מדריגת השפלים, והידיעה בקלה העליון לכן בזה הענין השג' ע"י החושים יש להכחות התערבות ע"י רוח הראשון המתהווה בלב כדעת הפילוסופים והרב המחבר הנקרא רוח הנפשי, אבל הידיע' בשיכלית הוא דבר זר מזה הגדר כי אין לו שום התערבות עם חוש הכולל ולא ירגישו הפרטים אשר בהם יפרד האיש ההוא במאמרו הרמוז אליו כמו שהחוש לא ידע הענינים המהותי' הכוללים והענין בזה להבין איך השכל שבאדם נבדל מהכחות הנפשיות שבאדם. מצאתי חקיר' נפלא' להרב הגאון החכם הכולל ר' משה מסירליאן ז"ל על ענין הסנה שהרא' ד' למשה שהי' לפלא בעיניו מדוע לא יבער הסנה כי משה רבינו ז"ל הי' מבוכה בחקיר' זו לכן פתח לו הקב"ה תשוב' במרא' זו, כי ידוע להמחקרים אשר אור השכל דומה ממש לאור השמש וכמו שאור השמש מוליא דבר הנרא' מכח אל הפועל, כן השכל הפועל מוליא את השכל האנושי מכח אל הפועל ומשה רבינו ז"ל הי' מסתפק אם באמת הוים הם וכמו שהחושים לא יוכלו לראות אור השמש מחולשת כח הראות רק מאור השמש יוכל לראות דבר אחר ולהשיג בשלימות אבל לא את האור השמש בעלמותה, כן לא יוכל להשיג השכל האנושי את השכל הפועל

שנדע מה הוא השלמות הנמצא לכח הזן ולאיזה דבר הוא, וכן בשאר
הכחות מלבד השכל שהוא דבר זר מזה הגדר, וע"כ היה הדבור בו
זולת הדבור בשאר הכחות:

בבאור

ביאור

הפועל בעצמו כ"א הצורות המושכלות היינו הנפשטות אבל לא השכל
בעצמו, או דאינה שוים לגמרי ע"כ יוכל להשיג ג"כ את השכל הפועל
בעצמו, לכן העלה הרב החכם הנ"ל בחקירותיו דתלי' זאת בזה.
דהא ידוע כי השכל משיג ע"י הכח המדמה כמו בנביאים מקל שקד אני
רואה או מנורה ע"י צורות המדומות ובזה ישפוט השכל האנושי על ידי
כח המשער שאלו דברי עתידות הנני שוקד על הרעה כו' וכדומ' לכן
אם נאמר דהשכל האנושי מורכב בהתערבות במזיגה עם הכח המדמה
אשר הוא כח גשמי לכן גם השכל האנושי התגשם מעט לכן לא יוכל
להשיג את השכל הפועל בעצמו כי הוא נבדל בעצמותו לגמרי ואין לו יחס
וענין מה להתדמות אליו להשיגו כפי אשר ביארנו מכבר אשר כל
הענינים המושגים לנו צריך המשיג באיזה ענין מה ההשתוות למושגו ·
אבל אם נאמר דהשי"ת התקשר במציאת השכל האנושי עם הכח המדמ'
אבל לא בהתערבות המזיג' ע"כ גם השכל האנושי הוא נבדל בעצמו
ע"כ יוכל להשיג ג"כ את השכל הפועל שגם הוא נבדל, ובזה נסתפק
משה רבינו ז"ל בחקירותיו איך הוא ההתקשרות השכל עם הכח המדמ'
וראה' לו השי"ת לדוגמא ולמרא', מלאך ה' הוא השכל הפועל אשר הוא
נבדל בעצמו והלבת אש הוא השכל אנושי והסנה הוא משל לכח המדמ'
וזה ידוע כי הדבר הרוחני יגבר על הגשמי כאכל אש כל דבר הגשמי
וכן כל הארבע יסודות טבעתן אשר היסוד היותר רוחני יגבר על הגשם
ממנו לכן נתפלא משה רבינו ז"ל בראותו ההתקשרות הלבת אש עם הסנ'
מדוע לא יבער הסנה אם ההתקשרות הוא בטבע התערבות שניהם יחד
במזיגה או הי' ההתקשרות שניהם רק במציאות ברצון עליון שיהי' מקושר
ולא בהתערבות במזיג' ע"כ יכול להיות שלא יבער הסנ' וזה הרא' לו
הקב"ה לאות ולדוגמ' לשפוט מזה אשר השכל האנושי התקשר הקב"ה
בבריא' עם הכח המדמ' רק במציאת היינו ברצון ד' אבל לא בהתערבות
לכן השכל האנושי בעצמו הוא נבדל ג"כ לכן יוכל להשיג את השכל הפועל
בעצמו כי יש לו יחס ודמיון מה אליו כהסכמת המחקרים כנ"ל, ובזה
הסכים הרב המחבר ג"כ בלשונו אשר השכל זר מזה הגדר הנפש
הכללית וכפי אשר ביארתי היינו השגתו השיכלית אבל לא הכרתו
החושית ע"י חוש המשותף אשר יתערב עם רוח נפשי ופועל על ידו:

בביאור

פרק ד

א) בבאור הצורך אל כחות הנפש: מפני שהתחברה אל הטבע ההשגחה האלקית, ע"כ יעשה כל מעשיו בחכמה ולא יעשה דבר בטל ולא מזיק ולא יניח דבר הכרחי או מועיל שלא יעשה, ומפני

ביאור

א) **בביאור** הצורך כו'. אחרי אשר ביאר הרב גדר הנפש הכללית בהתכללותה כל הכחות הפרטים בהתלבשותם ע"י רוח הנולד בלב להתפעל ע"י עם הכחות הנפש לכל מקום משכנם מלבד השכל הזר מזה ובזה כיון שהתחברה עם השגחה אלקית הוא השכל הנאצל הנקרא בכ"מ בשם הקב"ה כמפורש בספר מאיר עיין לאה"ז המאוה"ג רמ"א ז"ל והרמב"ם במורה חלק ב' פרק ל' הביא מאמר רז"ל שהנחש נרכב ושהוא היה כשיעור גמל ושרוכבו הוא אשר הטיא את חוה ושהרוכב הוא הי' הס"מ ובבואו להשי' את חוה הי' הס"מ רוכב עליו והקב"ה שוחק על גמל ורוכבו, ופרשו כונתם אשר הנחש זה הכח המדמה והס"מ הוא הכח המתעורר והקב"ה הוא השכל הנאצל ומצאתי ג"כ בספרי הצדיקי' פירוש על מאמר רז"ל שהקב"ה הי' תפשו לירבעם חזור בך ואני ובן ישי ואתה נטייל בג"ע וא"ל אותו מי בראש כו', כונת המאמר אשר ההרהורים ומחשבות טובות בשכל בהיר הנופלות באדם זה הוא השפעת הקב"ה על האדם ולפעמים נפל לו השפעה ממרום היינו זכות השכל ובהירות המחשבה מהקב"ה לירבעם להכניע את נפשו שלא יבקש לו הכבוד המדומה אשר באמת מדת השפלות וענוה מי שישיג זאת המדה בנפשו יטעם טעם ג"ע בחייו במנוחת הנפש בהשקט אבל הכח המתאוה לא הניח אותו להכניע תחת דוד המלך כל ימי חייו, ומבואר בספרים אשר השגחת הקב"ה על האדם רק בעת השגתו בחכמה ואז הוא בהתקרבותו אליו כמ"ש נר ד' נשמת אדם כי הקב"ה רואה בעוה"ז ע"י הנרות היינו אור השכל והם הנשמות השקועים באנשים ומבואר בעקיד' שער יו"ד כי שלשה מיני השגות הן אשר בזה יבדילו בין הקב"ה, ומלאכיו, ויצור כפיו האנושי. השגה הראשונה מי שידועים אלו בעלם והאפוכה הכוללים ומפני זה לא יעלמו ממנו המיוחדים הרמוזי' והוא האל ית', הב' מי שיודעים הרמוזי' המורגשים אלו המיוחדים ומזה ישיג מה שישיג בהשכלת הכוללים והוא האדם, הג' מי שישכיל הכוללים ולא ירגיש המיוחדים הרמוזים והוא המלאך, וזה כוונו חז"ל באמרם מי שהוא יושב בחשך רואה מה שבאור,

ומי

ב) ומפני שחייבה החכמה האלקית שיתהוה בעל חיים מהיסודות מתנועע בבחירה ואפשר שיקרהו נזק מהדברים שבחוץ כשיתנועע, ע"כ נוצר בו הכח החוש כדי שיחוש הנאות לו ויקד אליו, והמזיק

ג) יבריח ממנו וע"כ זה החוש כולל כל הגוף, ומפני שהמצטרך אל המזון ויש מהמזונות שלא יאותו אליו ע"כ נוצר בו כח הטעימה להכיר בו הנאות ומה שאינו נאות

ואלו

ביאור

ומי שהוא יושב באור אינו רואה מה שבחשך, אבל הקב"ה הוא אור ויושב באור ורוא' מה שבחשך כנגד ג' חילוקי השגה הנ"ל. והשג' הוא ההשגחה ע"כ כתב הרב יעשה כל מעשיו בחכמה ולא יעשה דבר בטל כו' כדי שירבה השגחתו עליו במפעלו כמבואר באגרות הרמב"ם כי השגחת הקב"ה על האיש רק בעת השגתו בחכמ', ולא יניח דבר הכרחי או מועיל שלא יעש' כי מחובת האדם שלא ישב בטל כ"א להשתמש תמיד בכחות נפשו וגופו כפי יכולת האנושי מב' האופנים, הא' שגם כל אומן בשום עסק יכונה אם אינו חריף במלאכתו, הב' שכל אחד מאברי אדם לא יקרא עוד בשמו כאשר יחדל מעשות פעולתו, וגם מכללי הנבואה כן באמרם אין הנבואה שורה אלא על חכם, גבור, ועשיר, פירושו שיהא זריז בשלם' ענינים בשכלו ובכחות נפשיותיו ובכל מיני חילוניותו.

ב) ומפני שחייב' החכמ' כו' מתנועע בבחירה כו'. כפי שביאר הרב בפרקים הקודמים ע"י רוח החיוני הנולד בלב האדם ומתפלל לשלש מקומות משכן הנפש להפעל הכחות על ידו ולפי חכמי אמת מכניס הרוח בשם קליפת נוגה השוכן תמיד בלב וממנו הכח התנוע' והבחיר' הידוע לטוב או לרע ח"ו, והוא הענין התקשרות הכחות הנפש עם הרוח בהעדר השגת השכלית שבו זה בחינת רע, והתחברו' כחות התנוע' עם השגת השכלית שלו יקרא בחינת טוב:

ג) וע"כ זה החוש כולל כל הגוף. כונתו על החוש המשותף שבמוח כפי הידוע אשר כל החושים יבואו להחוש המשותף והוא ירכיב כל המורגשים למהות אחת בכח המשער שלו ע"י חוש א' אשר כל בע"ח ישתמשו בו, כמו שיפחד השה בראותו את הזאב רק תמונתו אזי ירגיש כל גופו בכאבו בכח הרכבת החושים המתפללים להחוש הכולל הנזכר לעיל, וענין הכחות אשר בנפש הם עשר' כנגד עשר' כחות שבגוף והם החמשה חושים אשר המה בכלים מיוחדים, וחמש' בכח

הזן

ד) ואלו שני הכחות הכרחיים בחיים והשאר אינם הכרחיים כ"כ. ואחר הטעימה כח ההרחה בתועלת

ה) כי הריחות מורים על המזונים הנאותים ראיה חזקה. ואחר כח ההרחה בתועלת כח הראות כי בראות יחוש הנאות והמזיק מרחוק ומקרוב. ואחר כח הראות בתועלת כח השמיעה, כי הדברים המזיקים והמועילים יקח ראיה עליה' מקולותיהם, וכח

ביאור

הזן, והם המוסך, המחזיק, המעכל, והדוחה, והמוליד, ובנפש החמשה חושים כולם בעורקי המוח המחוברים עם עורקי אברי החושים ויתחברו בשיתוף ויקרא כח המשותף, והחמש' כחות מפורדים והם השומר, הזוכר, המחשב, המדמה, והמתעורר.

ד) ואלו ב' הכחות הכרחיים כו'. כי פעולת הטבעיים שבאדם א"א בלתי הב' כחות הנ"ל התנוע' והטעימ' אשר כלי המזון יפעלו בהם.

ה) כי הריחות מורים על הענין מזונים הנאותים ראיה חזקה. הענין הריח הבא ע"י נשימ' לרוח החיים שהוא האויר המוצאף הוא הרוח הנולד בלב מצד השמאלי ותתקשר עם הכחות הנפש בשלשה שנכנס כנ"ל וביארתי שם כי האויר הזך אשר הוא נשאר בגוף מכל מרוצת הדם לכל אברי הגוף והוא (זויערשטאף) השורף זכות החלטם להעבות כמותן להתדבק להמזגת האברים אשר לא יכלו חכמי חעמיקער להמציא אותו לבדו כי בעודו באויר הוא מורכב עם השטיקשטאף והקאהלענשטאף רק בנשימ' מתחלקת באדם כפי שביארנו מכבר אשר רק ב' היסודות העכורים המה יתעפשו במרוצתן בקרב והרעיים שבאדם ורובם יוצאים בחזרה בנשימה שניה וידוע אשר בכל דבר ודבר יעכב האויר המוצאף לכן אם יתקלקל הרכב' בדבר גשמי בהמזגת היסודות שלו בתכונתו לערך לביונו, אזי יפרד ממנו היסוד הזך אשר הוא המקיים אותו אשר לגודל רוחניותו הוא כמו מבטל בקיומו אשר הוא שורף לכן הוא נקרא יסוד השורף (ברענשטאף) והוא המוציא מכח אל הפועל בכל דבר בקיומו לכן בעלי חעמיא המציאו (אפאראטע) להפרידן מהרכבתן כמו יסוד המים יחלקו לשלש יסודות וואסערשטאף, שטיק שטאף, קאהלענשטאף אבל הזויער שטאף לא יוכלו להמציא באחדותו להוציאו מהרכבתו להיותו יסוד בעצמו יען כי הוא רוחני דק מאוד והוא יסוד הראשון בכל הנמצאים ואולי הוא הנפש המקיים בכל דבר המחצביים כפי דעת הארי"י ז"ל אשר בכל ד' מינים שבדצח"מ אף להדומם יש נפש המקיים הרכבתו

וצירתו

וכח הראות והשמיעה יש להם תועלת אחרת באדם היא למעלה
מאלה התועלת ובלבד השמיעה. לדברים המועילים והמזיקים ועילו
עוד תועלת רב כי מהמה ירכיב האדם רשומי הדברים גם אחרי
העלמם מקרבת החושים. ומפני שרוב המזיק והמועיל נודעים הם
בנסיון

ביאור

וגורתו בשלימות לכן בהפרדו יתפרדו כל מזגי הרכב' ביסודות שלו
לכן בדבר גשמי מסריח ויתעפש כל מה שיוסיף העת להיות בהעדר
שלימות המזגתו יען כי האויר המקיף מבחוץ הנקרא (אטמאספהערע)
אשר מעורב בו האויר הזך היסוד השורף הנ"ל (ברענשטאף) להמשיך
אליו בדביקים עמו בקיומו בכל דבר המורכב שואף אחריו הזכות
והחלקים שבאויר שימשך למקורו האויר הזך ע"כ האויר הזך היסוד
השורף שבמורכב ימשך לאויר הזך שבחוץ (אן דער אטמאספהערע) בהקיפו
להיות משקלו שוה כידוע לחכמי טבע המכונה בשם (גלייכגעוויכט) ככל
טבעת דברים הרוחנים בעת יפגשו ב' הפכיים כמו החמימות
והקרירות יתפשטו ויתערבו זה בזה עד כי יהיו ממוצעים לא חם ולא
קר כ"א פושרין כן בכל דברים הגשמיים המורכבים המונחים באין
מחס' כמו המשקאות י"ש או יין אשר רוח חזק מורכב בו (הויינ גייסט)
ואם יעמד זמן כביר פתוח ישתנה טעמם וריחם כי האויר המוקף
אשר יפגשו בלד הפתוח שואף בו תמיד הזכות והחלקים שבמורכב
אליו וימשך לשרשו להתפשט במהות הכללי וממילא הפרטים הרמוזים
שבמורכבים יפרדו מקיומם וזה ענין אכילתו כמו שמצאתי בספר קדוש
אחד על ויאכלו הנאמר אצל המלאכים כונתו השחת' כי האכילה
אינ' דבר אמיתי ולא פעולה ודאית כי הוא דבר כוזב ומשתנה ועובר
באברים אמצעים בסיב' אחר סיב' , אך הרעיונים הזכים בחכמ'
ודביקות המחשב' באור השכל בחכמ' עליונ' הוא אכילה קיימת ודאית
וזה ענין אכילה הנאמר אצל אדה"ר כונתו אשר הפסיד בפריו וקלן
בנטיעה וכולי' לכן היסוד הזך מכונה בשם (ברענשטאף) יסוד
השורף כי הוא נמשל ליסוד האש אשר הוא אוכל ומכלה כל דבר
גשמי יען כי כן טבעת הבריא' כל הרוחני יותר יגבר על הגשמי
ממני לכלותו כמו מים ממחה את העפר והרוח מיבש את המים וידחפהו
והאש את הרוח ומכלה לתוחו ומחמם אותו לכן בהבאים כל דבר
ובהריח נשמת האף האדם ואינו נאות קבלו להניק רוח הנפלט מהדבר
המורח בהשאיפו כי לא יקבל רוחי הנפשיי שבו מהעדר התמזגותו
ביסודות ההרכב' כי סר ממנו יסוד הזך המקיים הרכבתו בשלימות
בזכיתו

בנסיון, חייבה ההשגחה האלקית לברא החוש המשתתף בב"ח לשמור בו צורות המוחשים, ונברא בו כח הזוכר והשומר לשמור בו

ביאור

בזכותו והחלטו לכן נשתנה ריחו וטעמו מהאוירים הנשארים העכורים שבקרבו וזה ענין חוש הריח והרב בחכמתו העמיד החושים כסדרן הנאות למזונות, התנועה, הטעם, הריחה, הראות, כי הענין האכיל' אשר היא משביע כל הרכבת האדם בהתמזגות היסודות שלו ובכל הד' מינים שלו בדלח"ם ואיך הוא ההתקשרות הרוחניות בטבעיים וברוחניים, ובנפשיים שלו, לבד השכל אשר הוא זר מזה כי השגת החושים ג"כ באכילה תלים בהתקשרות הרוח הנולד בלב בכל נשימ' ונשימ' להתפלל במקום משכן הנפש בשלשה עולמים נעשה רוח הטבעיי במשכנו בכבד ורוח החיוני בלב ורוח הנפשיי במוח ובעצבים כפי שביארנו מכבר אשר עיקר התפעלות הרוח במרוצת הדם בכל נשימה ונשימה להתפשט לכל הגוף והאויר יסודי הזך והוא היסוד השורף שבו הוא ישרוף זכות והחלט הדם להפך ולהעשות בכל אבר ואבר כמותן בהתגדלותו לכל מין ומין בבשר גידים ועצמות, ולמוח ולעצבים, והראיה דגם החושים נהנים מאכילה באמרם „סומא אינו שבע" ולהבין הענין איך שהחוש נשבע מאכילה נחקור בזה. הנה ידוע בכל דבר אכיל' יש בו ג' בחינות טעם, מראה, וריח, כמוכן שלש נפשות שבאדם כנ"ל נפש הטבעי, ונפש החיוני, ונפש המשכלת, כמו הטעם שבמאכל ניזון בו הטבעי שבאדם אשר היסודות המורכבים יקבלו היסודות שבמאכל עד שיתעלמו בהן היסודות פשוטים שבאדם כן הנפשות המקיים אותם בשלש מינים דומם, צומח, חי, לפי חכמי אמת שבכל מין יש בו נפש המקיים אותם גם הנפשות אלו יתדבקו בנפש האדם היינו בדומם ולצומח וחיוני שבאדם וכ"ז ע"י כלי מפעלי הזן שבאדם להתבשל הפרדם עד שיעשו דם אשר הנפש יתקשר ברוח הנולד בלב כמו שביאר הרב מכל רוח המושאף שבקרבו להתפשט לשלש רוחות לשלשה משכנם ומשם ע"י הכחות נפרדות לחלק במרוצתם הזכות הדם אשר נתוסף ע"י המזון המבושלת ומבוררת הנשלחים ללב ומשם להתפשט לכל אברי הגוף להתדבק בהמזגת היסודות שבכל אבר ואבר היסוד שבמאכל ליסוד שבגוף והנפש מן דל"ח לד' מינים שבאדם נפש לנפש ובזה נתגדל כל הגוף ונתקיים הרכבתו בהתכת לחותיו ובכל עת יתוסף לו ע"י מאכלו, וכ"ז נבחן הנאות לו ע"י ערך המזגתו בבנין הגוף שלו כן יתחלף לו בטעמו, כמו המתיקות, והמרירות, והחמוצים, וכדומה

בו הענינים המושגים מהמוחש, ונברא הכח המדמה כדי שיזכור מה שנמחק מהזכרון במין מהתנועה והוצרך

ביאור

וכדומה אשר הטעמים נמשלים לגוונים אשר בחוש הראות אשר נראה למראה עינינו הרבה גוונים אבל יסוד הגוונים רק שנים המה והם הלבן, והשחור הב' הפכיים רק מהרבה שינוי גווניהם ואמרו חז"ל דם שחור אדום הוא אלא שלקה וכן המראה תכלת וירוק וכל הצבע' צבועים הידועים המה מורכבים לערך התמזגותם בהרכבה מיסוד הגוונים הנ"ל וכן הוא ענין שינוי הטעמים שבמאכלים, אמנם סיבת הטעמים נחלקים לב' אופנים א' השתנות הטעם לפגם או לשבח כמו יין ישן וכ"ז לערך זמן העמדתו כפי שביארתי לעיל מהאויר המקיפו (אטמאס פהערע) יפעל בכל דבר גשמי להגביר בדקותו לבקש המשקל שוה הנקר' (גלייך געוויכט) וכל עת העומד הדבר המורכב בשלימות המזיג' לא יתקלקל ההרכב' ולא יזיק לו האויר המקיפו כי הוא עומד במשקל השוה בהמזגה כמו שלא יזיק לאיש האויר שבגובה השמים אשר ידוע לחכמי טבע אשר משקלו קרוב למאה ועשרים צענטנער ואיך יוכל האיש לשאת משא כזה על ראשו אבל באמת כל זמן עמדו במקום שוה תחת אויר השמים אשר משקלו שוה הנקרא (גלייך געוויכט) מכל הרוחות ממעל וממטה ומסביב לא יזיק לו כי האויר ידחקו זא"ז עד שהאדם באמצע אבל כשילך בשיפוע ההר אז ירגיש ויכבד עליו מאוד יען בהעדר עמדו במשקל השוה באויר כי גוש העפר מלפניו ימנע חלקי האויר מלפניו וחלקי האויר משלש רוחות ממעל, ומאחריו ומצדדיו ידחקו אותו ע"כ למשא גדול יחשב לו לעלות להר, וכן הוא הענין העומדים תחת המים ולא יכבד עליו משקל המים ממעל לראשו עד גב השטח הנהר ממעל יען חלקי המים דוחים זא"ז העליונים והתחתונים והצדדים חלקיו הקטנים ודוחים זא"ז ע"כ אינם מונחים על ראש האדם ממש, כי המה במשקלם שוה (גלייך געוויכט) וכן הוא הענין בכל דברי גשמיות אשר תחת אויר השמים ימים רבים ישתנו הרכבתו במזיגת יסודות שלו בכל הנמצאים המורכבים בד' מינים דצח"ם אף לכל מין ומין יש כמה מינים למשל בדומם לערך המוקשיות למשל הברזל לא ישתנה מראיתו מהר כמו הרכות שיתעפשו והרכות לא ישתנו מהר כמו הלחות הפשוטים כמו מים והפשוטים לא יתקלקלו מהר כמו המרכבים כמו המשקאות הנפעלים אם עומדים מגולים, וכן בצומחת יסרח יותר ברוב לאותו המעורב בו כידוע במחקרים זה הענין לכן סגולתן למלחן כי המלח ידוע שלא יסריח לעולם

עבור

עבור שאין בו לומחת . גם מצאתי ברמב"ן אשר המלח הוא
יסוד אש שבמים שבד' יסודות שבמים ע"כ צותה התורה על כל
קרבנך תקריב מלח, לכן בכל דבר גשמי המורכב אם עודנו בשלימות
המזגתו ביסודות בהרכבה, עודנו הוא בחיים חיותו הנאות לו בקיומו
לכן הרוח האויר המקיף לו מכל צדדיו אשר גם הוא מורכב מארבע'
יסודות לפי חכמי אמת אשר כל יסוד ויסוד מורכב מד' יסודות לערך
בחינתו באש, רוח, מים, עפר, וכן באויר השמים ג"כ וחכמי אומות
מצאו בהרכבת האויר (הזויער שטאף, שטיק שטאף, קאהלען שטאף, וואסער שטאף,)
ולדעתי שניהם החכמי אמת והמחקרים כיונו לאמיתם, אבל הארבעה
יסודות שברוח אינם בצורתן כמו הארבע' יסודות הכוללים כל אחד
באיכיותן אבל לא בצורתן רק במפעליהן שיפעלו זע"ז ככל הרכבת
שארי יסודות כי שוים הם לערך בחינתם בעצמותן ובאיכותן אבל
לא בכמות ואולי (הזויער שטאף) שבאויר הוא האש שברוח, והשטיק שטאף
הוא הרוח שברוח, והוואסער שטאף הוא יסוד המים שברוח, והקאהלען שטאף
הוא העפר שברוח אשר בזה נתהוה בחינ' חמישית המקיימו בהרכבתו
בשלימות בצורת הרוח הנרא' לנו ע"כ מנה הרב ר' חיים וויטאל ז"ל
בשער הקדוש' שלו לחמש' ועשרים בחינות בארבע' היסודות אשר כל
היסוד לארבע' הרמוז בו ובחינ' חמישית הכוללת אותם בתכונתם
ומלבש המהוה ומקיים אותם שלימות הרכבתם בהמזג' כי דקות
היסודות יפעלו זה על זה בקיומם בהגשמ', אבל כל הרוחני יותר
יסתר ויעלם מזולתו, לכן לא יוכלו להמציא באחדות היסוד השורף
בלי הרכב' כלל יען כי הוא הדק יותר מכל היסודות כמו צורת האש
אי אפשר להוציא באחדותו בלי אחיזתו בדבר גשמי כלל אשר לערך
גודל דקותו הוא נעלם בעצמותו, בכל זאת כתוב בזוהר הקדוש התחלקו'
צורת האש לערך גווניו לארבע מראות וזה הענין לדעתי הארבע יסודות
שלו . ונוכל לחקור בילור כפיו של הקב"ה איך שנוכל להאמין דגם
היסוד אש מורכב ג"כ כשארי יסודות רק הנה דק מן הדק נפרדות
מחוברים יחד בצורת אש הנרא' אחרי כי הסכימו כולם אשר כל דבר
שבגשמי יש כמוהו ברוחני כמו שפירשתי לעיל הפסוק ומבשרי אחזה
אלקי ולזה אמרם כל מה שיש ביבש' יש בים כפי שביארתי כנ"ל
ובפירוש מצאתי דברי קודש מפי הרב הגאון ז"ל בספר שערי אור'
וז"ל כל מה שברא הקב"ה בארץ ברא רוחות, וכחות, ושכליות,
למעל' כנגדן והמציא השי"ת מלאכי השרת מאור השכל, מהם מלאכי
אש יקרת כל האישים אשר בשמים ובארץ ומהם מים ומהם רוח
ואין אש רוח מים כלמט' אלא אור אצילים מאור המופלא והממונים

על

ביאור פרק ד

על יסוד אש נקראים מלאכי אש וגוונם כאש ועל המים כגוון מים
וכן ברוח וכמו שיש למט' רוח, עננים, סערה, וכשרוצ' להחריב מדינ'
או להפיל חומ' מוליא רוח או גשם שוטף או ענני חשך כך המליא
הקב"ה בכחות עליונות ומלאכים ממונים עליהם יש על רוח סער'
ויש על רעש ועננים והם ממונים לאבד פושעי ישראל גם ממונים
לנסות הצדיקים להתנהג בה היסורין ומבערין אותה כדי לזכותה
עכ"ד וזה ידוע כי כל החקירות נחלקות על ב' פנים כנ"ל מהקודם
אל המאוחר או מהמאוחר אל הקודם ואם נצטרך להבין הנעלם
מהנגל' מהגשמי להרוחני או מהרוחני לגשמי וכבר ביארתי בשם חכמי
האמת כי השכלים הנבדלים היינו הספירות כ"א יש לה ג' בחינות
או ג' השגות, בחינ' א' יחס ודמיון לעילתה אשר בזה תקבל השפע
ממנה, ובחינה ב' יחס ודמיון מה להתחתונ' ממנ' אשר בזה הוא
הכנה אליה להשפיע' לה, ובחינ' ג' בחינת עצמ' היינו לקבל ולהשפיע
קטנה מעילת' וגדול' מהעלול' ממנ', גם המחקרים הסכימו אף כל
הדברים המושגים לנו ע"י החושים יש לנו בכלי החושים יחס וערך
ודמיון מה לדברים המוחשים כמו שביארנו כנ"ל בענין הראות וא"כ
בהכרחינו להסכים בדברים הנפעלים בגשמי יוכח לנו כי לא יוכלו
להפעל זע"ז בלתי התדמיון ויחס הפועל על דבר הנפעל באיכותו
ובזה הכנתו להתדבק אליו ואח"כ באיכותו השנית יוכל לפעול ג"כ
על הדבר הנפעל להעשותו כמותו וא"כ אם נאמר כי האש היסודי
הוא דבר פשוט בלי הרכב' כלל ואין לו יחס מה לשארי היסודות
ואיך באפשרו לפעול כלל בשו' דבר גשמי ועכר אלא אם נאמר דגם
האש היסודי הרכבתו מד' יסודות בחינת אש, רוח מים, עפר, ע"כ
בבחינת עפר שלו יש לו יחס ודמיון מה להדומם המתדבק אליו ובזה
תקבל אותו וזה הכנתו להאחז בו ובשארי איכיותיו הרוחנים יכלה
אותו להשחיתו לבחינת אפס להעשות כמהו באכילתו וע"כ נרא' אחרי
האחז האש בדבר גשמי נראה עליו גווניו הארבע מראות כמו שמפורש
בזוהר הקדוש וזה הענין הארבע יסודות שלו ע"כ יתחלק לארבעה
גוונים והמרא' שחור הוא יסוד העפר שבאש ע"כ הוא קרוב ואחוז
בגשמי למט' ושארי גווניו הרוחנים יותר המה ממעל רחוקים מהגשמי
הנאחז אשר האש שבאש שלו כמעט אינו נרגש לחוש כי הוא מקיפו
ממעל לרום זכותו ובהירתו, ומזה נוכל להבין ג"כ כשנרגיש בעת היכוי
אשר ילך האש דרך הילוכו בהעלמ' מראותינו אחרי הפרדו מהאש
שבעפר הנאחז בגשמי יפרח כי אין לו יחס והמיון להגשם
להאחז באיז' דבר אף לא ברוח המקיף יען הוא דק יותר ממנו כי

בכל

בכל דבר גשמי יש לו יחס ודמיון אליו כי יאחז היסוד עפר שבאש ליסוד אש שבעפר הבדומה ויתדבקו יחד ואח"כ יתגברו איכותיו הנשארי' בפעולתן אבל מדי יסתלק הענין ההתדמות הנ"ל להתקשר יחד אזי יתחלקו איכות היסודות שבאש למקורן כי לא יוכל להתקשר בשום ענין בלתי להאחז יסוד העפר שבאש עם האש שבעפר הגש' ממנו וד"ל, ואיך יתלבש בטבע כ"ז בחכמת היוצר ב"ה לערך המזגתו בכל הנבראי' כי יסוד העפר שבכל היסודות הם בחינת מלכות לפי דעת חכמי אמת וזה ידוע כי בחינת מלכות מהעליו' הוא בחינת כתר להעולו' ממנ' וכן לכל מיני מדריגות הבריא' בכל הספירות, והעולמות, גם בהיסודות הפשוטים אשר בחינת עפר שבאש הוא בחינת אש שברוח וכו' וזה הטביע היוצר ב"ה להמשיך החלק להכלל כמו (מאגנעט) הפרטי הנמשך לקוטבי הכללי וכן בכל הענינים ברוחנים ובגשמיים וכמו כן בכל דבר גשמי בהתפרד הרכבתו משלימותו בהמזג' אזי יפג' וימשך כל יסוד לשרשו היותר גדול ומז' ישתנ' ריחו וטעמו כי יתגבר עליו הרכבת האויר המקיפו להשחיתו בהפלגת היסודות שלו. ונחזור לכונת הרב המסדר החושים הנאות למזונות ההכרחיים מקודם, התנוע', והטעם, לכלי הטבעיים שבו הפועלים בגוף, והרא' אף כי אמרו חז"ל איז' דבר שהנשמ' נהנית בו ואין הגוף נהנ' בו זה הריח היינו הריח טוב לבד בלתי אכילתו כלל אז אין הגוף נהנ' בו כלל רק הנשמ' לבד אבל באכילתו בדבר גשמי אשר בריח טוב יפה כיון המחבר באמרו אשר אינם מהכרחיים רק הנאות למזונות הריח הוא רחי' חזק' שהדבר בהמזגתו שלימ' ובאכילתו יפרד ע"י כלי מפעלי המזון יסודי המזון ליסודי הגוף והרכבתו בהתלטי זכות הדם המתפלל לשלש רוחות כנ"ל שגם הרוח הנפשי גם הוא יקבל בכלי החושים שלו בלחותו וזכותו להשביעם כי כל השלש' בחינות שבאדם ניזון ע"י מזונו, הטבעיים, והחיים, והנפשיים, ע"כ מי שאינו רוא' אינו שבע כי גם נפשו ישבע ממזונו אף כי זכות החלט' יקבלו כלי הזן בהעדר ידיעתו בכל זאת ישביעו החושים שיקבלו צורת הגשמים במופשטן, להבין הענין לאמית' אי אפשר כמו שכתב החכם הכוזרי כמו שבאכילת המזונות נקשרת הנפש בגוף בלי הכנ' איך הוא נקשרה כן מתדבקת כבוד שכינתו בישראל באמצעית הקרבת הקרבנות גשמיות אף שלא נודע לנו איכב' ילעקך השראת השכינ' בישראל ע"י הבאת קרבנות ע"כ לדעתי להרחיב בחקיר' זו אחרי התדמותו התקשרות השכינ' בישראל להתקשרות הנפש בגוף באכיל' וזה ידוע דעיקר הבאת קרבנות הכונ' בזה עי' בעקיד', וברלב"ג, ובאברבנאל, דמזון השכינ' ע"י התקשרות השכלי היינו הכונות

נפש

ביאור פרק ד

נפש המשכלת של המדבר עם נפש החיוני שבקרבן אשר בזה יתחלף
נפש החיוני שבאדם ובשניהם יחד יעלו לשורשן הנפש המשכלת שבאדם
ונפש החיוני שבבהמ' להתקשר בקדוש' הרי זה בא ללמד ונמצא למד
וכן תבין. מזון הנפש שבאדם כל הכחות הנפש לערך טבעיהם הכחות
הטבעיים יקבלו הגשמי שבמזון דהיינו הטעם הנאות לו ויקבלו הרכבתן
ויפרדו יסודותיה זכות החלטים לחלקם לכל אברי הגוף להעשות כמותן'
והנפשיים שבאדם אשר חלקנו ג"כ לב' חלקים היינו החיוני וקבלו
ג"כ בכחות חושיהם ע"י הראי' או ע"י שמיע' ובזה ישביעו ג"כ כנאמר
שמוע' טוב' תדשן עצם ואם יעדר החוש יחסר השבעתו ג"כ ובזה
אמרו סומא אינו שבע מהעדר קבלת החוש מקודם ואולי נפש המשכלת
גם היא ניזונית אבל רק להחכמים אמיתים אשר יבינו טבעת הבריא'
ויבינו ג"כ איך הטביע היוצר ב"ה להשביע נפש האדם ע"י ענינים
הנצמחים מארץ, ובזה כוונו חז"ל באמרם שולחנו של אדם מכפר עליו
כקרבן ממש כי המה שוים אשר יתקשר בזה נפש החיוני עם נפש
המשכלת ע"י כונותיו באכילתו אשר נזונו שתי הנפשות שבאדם יחדיו
כקרבן ממש וזה הענין אשר יקראו חכמי אמת בשם העלאת הנילולות
במאכלים כידוע ליודעי חן, ומעט אדבר בזה לפי דעתי אחרי ידוע
כי בכל הברואים ויצורים ונעשים יש כח הפועל בנפעל וזה כונת
כולם בחכמה עשית ע"כ בכל דבר שבעולם החכמ' הוא נסתרת היינו
איך הוא נבראת ונתגדלת ונעלם טבע' בקרב' ואם תרצ' להתבונן
תוכל בכל הענינים לקדם מחשבתך. ושמעתי מפי איש נאמן אשר שמע
מפי הצדיק מפורסם הגאון מוהרר צבי הירש זצ"ל מזידיטשוב אשר
אמר לפי דעת הרמב"ם אשר יקדם האיש אכילתו במחשבתו לעבוד
בכחו עבודת הבורא ית' א"כ אין זו עבודה תמה שאמרו חז"ל איזו
הוא עבוד' תמה שאין לך עבוד' אחרת אחרי' ולדעת הרמב"ם העבוד'
הוא אחר אכיל' אלא האיש צריך לקדם א"ע שהאכיל' בעצמ' תהי'
אללו עבוד' ומצאתי כתוב בספר באר מים היים על התור' של
הצדיק אמיתי הרב ר' חיים ז"ל אשר אי אפשר נאים להקדים מחשבתו
בעת כל עניני הצטרכותו בגשמיות בלתי שימאס בעיניו תאות הגשמי
הענין. שהיא בתכלית המיאוס ולדעתי אולי כוונו חכמינו ז"ל בזה
באמרם איזהו עשיר מי שיש לו בהכ"ס סמוך על שולחנו שאינו כפשוט'
הי' להם לומר סמוך לשולחנו והלשון על שולחנו כונתם שיסבר
תאותו באכיל' שיתבונן תכלית האכיל' בעודם על שולחנו ובזה לא
יקפד על דבר טוב הערב לו בתאותו ולא יצטער אחר המותרות וזהו
ענין כונתם איזהו עשיר השמח. בחלקו כי מידת הסתפקות לא יוכל

האיש

ו) והוצרך בעל החיים אל הכח המניע מפני שאינו כצמח המושך במקומו המועיל מהמזון אלא הוא משיג מזונו בתנועה וכחות

ביאור

האיש להשיג בלתי שישבר כל תאותיו ובזה האופן שיתבונן תכלית התאו' הוא החקיר' מהקודם אל המאוחר ובזה ישבר תאותו ובזה ימאס בקרבו הענין ההוא אבל אח"כ להתבונן מהמאוחר אל הקודם להתבונן ביצור כפיו של הקב"ה איך נתהוה המאכל בתכונתו בג' מינים שלו בדומם צ"ח בהרכבתו והתמזגותו בד' יסודות אשר עלו מהצמיח' מאין ממש בחינת היולי בכל דבר אשר הוא החומר הראשון לכל הנמצאים והממוצעים מהזריע' והקציר' עד שראוי לאכיל' כמה מצות יעברו עליהן במ"ע ובמצות ל"ת וכי המה סגולות הבריא' וכונות קדושות להתבונן מעט מעט בכל הענינים הנעעמים והנרגשים אשר יתעלמו באדם להתאחד עמו להעשות כמותו עד שיעזרהו השם להבין החכמ' בתכלית הבריא' וכבר כתב החכם ראב"ע ז"ל אם האכיל' אשר נשתלשל כמה סיבות סיבה אחר סיבה עד עילה הראשונ' הוא משפיע לגוף ונפש ומכש"כ אם יוכל האיש להתבונן הסיב' הראשונ' איך לא ישבע נפשו בתשוקת הבורא ית' להבין בחכמתו בהשתלשלותו כל הנבראים ויצורים ונעשים מאפס ואין רק בחסדו הגדול נמצא כל דבר מאכל אשר גשמיותו משפיע להטבעיים שבגוף ורוחניותו להחיים שבו והחכמ' הוא התבוננות בהרגש' ובחכמתו הוא משפיע הרוח נפשיי שלו:

ו) והוצרך הבע"ח אל הכח המניע מפני שאינו כצמח המושך במקומו המועיל מהמזון אלא הוא משיג מזונו בתנוע'. כונתו ההפרש בין הצומח שבצמחים לכח הצומח שבאדם אף הצמחים יונקים מן הארץ המזון לערך הרכבתם בהמזגתם ביסודות וכלי מפעלי' בצמחם סימנם ניכר בעליהם, משיכת היניק' שוה למרוצת הדם שבאיש לכל אבר ואבר ע"י הגידים הרשומים בו כידוע לחכמי (באטאניקער) אשר עיקר גדילתן שיונקים הרכבת זכות החלטים מן הארץ ע"י החוטים הנמשכים ורשומים עם הלחות המים ובאמצעית זהרורי השמש ויניקת זכות האויר השמים ביסודותיו כפי שביארנו הרכבת האויר כנ"ל אשר יסוד הזך הנקרא (ברענשטאף) יבשל וישרוף ביניקתו להפך יניקתן מן הארץ בחינת דומם שלו להעשות כמותן בבחינת הצומח בהמזגת הליחות ממטר השמים אבל בליל' בהעדר זהרורי השמ' אז יפלטו לחוץ העכורי' והם שוים למרוצת הדם שבאיש ברצוא ושוב ע"י הנשימה פעמים

ז) וכחות ב"ח או משיגים או מניעים , והמניע לבקש הנאות הוא הכח המתאוה,והמניע לדחות המזיק הוא הכח הכעסני :

בכח

ביאור

(איינאטהמען אונד אויסאטהמען) ובזה נברר מרוצת הדם הזכים הנשלחים מלב לכל אברי הגוף וזה הגילוי הוא ע"י הנשימ' ראשונה היינו (איין אטהמען) וע"י הנשימ' שני' הנקרא (אויסאטהמען) בא ע"י מרוצת הדם בחזרה מכל האברים שבגוף לחלל הלב השמאלי והמה דמים שחורים הנבערים בהעדר יסודות הזכים מהם הנשארים באברי הגוף והיסודות הנבערים יביאו בנשימה שניה לחוץ מעט ורבים ישתנו לזבל ולפרש שבגוף וע"י כלי הדחה יודחו לחוץ ומעט מהלחות יצאו ע"י זיעת הגוף. וכן הוא ענין הצמיחה יען כי אין בהם כלי הדחה להפליטן לחוץ ע"כ פליטתן רק ע"י זיעתן ע"י נקביהן הנקראים (פארין) הלחות העכורים מה שיקבלו מהאויר כל היום יפלטו בלילה ע"כ הם תמיד בלילה לא מאוד ומפעולה זאת אשר יעשון חליפות לשאוף האויר ביום ולהפיח קצת חלקיו בלילה יסבב צמיחתם וגידולם ומבלעדי פעולת אור השמש ביום והעדרה בלילה לא תוכל זאת להעשות , אבל המזון שבאדם ישביעו רק ע"י התנועה דכח הזן שבנפש השוכן בכלי הטבעיים יניע החמימות והחמימות מניעים את המזונות בכלי מפעליו עד שיברר זכותם לדם ובמרוצתם לכל אבר להעשות כמותן :

ז) וכחות ב"ח או משיגים או מניעים כו'. כידוע דהעצבים המתפשטים מהמוח לכל אברי הגוף אשר שם משכן הנפש יחלקו לשני מינים, הא' (בעוועגענדע נערפין) אשר המה מניעים וכח התנועה שבאדם בכל אברי הגוף על ידיהן , הב' יקראו (געפיהלס נערפין) אשר המה משיגים היינו הכח הרגשה בהחושים ומרוצם לחוש הכולל לשפוט בכח המשער והב' כחות האלו המה מתפשטים בכל הגוף כמו ששמעתי מדוע יקרא בשם הגוף בשר יען הוא מבשר כל דבר הנרגש להשכל לעצמיות החיים, והמניע לקרב ולרחק מכנה הרב בשם כח המתאוה והכעסוני אשר הוא באמת כח אחד אבל אחרי בואו לבחינת חכמה נחלק להפכיים בהנהג' ע"י חכמ' לרצון יוצר ב"ה , וחכמי אמת יחלקו אותם הכחות הרוחניות המשתנות באדם לז' ימי הבנין והראשונות המה חסד , גבורה , תפארת , וזו היא אהבה , יראה , רחמים , היינו אהבת הטוב ושנאת הרשע רק למען אהבת הטוב אבל לא לשנאת עצמותו כ"א לאהב אותו אחרי שברא אותו ה' לנסות בני אדם וזו היא ענין הבחיר' שבאדם :

הכחות

פרק ה

בכח הזן.

א) **הכחות** (הצמחיים הנזכרים), הראשון הזן, והשני המגדל, והשלישי המוליד, והצטרך הגוף בעל הנפש לאלו הכחות השלשה, כי כשהטריחה האמירה האלקית להיות החי המורכב מהיסודות בחכמה, ולא היה הטבע בעצמו יכול להוליד הגוף בעל הנפש בשעור הראוי לו ברגע אחד, אלא בהיותו גדל מעט מעט, והיה הגוף המורכב מתמוסס ונתך בטבע, והיה המורכב מההפכי' אינו יכול להשאר הזמן המכוון בו, ע"כ יצטרך אל כח יגדלהו, ואל כח לשמור שעורו שלא יאבד בהתוך והוא הכח הזן, ואמרו כי זה הכח נפש, ב) מפני שהוא צורה לגוף כליי, והוא פועל ממה שהוא אבר כליי בכח, אבר כלי בפועל. ואמרו אחרי'

ביאור

א) **הכחות** הנזכ' הוים הם לכל הד' מינים כמו שנראה' בהבנים העושים במלאכת החפירה יודעים לתת זמן מתי יגמר הספר במקצתו ויגליה למלאכה עכ"ז אינם הוים הם בכל מיני מתכיות ומחולקים הטה בבחינת למיה' שבדומם ואין אחד מחלקיו עוזר את חבירו על הצמיח' אבל כל חלק בפני עצמו יוכל להיות בו הצמיח' כמו בחבור חלקים הרב' וזה ענין הצמיח' שבדומם אבל הצמיח' שבצמח על אופן אחר הנה יהי' בו חלקים עוזרים את כולו על הצמיח' כמו השורש, והטרף, והגידים החלולים אשר באילן אשר ע"י כולם תגמר הצמיח', אבל הצמיח' שבחי הוא נתקשר ע"י רוח החיוני והוא הרוח המוסף אשר על ידו תקבל כח הרגש' שבחי בכל גופו בחושיו ונוסף עוד נפש המשכלת שבאדם אשר גם באדים הדקים המתפשטים לרוח הנפשיי שבמוחו אשר ישיג בהם בהירת השכל גם הטה מתחזקים ע"י הוספת מזונותיו בכח הזן שבאד' ומצינו ברז"ל עדיין לא אכילנא בישרא דתורא לא גלינא דעתאי וכפי אשר ביארנו בפרק ד' הענין שלחנו של אדם מכפר וכמבואר בספרים הענין אשר אהב יצחק את המטעמים לא למלאות תאוותו רק השיג בשורש הטעמים בעליונים ע"י טעמו בגשמי כידוע ליודע חן.

ב) ואמרו כי זה הכח נפש מפני שהוא צור' לגוף כליי והוא פועל ממה שהוא אבר כליי בכח אבר כלי בפועל. כונת הרב כפי

אחרי' כי הטבע ינהיג הצמח לבדו , והוא והנפש ינהיגו הב"ח , וכל
כחות הצמח אצלם טבעיי' , והחמימות הוא הכלי הנאות לפעל זה
הכח הזן והוא החמר הנושא לזה הנפש , וזה הכח הזן הוא מהכחות
הפועלי' , והוא פועל המזון , ג) והמזון יתחייב שיהיה מצד דומה
ומצד הפך , כי המזון יאמר על שהוא מזון בפועל אשר התעכל
ונשלם דבקותו בגוף , ויאמר על מה שהוא מזון בכח , וזה קודם
שיתעכל , וע"כ היה המזון מצד דבקותו בגוף דומה , ומצד שהוא
משתנה מהכח אל הפעל הפך , וע"כ האומר כי המזון הפך , לא
יסתור האומר שהוא דומה , כי הראשון צודק על המזון שהוא
בכח , והשני על המזון שהוא בפעל . ד) והכח השני שהוא כח
הגדל הוא בשלמות וצורה לכח הזן , וזה הכח הוא הכח אשר
בשיוליד הכח הזן יותר מהמתמוסס מהגוף שיגדל האברים בכל
חלקיהם , וזה הכח נפרד במהותו מהכח הזן , כי פועל הגדל זולתי
כח השמירה , ומפני שיש לכל גוף טבעי גודל מוגדר לא היה אפשר
לו בתחלתו שיהיה לו אותו הגודל , ולכן נברא בו כח הגידול , וע"כ
כשיהי'

ביאור

כפי שביארתי לעיל ההבדל בין צור' לשלימות הצורה היא דבוק' בחומר
במהותה והשלימות היא פעולת' וכן הוא מבאר בזה לכח הזן אחרי
הפרדו מן הנפש היינו מפעולתו היא צור' דבוק' בגוף ולא לכל הגוף
כ"א לכליי הגוף ויבדל בין הכח להפועל היינו מהעלם לגילוי אף
שכלי המזון הוא קיום לכל הגוף ובלעדו אי אפשר להתקיים אבל
לכל הגוף היא בכח רק לכלי המזון הוא בפועל וע"י פעולתו באבר
הכליי בזה נעש' כח לכל הגוף .

ג) והמזון יתחייב שיהי' מצד דומה ומצד הפך . כונתו ע"י
כלי המברר המאכל לדחות הרע ולקבל הטוב והזכות הנשארת בגוף
הוא המזון בפועל אבל הפסולת הנדחית שבמזון הוא היה המזון
בכח וע"כ יחלקו אלו האומרים שהוא דומה על זכות המזון החלטים
הנשארת בגוף ואלו שאומרים שהוא הפך על בחינ' שנית שאינ'
נשארת רק הי' בכח ונדחית מהגוף .

ד) והכח השני שהוא הכח הגדול הוא בשלימות וצור' לכח
הזן כו' . כוונתו כנ"ל אשר הצור' הוא דבוק' והשלימות היא נפרדת
לכן בזה היא דבוק' לכח הזן השומר הרכבת הגוף בהשלמת התוכו
בהגדלת האברים אבל בזה היא נפרדת מהזן אשר הכח הגידול היא
זולתו ונפרד במהותו ואחרי השלמת גדר המוגבל גידולו לא יפעול
כלל

כשיהיה לו הגודל המוגדר לו בטבע לא יפעל זה הכח . ה) והכח השלישי שהוא הכח המוליד , פועל מהמזון מה שדרכו שיתהי׳ ממנו איש , וזה הכח שלמות כח הגדול , וע"כ מחזיר הטבע מותר המזון שיהיה בו הגדול כשישלם הגדול אל ההולדה ויהיה ממנו הזרע הנושא לזה הכח, והמכוון בכח הזן לשמור בו גוף האיש,והמכוון בכח המגדל להשלי׳ בו גוף האיש,והמכוון בכח המוליד להשאר בו במין, כי אהבת ההשארו׳ דבר שופע מאלוקי ית׳ ע"כ דבר ודבר,וזה הכח המוליד יפרד מהכח הזן בזמן הזקנ׳ ואז ישאר זה הכח לבדו,וידמה לצמח הצומח על פני המי׳ הנקרא טח"לב ולצמח המימיי,וזה הכח הצומח שבאדם אינו על האמת׳ הכח הצומח שבצמח, ולא נקרא כח צומח כפי ענין הכולל, מפני שהכח הצומח שבחיוני הכין גוף החיוני לכל הכחות החיוני׳ , והכח הזן כמו ההתחלה , והמוליד כמו התכלית , והמגדל כמו האמצעי , הקושר לתכלית בהתחל׳ , וקיום המתנפש יהי׳ בשלשה , בכח הזן, והחמימות הטבעי , והמזון , והכח הזן הוא המגיע לחמימות הטבעי עד שיפעל פעלו , והחמימות הטבעי יניע המזון וישנהו וישימהו נאות במזון , והמזון מתנועע מדבר לדבר עד שיתדמה בנזון ויזון אותו, והמזון הוא הפכת דבר לדבר מוסיף בכמותו ודבק בו ונשאר בו , ו) והכח הזן יפעל בלבד והחמימות הטבעי יפעל ויתפעל, והמזון יתפעל בלבד : בכח

ביאור

כלל בכחו אבל הכח הזן ישאר במפעלו כל ימי חייו :

ה) והכח השלישי שהוא הכח המוליד כו׳ . ודע כי הכח המוליד יקבל ג"כ החמש׳ כחות של הזן בכח החומר המתרו׳ ממוח האיש כח המושך את הזרע למקום הראוי לה עד היסוד וכח המחזיק שעל ידו נשאר הזרע במקום מיוחד עד שיקבל צורת הולד וחזוק העובר בבטן עד עת המוגבל , וכח המעכל הוא הכח המשנ׳ את מהות׳ ליצירת הולד , וכח המברר הבורר את המובחר מהזרע המוכשר ליצירת הולד כי לא נולד מכל הטיפ׳ אלא מן המובחר שבה ויש לה ג"כ כח הדוח׳ המדח׳ את הפסולת חלקי הטיפ׳ ודוח׳ את הולד לחוץ בעת הראוי ובאדם הכשר לצאת בו ואז דוח׳ ג"כ המותרות מהדמים עם הולד וכ"ז באשה וכ"ז בטבעת הענין באיש בבחינתו לבד ברוחניותו אשר כתוב בספר ת"א ע"י כלי הבט׳ יראה בזרע של אדם הרב׳ צורות חיים בריות קטנות כדמותו וכצלמו מבע"ח והם מתנועעים אנה ואנ׳ , ומה לדקו דברי חז"ל שהמשילו זאת לשופך דם :

ו) והכח הזן יפעול בלבד והחמימות הטבעי יפעל ויתפעל והמזון

פרק ו

בכח החוש הכולל.

א) **והחוש** הוא נהפך ומתדמה בצורת המוחש, וההפכה הוא תנועה

ביאור

והמזון יתפעל בלבד, ועתה נראה חכמת היוצר ב"ה כי האדם הוא דמות עולם גדול בכל ענינים כמבואר בספרים כמה בעולם העליון יש גלגל השכל מניע ולא מתנועע והגלגלים מתנועעים ומניעים, והברואים הנעשים מתנועעים מהם כן הוא באדם השכל מניע ברצונו אבל לא מתנועע והרוח שבלב מתנועע ומניע ואברי הגוף מתנועעים ולא מניעים וכן בפעולות הטבעיים שבגוף אשר לא מרצונו אשר כח הזן שבכנפי מניע החמימות ולא מתנועע והחמימות מתנועע ומניע והמזון מתנועעים לבד:

א) **והחוש** הוא נהפך ומתדמ' בצורת המוחש כו'. אתה ידידי האזינ' לדברי ואאלפך בינ' כפי מה שחנני ד' בחסדו הגדול ואולי הם בנויים על יסודות החכמ' מתחיל' תאמין לי ואח"כ כשתבין היטב תמלאהם בשכלך ממש מהות הראי' החושית ומתוכה תוכל להשכיל ולהבין ברוחניות בשארי דברים בהזדככות הדעת ברחמי עליון עלינו. דע כפי שביארנו מכבר וזה הוא יסוד גדול אשר הונחו חכמי אמת בדבריהם אשר כל מה שיש בגשמי יש ברוחני בשרשן כנ"ל גם המחקרים הסכימו בזה והפילוסוף הגדול אפלטון באמרו „ כי הנפש מקום לצורות והדברים בשכל כמין צורותיהם " להבינך הענין זה לאמתה מקודם הכתוב כולם בחכמ' עשית, הנה יש שלש בחינות בחכמה המשכיל, והמושכל והשכל, החכמ' היא השכל הכללי אשר הוא מקיף ובתוך ובעובי כל עלמין ובכלל הנבראים והיצורים והנעשים, אבל המשכילים והמושכלים המה נאצלים ורמוזים בפרטים אשר המה מלובשים ומתחלפים בצורות משונות למשל מדבר גשמי כמו המתכת הוא החומר להסכין והחרב והחנית וכלי האחרים' רק הם בצורות משונות אבל חומר אחד להם, כן הוא החכמ' מהותה הכוללת גילוי הישות ומכונה בשם הקב"ה לחכמי אמת אשר המה במאמרי הקדושים הנסתרים ונרמזים והיא המהווה ומקיים כל הנבראים, והמחקרים מכנים בשם היולי בכל דבר טרם בואו בהגשמה והוא בחינת חכמ' כמבואר בספרים אשר היא כל מפעלו

של

תנועה מה והפעלות, והדבר הוא נפעל מדבר אחר כמותו בכח
לא

ביאור

של הקב"ה וזה כיון הכתוב ג"כ והחכמה מאין תמצא וכמו אור השמש
הזורחת על כל פני הארץ יבואו זהרורים דקים עד אין מספר ונופלים
על כל הנבראים והילודים ונעשים להמדברים ולכל בע"ח ולצמחים ולכל
הדוממים אשר זריחתה מעצמות' שוה לכל, אבל מסעדר תכונת ומצביי
המקבלים יתחלפו בצורותיהן ובאיכותיהן במקריהן ובתנועותיהן כל סוג
וסוג וכל מין ומין יתחלף וישתנה לערך קבלתו בהרכבתו, כן הוא כל
הענינים אף בשלש בחינות היינו עולם, שנה, נפש, כי כל הנבראים
נחלקים בשלש בחינות הנ"ל היינו כל הנמצאים בגשם ענין הרכבתו
ביסודות ואופני קיומו במהותו הוא בחינת עולם שלו והתנוע' אשר כל
הנבראים שבעולם ברבות הזמן ישתנה או בגדלותו היינו הוספת כמותו
ואיכותו או יחסר ויפסיד כמותו ואיכותו כי כל דבר גשמי הוא הוה
ונפסד וזה ענין חלקו בשנה והוא עולם התנוע' שלו והחכמ' שבכל דבר
איך שנתהוה כפי אשר קבלנו כי כל דבר נברא בחכמ' וכח הפועל
בהנפעל וזה ענין נפש שלו בכל הפרטים בגילויי המאורות הרמוזים
מעולם השכלי הכללי לפרטי הנמצאים כמו זהרורי השמש הנופלות על
הפרטים ולא יועילו לכולם בשוה כמו האנשים הדרים בקוטב הצפוני
ישחירו ממנה ושארי דברי' ישלימו ממנה כפי הנאות להם כי כל הענינים
המה רק בשלימות אם הם בתכלית הממוצע אבל בחסרון או יותר כפי
הנאות לו לערך הרכבתו במזיגה בכל אופני לידתו, כמו אם ישנה האיש
הנולד בקו השוה את מקומו לבא לקוטב הצפוני אזי יזיק לו הזריחת
השמש או בכל דבר שישנ' האדם את הרגלו מנעוריו אזי לא ייטיב לו בכל
עניניו, כן הוא השפעת החכמ' העליונה בכל הנמצאים לערך לידתם אבל
כל אחד לערך המקבלים אות' מתחילת היציר' או לערך בחירתם בחיים
לטוב או לרע ח"ו כמו המשנ' את מקומו ישתנ' זריחת השמש עליו כן
הוא בחכמ' כי בכל הנפעלים יראו כח הפועל כמו אומן חכם גדול יעש'
בחכמתו כלי מפואר כל מי שרוא' את הכלי יראה את החכמ' שבכלי אבל
לא חכמת האומן כי הוא הי' יכול לעשות יותר ויותר בחכמ' רק הכלי זה
לערך חומרה ומהות' קבלה החכמ' מהאומן ולא ישפוט הרוא' מחכמת
הכלי על חכמת האומן בכלל רק בפרטי חכמתו, כן החכמ' בעצמ' כללות
השפעת' שפע רב אבל כל הנבראים לערך תכונתם לקבל החכמה ומכל
הנמצאים יתבונן המשכיל וימצא חכמת היוצר ב"ה אף ביסודות הפשוטים
והמורכבים וכל הד' מינים בדצח"ם לכל סוג וסוג ולכל מין ומין כולם
שורשם

לא בפועל, כמו הלבן שהוא נפעל מהשחור, והלבן אינו דומה לשחור

ביאור

שורשם בחכמ' כמו אילן אשר שרשו בארץ ומקבל יניק' לאילן והאילן ישלח להענפים לכל ענף וענף לערך כמותו ואיכותו הנצרך ללחותו ולצמיחת העליו ובהמתקת האויר והחמימות ואור השמש יתמזג ויורכב בגדילתו להעשות פרי אשר האילן בעצמו יקבל רב השפע יותר מענפיו וכל ענף היותר גדול יקבל יותר מהקטן ממנו ולא יחליפו וישתנו יניקתן זה מזה כ"א כפי הנאות כן הוא החכמ' בכל הנבראים, רק תצייר במחשבתך כמו אילן מהופכת ולא כאילן הגשמי אשר שרשו למט' בארץ והאילן בגובה וענפיו יעל' עד פריו ממעל, והחכמ' מהופכת שורשה למעל' ומשתלשלת מעולם לעולם ומתלבש בנבראים למט' כ"א לערך קבלתו ממנו וכן ברא ויצר ועשה העולם האצילות קבלו כפי יכלתם לקבל שפע רב יותר מכולם והם משפיעים למט' מהם לעולם הבריא' המה המלאכי' אשר הם מכונים בשם כסא הכבוד כי הם כמו כסא המוכן לקבל ולישב עליו, כן המה מוכנים לקבל כבוד שכינתו יתברך והמה מקבלים ומשפיעי' לעולם הגלגלי' ועולם הגלגלים יקבלו ג"כ מהם כל מה דאפשר לקבל אבל לא כ"כ כהמלאכים והמה משפיעים ומניעים את העולם העשי' הפשוטים והמורכבים כולם אבל יניקה אחד לכולם משורשו מאין סוף יתברך, ויניקתו אחד לכולם כמו יניקת האילן ממש מהארץ אשר היניק' היא התמצית לחלוחית שלה אשר תקבל שוה משורש האילן בטעמו ממט' עד פריו ממעל רק ישתנ' ערך משקלו בהרכב' בהליכתו ע"כ ישתנ' טעמו של הלחלוחית במקומות שונות בשורש ובאילן ובענפיו ובעליו דרך הילוכו בכל מקום ישתנ' טעמו עד פריו ממעל אז תקבל ערך מזיגת' בהרכבה ביסודותי' לטעם הנאות להרכבת פריו עד שיטעם לאוכלו אשר גם לו יחס ודמיון מה בהרכבת מזגו ביסודותיו ולנפשו בבחינת דל"ח שלו להרכבת פריו ע"כ יערב לחכו ותקבל כלי מפעליו לבשלם ולבררם ולקבל זכות החלטם מהמזגתם אשר נהפך לדם ונשלחים במרוצתם לכל אברי הגוף להעשות כמותן לדבקם בגוף האיש ממש, כן הוא החכמ' לכל הנבראים כולם כי היא יניק' אחת לכולם מאין סוף יתברך, אבל ישתנ' החכמ' בכל עולם ועולם לערך השגתן בחכמתו וישפיעו זה לזה, וזה כוונת הנביא וקרא זא"ז היינו שהם קוראים זה אל זה כמו איש הקורא לחברו העומד מרחוק קורא אותו להתקרב אליו, כן הענין בהם אשר המה עלוים זה מזה ולכן כשהם משיגים יותר ויותר אזי הם משפיעים ומושכים לכולם שיתקרבו זה לזה בהשג' אבל כל עילה משיג יותר מהעלולה ממנה

ונשתלשל

לשחור בפועל אלא בכח , כי הוא אפשר שיהיה נהפך לשחור .

וההפעלות

ביאור

ונשתלשל מעולם לעולם עד כי נתפצל לכל מיני ברואים ולכל הד' מינים בהויתו ובקיומו לערך היכולת לכל אחד לקבל ולכל הדוממים וצומחים נמשלים אצל הבורא ית' כמו הכלי של האומן שעש' אותה בחכמ' נפלא' אבל הכלי בעצמה לא ידע' ולא יבינה כלל רק האדם המשכיל יוכל להבין החכמ' של האומן אשר בכלי ואח"כ כשרוא' המשכיל כלי אחרת שנעשת' בחכמ' יותר מהכלי הראשון אז יבין המשכיל חכמה יתיר' באומן נמצא האדם בחינת משכיל אשר הוא יכול להבין כל הכלים שנעש' בחכמ' אבל הכלים המה בחינות מושכלות והחכמות נפרדות שיבין מהם המה צורות נפשטות אצלו והאומן הוא השכל הכללי לכן יפה כוון הפילוסוף באמרו „כי הנפש מקום להצורות" כי הנפש היא בחינת משכיל שיוכל להבין "בצורת כל הנמצאים בחכמתן איך שנתהווה ונתקיים כל הנמצאים בהרכבתן והמה הצורות הנפשטות בבחינת מושכלות והנפש סובל אותם אשר חכמות רבות מפוצלות ונפרדות לכל א' לערך מדריגתו, „והדברים בשכל כמין צורותיהם" כונתו כי כל הדברים אף בחינת משכילים היינו הנפשות המה צורות לשכל הכללי כמו המושכלות נחשבים לצורות בעיני המשכילים כן המשכילים בעצמן נחשבים לצורות נפרדות להשכל הכללי כי הקב"ה החכמ' הכוללת האציל הנפשות ג"כ מעצמותו בחינת נפשות המשכילים והם צורות נחשבות לנגדו אשר הם כלולות בו עיין היטב בדברי: וענין כל הנפשות המדבר בסוג כל הנפשות שוות הם בעניני כל כחותיהם, אבל משקלי הכחות בכל נפש ונפש רק בהבדלם כל אחד מזולתו ידוע רק ליוצר הכל מה שיכולת כל נפש לפי מצבה כל מטעי הכחות שבה לתשמישי החכמ' ואין בנפש כח רע כלל וזה מפורש בספר גן נעול להחכם נה"ו ז"ל. ובמאמר הפילוסוף נוכל לפרש הכתוב נר ד' נשמת אדם, כי הנפשות מכונות בשם נשמ' וכל הצורות נכללות בשם נמצא הנפש כללי להצורות והקב"ה כללי להנפשות אשר הם לצורות נחשבות נגדו כמו נר המאיר הוא כללי נגד כל הדברי' הנראים והאדם הרוא' הוא כללי לנר כי הוא יכול לראות כמה נרות, כן הוא הנשמות הצדיקים נגד השכינ' וזה אמרו הז"ל כי נשמת הצדיקים נחשבים בפני השכינ' כנר בפני האבוק' שהם בטלים כנגד'. כ"ז ביארנו מדריגת החכמ' בחינת משכיל, מושכל, שכל, אשר השכל האנושי המה מושכלות נגד השכל הכללי והחכמ' הכוללת היא מושכלות ג"כ נגד ד' יתברך וזה ענין השג' בשכל אבל ההשג' המורגשת ע"י החוש אשר בזה ידמ' המדבר

להבע"ח

ביאור פרק ו

להבע"ח גם בזה יש ג' בחינות כמו בחכמ' במשכיל, מושכל, ושכל, כן לכל מרגיש המורגשות והנרגש כמו ברואיה, הרוא' והנרא' והאור, וכבר הבאתי בפרק א' אשר השכל במדבר הוא הרוא', והנסיון יעיד ע"ז כשיעמיק אדם במחשבתו לא ירא' בעיניו אף דבר העומד כנגדו או מי שיעמיק מחשבתו בהשתוקקות לראות איז' דבר עד שיתגבר הרעיון (האיינבילדונג) על שהדמיון ירקד נגד עיניו אבל בעלם הרגש' הוא המדבר לבע"ח רק ההבדל ביניהם, בנפש המשכיל ביכלתו להגביר שכלו על חושיו עד שלא ירגיש כלל כי תשוקת הנפש המתפעלת יגבר על הרגשת הגשמיות כמו שמלינו בתור' בענין שכם בן חמור אשר כתוב עליו ולא אחר הנער לעשות דבר כי חפץ בבת יעקב, ומלאתי בספרי קודם אשר לתכלית הענין זה הכתוב בתור' ללמד לנו עבודת ה' מהספנו כי זה כלל גדול זה לעומת זה עשה אלהים, כי הקב"ה הטביע בטבע כל הענינים הספכיים וכל הדברים אשר הקר' ה' לאבותינו הנסיונות, והנדידה במקומות שונות רק להעלות החיות מכל דבר הנרא' בעולם להעלותם בקדוש' מכל דבר הנרא' ונרגש במחשב', דבור, ומעש', בענינים הגשמים כ"ז להעלותן להשתמש עמהן בקדוש' לכבוד הקב"ה בכל שבע' מדות כידוע ליודעי חן כפי שמבואר בספרי' אשר כל המחשבות והדבורים והמעשים נחלקים לשבע' חלקים, באהב', ויראה', רחמים, נילחון, הודיה, התקשרות, מלוכ', וזה ענין הספירות לחכמי אמת, ולבאר הענין איך היא המחשב' נחלקת להבין במשלים אי אפשר להעלות על הכתב רק המשכיל יבין מעלמו וכל אלו אופני המחשבות נמלאים הם בהפכיים אשר כ"ז באדם שישתמש בהם רק לעלמו באהב' בכל עניני גשמיו' ותאוות שבעולם ר"ל ויראה' מפני הפסדו וכן כל המדות נמלאים הם בהפכיים ע"כ האיש המשכיל ביראת ה' לריך להרגיש בנפשו איזה מדה מהמדות הללו יותר נטוע בקרבו בתולד' כ"ז להפך אות' בקדוש' הן באהב' הן ביראה' כ"ז רק להקב"ה בעלמו וממילא יסיר ממנו כל תאותיו ויראת עלמו כלל ולא בענין הרגשת נפשו לבד כ"א גם מה שהקר' לו ה' לראות מזולתו באיז' מדה אשר ישתמש בו בהתאמלות גדול כ"ז להסרים בקרבו בקדוש', וזה הענין אשר הקר' לאבותינו באהבת שכם אשר מסר נפשו ולא הרגיש בלערו רק למלאות תאותו כן לא ירגיש האוהב ד' באמת בלערו מעניניו העומדים נגדו בעשות רלון קונו רק שיקבל נחת רוח להקב"ה ובזה ישמח נפשו ג"כ, ע"כ כפי שביארנו החושים שבאדם המה רק רלוניות וזה רק להמשכילים אבל לאנשים פשוטים או בבע"ח בהעדר החכמ' החושים המה הכרחיות להם. ונחזור לענינינו לבאר הג' בחינות שבראיה כמו בחכמ' הרוא' והנרא' והאור המוליא מכח אל

הפועל

ב) וההפעלות שני מינים, האחד מפסיד כמו השחור כשיהיה נפעל מהלבן יפסידהו וישימהו לבן כמוהו, והשני הפעלות משלים כהתפעל האויר מהאור כי האור ישים האויר כאור ולא יפסידהו אלא ישימהו שלם, כמו כן הראות הוא מתפעל מן המוחש וישלי' בו עצמו מבלתי שיפסידהו, וזה הכח החוש הוא כח מתפעל, מפני שהוא נמצא פעם בכח ופעם בפעל, והמניע לזה הכח הוא המוחש בפעל כי החושי' מצטרכי' בפעלם אל הדברים המוחשים

ביאור

הפועל כמו השמש או הנר אשר בלעדם יוכל להיות הרוא' והנראה יחד ולא יראהו זא"ז כי הגוף הגשמי שבאדם דומה לשארי דברי' גשמיים שאינם רואים זא"ז כמו שני כלים אינם רואים זא"ז אבל הנפש שבקרבו הוא דבר רוחני ומקום כל הצורות המופשטות מהגשמיים אבל לא לעצמותן כ"א לעניניהם לכן בהעדר האור המקיף את הגשמי אף כי עומד האדם לנגדו לא יוכל לראותו מהעדר צורתו המופשטת הנופלת בעין כי נפש האדם הוא רוחני לכן לא ישיג את הגשמי כ"א צורתן הנפשטו' שגם המה רוחני ומקומן בנפש כנ"ל כמאמר החכם הנ"ל והבדל בין ראיית המשכיל במושכלות לבד בלי החוש או ראיית ענין הנרגש ע"י החוש בזה, הענין הנרא' בשכל אף כי ראייתו במקריו כדמותו ותבניתו אבל יפול גם הצור' שלימה כמו שהיא בשכל בעצמות' היינו באיכותה ומהות' מופשטת מכל מקריו כמו שהיא ענין מופשט בשכל אשר בהם מושכלות הם מכונים, אבל הראי' ע"י החוש הנרגש אשר יפול הצור' רק במקריו אבל לא במהות ועצמות הענין כמו שהוא בשכל. ובזה יצדקו המחקרים שהמשילו אור השמש לשכל הפועל אשר מוציא מכח הנרא' אל הפועל כי אור השמש הוא המקיף הכולל הרוא' והנרא' כמו בחינת השכל והרוא' הוא כמו בחינת משכיל אשר צורת הנרא' כלול בו בקבלתו צורתו המופשטת, והדבר הנרא' הוא בחינת מושכל וזה כוונת המחבר כי הענין קבלת החושים הוא ענין תנוע' והפכ' והדבר נפעל בכח ולא בפועל היינו כפי שביארתי שהצור' המורגשת נתקבל ענינה מופשט בחוש כמו מושכל למשכיל אבל במקריו ולא מהותו כמו בשכל כנ"ל.

ב) וההפעלות שני מינים כו'. הרב הסביר בחכמתו והבדיל בכל הענינים הדברי' המתפעלים בין רוחנים לגשמיים דברי' הגשמיים כשהם נפעלים זה מזה מפסידות זאת כי הם שוים בכח אבל לא בפועל כמו השחור עם הלבן והרוחניות כמו האור עם האויר אשר המה משלימים זא"ז, וכן הרוא' והנרא' החוש מקבל צורת המוחש מבלתי שיפסידהו

המוחשים שיהיו נמצאי' אצלם, והשכל לא יצטרך בפעלו אל דבר שהוא חוץ ממנו כי מושכלו בו, והפעלות החושים מהדברי' הפרטיים והדברי' הפרטיים גופי', ואי אפשר שיכנסו החושי' כי לא יכנס גוף בגוף, וע"כ הצטרכו החושי' בפעלם אל הדברי' שמחוץ מפני שיהיו נמצאי' לפניהם ומפני זה לא היה פעלם שלם אבל השכל מפני שיהי' פעלו בדברי' הכללי' וישיגם ואינם גופיי' וקיומ־ בו, לא הצטרך שיהיו הדברי' שישיגם נמצאי' לפניו, וע"כ צדק אפלטו"ן באמרו „כי הנפש מקום לצורות והדברי' בשכל כמין צורותיהם„ והראיה ע"ז בעלי המדידה כי הם יודעי' צורות הדברי' ואע"פ שאין הדברי' בעלי (תכליות) [צ"ל תבניות] נמצאי' לפניהם, ואמנם ידעו זה מפני שתבניות הצורות נשואי' בנפש ויציאת החוש מהכח אל הפועל דומה ביודע שישתנה בשלא היה מעיין ועתה יעיין, ג) מפני שיחום המוחשי' אל החושי' הוא יחס המושכלת הכלליות אל השכל אשר בכח אלא שההפרש בשניהם כי המוחשי' מחוץ לנפש והמושכלות כאלו הן בנפש, וע"כ כשירצה החכם לצייר בשכל יצייר, ואין הדבר כן בחוש כי לא נוכל לחוש כשנרצ' אלא בהיות המוחשת לפנינו. והכח הזה שלמותו הוא בעניני הדברי' המוחשי' מצד שהם עניני' אישיים, והכח החוש הוא ההכנה אשר בחוש אשר יהיה הענין אותו המוחש, וההפרש בין הענין והצורה, כי הצורה תהיה עם החמר דבר אחד ולא יהיה שם שנוי, וענין המושג הוא צורתו נפרדת מהחמר, וא"כ הענין הוא הצורה הנפרדת מהחמר, וזה הכח הווה נפסד כי [הוא] פעם בכח ופעם בפועל, והכח

ביאור

שיפסידהו והשפרש בין השגת השכל להשגת החוש כי השכל יוכל להשיג הדברי' שאינם נמצאים עוד לפניו אבל הם ענינים מופשטים כי כמושכלות הם בו רק בהוציאו מכח אל הפועל בהתעלם בהשכלתו אבל בידיעת החושים אינם מקבלי' רק הצורות הנמצאות נגדם רק השגת החוש הוא כלי להשגת השכל למשל כשרוא' תבנית הבית רוא' כמותו ואיכותו במקריו, ובזה ישער בשכלו עצמותו וענינו והחכמ' במהותו אשר נעלם מהחוש כי עניני הנשפע בשכל במושכלות הוא מהמאוחר אל הקודם כידוע כי החושים מתפעלים מהמוחשים והשכל מתפעל מהחוש.

ג) מפני שיחוס המוחשים אל החושים הוא יחס המושכלות הכלליות אל השכל אשר בכח. כבר ביארתי השכל בג' בחינות כמו המשכיל

והכח הוא הסיבה המסוגלת שבסיבות החדוש והמונח הראשון לזה הכח גוף והיא צורה כחמר [בחמר] וע"כ תקרהו החולשה, ד) וההשגיות הנפשיות שני' סוגים חוש ודמוי ואי אפשר שידמה מי שלא יחוש והחוש קודם בטבע הדמוי, וע"כ הי' החוש הראשון השגה מחובר בגוף, וא"כ מהחיוב בהכרח שלא יהיה חוש בלא שנוי, אלא שהשנוי אינו במוחש וא"כ השנוי בהכרח הוא לחוש, וא"כ החוש בהכרח הוא גוף וצורתו הכח החוש, וא"כ החוש בכלל הוא כח לגוף מתפעל מהמוחש יתחבר בשלמותו שלמות הכח נפשי אשר בו, וע"כ יתחייב בהכרח שיהי' המוחש הופך והחוש נהפך, ה) וע"כ היו הקור והחום מוחשי' בנפשם יתחלף [נתחלף]; ואחר שדברנו בזה ההתפעליות הנקרא חוש בדבר כולל נדבר במוחש ע"ד כלל, ונאמר כי יש מהמוחשי' בעצם והם המסוגלי' בחוש יחוש כגוון לראות והקול לשמוע, ויש מהם משתתפי' ליותר מחוש אחד כתנועה והעמידה שישיגום כל החושי', וכתבנית והשעור המשתתפי' לראות והמשוש, והחוש לא יטעה במושגו המסוגל כי הראות לא יטעה

ביאור

המשכיל ע"י השכל במושכלות כן החושי' לדברים הנראי' ע"י האור.

ד) וההשגיות הנפשיות שני' סוגים חוש ודמוי ואי אפשר שידמה מי שלא יחוש והחוש קודם בטבע הדמוי. והספרש בין החוש והדמיון כי החוש לא יחוש אלא הדברי' הנמצאים אמיתים אבל הדמיון אף לדברי הכוזב, רק הספרש להדמיון ע"י החוש בזה החוש קודם בטבע להדמוי כמו שכתב הרב, אבל אם הדמוי שלא ע"י החוש רק בעניני נורות אשר ירחפו במחשבתו שלא ע"י החוש יכול להיות דבר כוזב כידוע. גם חילוק ב' בין החוש והדמיון כי החוש לא יחוש כי אם בכלי המיועד לו בעינים לראות ובאזנים לשמוע אבל המדמ' יוכל להרכיב ענינים הנרגשים מכל החושים לראות בדמיון תואר האיש ולשמוע בקולו ולטעום דבר הנאות לו אבל החוש לא יחוש כ"א כלי החוש המיועד אליו לבד.

ה) וע"כ הי' הקור והחום מוחשי' בנפשם ותחל' [ותחלף]. כונתו אחר שביאר מהחיוב בהכח שלא יהי' חוש בלי שינוי המתפעל מהמוחש כי המוחש הוא ההופך והחוש הוא הנהפך, כ"ז שייך במוחשי' הגופים כי לא יכנס הגוף בגוף, ע"כ ישתנה החוש לקבל הענין המוחש המושפע או להרגים איכיות המוחש למשל בחוש המישוש להרגים, הלחות, והיובש, הכבדות, והקלות, הספיגות, והמקשיות, אשר המה מקרים גשמיות הנמשלות במוחשים הפועלי' על החושים להרגישן אבל לא ישתנו המוחשי' בעצמן

יטעה בגוון איזה גוון הוא אמנם יקרה הטעות ברוב באלו המוחשי' המשתתפי', כמו שידמה לו בהלכו בנהר כי שפתי הנהר מתנועעות, והמוחשות במקרה כמו שנחוש שזה חי וזה מת או שזה הלבן הוא ראובן :

פרק ז

בכח הראות.

א) **והדבור** בזה הכח יתחייב הדבור באור, ובגוף הזך, ובגוון, ובאיכות דבקות החוש במוחש. ב) והגופי' המאירי' בקדימה שנים מיני' הכוכבים והאש, אלא שהוא לכוכבי' מעצמם ותמידי

ביאור

בעלמן אבל החמימות והקרירות אשר המה איכות הזכים הרוחנים הנשואות במוחשיהן אי אפשר להפעל ולא ישתנו בעלמם כי אם ישתנו גם המה כי יחליפו איכיותן אם המוחשים המה בחמימות והחושים המתדבקים בקרירות אזי יספך המוחש להיות קר לקבל מהחוש, והחוש יקבל מהמוחש עד כי יהי' שניהם במשקל השוה כידוע לחכמי הטבע כי שניהם רוחנים ומבקשים להתפשט בכל הנמלאי' עד שיהי' מזוגים וענין הפכתם באיכיותן להשתוות במזיגתן.

א) **והדבור** בזה הכח יתחייב הדבור באור ובגוף הזך ובגוון ובאיכות הדביקות החוש במוחש. כונת הרב שמהות הראי' דומ' להשגת השכל לשלש בחינות הרואה, והנראה, והמאיר לזה אמר שיתחייב הדבור באור היא המאיר ובגוף הזך הוא הרואה ע"י הכלי והוא הענין המוכן לזה בגודל זכותו ובהירתו אשר זכות האור המאיר מתלבש בו לצורה, ובגוון הוא הנראה אשר השפעת האור עליהן לשלמותן אבל לא לצור' הדבוק' בהם כ"א דבר הנפרד אשר ישלם בו כמו מלא לספינ', וכל אלו השלש בחינות הנ"ל אשר הכח הראות ישלם על ידיהן כל בחינה יש הבדלים רבים בעניינים המאירים ובעניני הגופים הזכים אשר מקבלים האור ועניני הגוונים משונים לכן מפרש הרב לכל אחד ערכי הבדליהם ופתח בדברים המאירים ואמר

ב) הגופים המאירים בקדימה הם שנים מינים הכוכבים והאש, אלא שהכוכבים מאירים בעלמם ותמידי והוא לאש במקרה וע"כ

ותמידי והוא לאש במקרה וע"כ לא תאיר במקומה , ג) ואין האור דבר

ביאור

וע"כ לא תאיר במקומה . באמרו " הגופים " כונתו שהכוכבים והגלגלים אף לדעת הרמב"ם וסייעתו כי חיים ומשכילים הם בכל זאת מוגשמים הם רק מגשם החמישי לא מארבע יסודות הבריאה והם אינם משתנים כלל דלא כהיסודות אשר נחלקו הפילוסופים הקדמונים אמרו שהם אמצעיים בטבע זה בין הגלגלים והדומם מפני שחלק מה מהם בזמן מרובה משתנ' מזה לזה ובסמוכין זה אל זה כמו חלק האויר הסמוך למים נעש' באורך הזמן מים ובהפך ג"כ ממים הטול' בחמימות יעלה האד ונתפזר ברוח וכן כולם וכן הוא דעת הרב הרמב"ם ז"ל אמנם אחרים אמרו שאינם משתנים כלל כמו הגלגלים והכוכבים אבל בהכוכבים לא נחלקו רק אם הם חיים ומשכילים אבל בזה שהם גופים מאחר שיש להם הג' מרחקים האורך , ורוחב , ועובי , וכל שיש לו אלו " המקריים הוא גשם בהכרח כמבואר בספרי המחקרים , ואמר המאירים בקדימה כי לא כל הכוכבים מאירים בעצמם כי כולם יקבלו אור מהשמש כמו הלבנה אינ' מאיר' בעצמ' רק בבוא' נגד השמש אז תקבל' אור ממנ' וכל הכוכבים יקבלו אורם זה מזה רק בהקדמ' אשר יקדמו בהליכתם בזה אשר יפגשו מרכזם נגד אופק השמש יקבלו אורה תחיל' מאחר הכוכבים המאוחרים לכן הם נקראים אורות יען שהם מאירים במקומם ומשפיעים אורם עלינו אבל האש היסודי אף שהיא מאיר' לנו אבל במקומ' איננה מאירה לכן האור מקרית אצלה ולא בעצמות' ואפשר משום דמשכן האש היסודי למעלה מהיסודות תחת הגלגלים אשר היא נחשבת שם כשרגא בטיהרא לכן אינה מאיר' שם רק בהשתלשלות' תחת גסות האויר הנקרא (אטמאזפערע) היא כנר המאיר בליל' יותר ופעולתה ע"י התקשרות' עם דבר גשמי בהתדבקות' ביסוד העפר שהאש שלה עם היסוד האש שבעפר בדבר הנאחז כמו שביארתי כבר בזה כי ע"י זה יפעלו איכיותי' החמימו' והיוב' להשחי' ולכלות אבל כשהי' לבד' לבלי להאחז בדבר גשמי מהגסות האויר אשר אנו שוכני' בו יבטלו היסוד העפר שלה והנשארים מהיסודות שלה מגודל רוחניותן יומשכו לשרשן למעלה לשרשן ולא יוכלו לפעל בנו כנ"ל כמו שביארתי לעיל ע"ש .

ג) ואין האור דבר אחר אלא שלימות הגוף הזך במה שהיא זך . וכבר ביארנו בין שלימות לצור' כי השלימות הוא ענין נפרד אשר בזה נשלם זולתו אבל הצור' היא דבוק' ונתקיימ' בזולת' וזה

הבחינה

דבר אחר אלא שלמות הגוף הזך במה שהוא זך (והאש) ד) [והאור]
נחלק מהנראה שהוא הגוון והוא דבר כשיתערב עם הגוון בכח
יתחדש ממנו הדבר שהוא הגוון בפעל והמזיגה, כמו הלובן והשחרות
שיש להם ערוב מה יתחדשו ממנו הגווני' הממוצעים, והאור איכות
בעצמו, והוא איכות בעצמו לגוף הזך מצד שהוא זך והוא כמו כן
איכות מה לנראה בעצמו לא (לסבלו) [צ"ל לסבה] זולתו, והגוון
שלמותו באור, ה) והגופים יש מהם מאירי' ומגוונים וזכי'. ויש
מחלוקת באור אם הוא גוף אם לא, והאומרי' כי אינו גוף הביאו
ראי'

ביאור

הבחינ' השני' שבראי' הוא הענין אשר היא גוף זך ונשלמת ע"י
האור כפי אשר יבאר הרב לקמן מפעולות העין שהזכות הליחות
יקבלו צורות המוחשים הנראים ע"י אור המאיר מכים את אורם
לאחוריהם את תבניתם לזכות העין ובזה יפלו עניני המוחשים
בעין.

ד) והאור נחלק מהנרא' שהוא הגוון. לפי שחלקנו בשלש
בחינות כנ"ל בין המאיר, והנרא', והרוא', אבל באמת בנרא' יש עוד
ב' בחינות, א' אשר היא בעצמ' אין לה גוון כלל רק מה שנרא' ע"י
האור ענין מוחשי', ב' אשר היא בעצמ' בגוון שגם היא מאיר', בזה
פירש הרב איכות הגוון הנרא' ע"י התערבות דבר הגשמי אשר
בכח להתחדש ממנו הדבר הגוון בפועל והמזיג' ובזה ג"כ השלמתו ע"י
האור נמצא דהשלמת האור לכל השלש בחינות הנ"ל לזה מבאר הרב
ואמר" והאור איכות לבחינת המאיר, ולגוף הזך, לבחינת הנראה
וכמו כן לנרא' בעצמו, ולא לסב' זולתו" פירושו לבחינ' ראשונ'
שבנרא' כנ"ל:

ה)" והגופים יש מהם מאירי' ומגוונים וזכים. דע כי שלש
מיני אורות יש, האורות המאירים בעצמות, והגופים אשר בהתערבות
והתמזגות יקבלו גוונים משונים כפי אשר יפרש הרב לקמן ע"י אש
היסודי, והזכים אשר יקבלו האורות בעצמותם בשלימותו בהם ועי"ז
ישלחו את האור בהשוטים אמנם איכות חוש הראות הקדמונים נחלקו
בדבר מהם שאמרו שרות הרוא' יתפשט חוצ' מהעין אל המוחש ומהם
אמרו בהפך שדמות הנרא' הוא הנכנס אל העין אולם האחרונים
מחכמי אפטיק העמיקו בדבר זה והם אמרו שהאור עם היותו עצם
דק מאוד הוא גשם אחר שהוא מתנועע והוא מתחלק ונבדל חלקיו
זה מזה ע"י גשם עכור כמו חלוני הבית והם משיגי הגשם שהוא מאיר
בתנועתו

ראי' כי כל גוף מתנועע יתנועע בזמן והאור יתנועע בלא זמן, כי ברגע אחד יאור העולם בזרוח השמש, והאומרים כי האור גוף ראייתם כי אלו לא הי' האור גוף הי' מפלש הגוף ולא הי' חוזרים ניצוצותיו כשיפול על גוף קשה, ועוד אילו לא הי' גוף מדוע כשיכנס אור

ביאור

בתנועתו והוא רך ונמסר מאוד לכן יוכפל ויסיג האור בפגעו בגשם עכור המונעו מעבור בגבולו כמו האבן הנזרק בכח מול הכותל ברצוא ושוב מן הכותל וכאשר יפגוש בחזרתו עין הרוא' אז יעבור ויכנס בעין הרוא' דרך נקבי הפארין אשר בעין ואז ירגיש העין ע"י העורות והליחות הנזכרים הגוון והתמונה מהמוחש אשר כנגדו ולכן העומד במקו' החשך רוא' במקום האור לפי שקרני האור הנופלים מן המוחש ילכו ויתפשטו ויבואו בעין רק שלא יפסיק מחיצה כי העומד במקום החשך יראה המוחש מונח במקום אור מה שאין כן בהיות המוחש מונח במקו' חשך ולא יגיע עליו האור עד שיוכפלו ממנו ע"כ לא יתראה לעין יהי' העין במקו' אור או חשך ובזה תשכיל ותבין ענין שיתרא' עצם המאיר והמוחש במרא' הנקרא (שפיגל) או במים, אבל בשאר דברי' לא יתרא' בהם דבר כי אם אותם וזה מפני שחוש ראות העין הם על שני מיני' האחד הוא המוחש הנראה באור ישר טרם הכפלו והם השמש והכוכבים והאש המאירי' בעצמן והב' הם המוחשים הנראים באור חוזר הנכפל מהם והם כל המוחשים הבלתי מאירים אשר יחזרו מהם קרני האור שנפלו עליה' מן המאיר והנה באמת היה מן הראוי שיורש' תבנית כדור השמש ממש על כל עץ ואבן המונח לנגד השמש על הארץ וכן על כל הגשמיים המונחים מנגד דבר המאיר כאשר יורשם תבנית כדור השמש ממש על עין הרוא' אשר יכוין, אך מהיות נקבי (הפארין) של כל גשם עכור הולכים דרך עקלקלות בעקום כמובא למעלה לכן יתפוללו עליו חלקי תמונת המאיר כפי מצב נקבי (הפארין) שבו ולפיכך תשחת תבנית המאיר ולא יתרא' כ"א המוחש העכור ההוא אולם כשיה' לנוכח השמש גשם זך אשר הפארין שלו הולכים בדרך ישר' כמו מרא' הזכוכית אשר יורשם תחתיו כסף חי או שטח מים הזכים אשר תחתיו ארץ אז יסיר הסיב' של הפארין הנזכר לשיטחית ויפולו תבנית המאיר לכן יוכפל בעצמו בכלל' דמות תבניתו ע"י שלא יניח הארץ שתחת המים או הכסף חי הנרשם תחת הזכוכית לעבור דרך בו לכן יוכפל בעצמו בכלל דמות תבניתו של

אור השמש מהחלון לא יתפשט בכל הבית, ו) והסכימו החכמים שאינו גוף כי הוא הפך החשך והחשך [אינו גוף] וההפכיי' תחת סוג אחד, ז) והגוונים מתחדשי' בהמזג הגוף המאיר שהוא האש עם הגופים

ביאור

של עצם המאיר וכן בכל דבר גשמי החלקות יזרקו את קרני האור הנופלים עליהם בחזר'.

ו) והסכימו החכמים שאינו גוף כי הוא הפך החשך והחשך אינו גוף וההפכיים תחת סוג אחד. הנחת הרב בזה ע"ד שכתב החכם הפילוסוף בספר המידות לאריסטו במאמר ה' פ"ב "יורה דעה בגדר הצדק הבלתי נודע מעול הנודע כי ידיעת ההפכיים אחת" וכ"ז בהשגת השכל וכבר ביארתי כי השגת האדם נחלקת לשנים ע"ש והרב השוה השגת החוש להשגת השכל בזה דתחת סוג אחד הם.

ז) והגוונים מתחדשים בהמזג הגוף המאיר כו'. דע כי כל הגוונים כלולים באור השמש דכלל גדול הוא דכל דבר המוציא מכח אל הפועל צריך להיות כח הנפעל גם בפועל אחרי שראינו דכל הגוונים מוציאין אור השמש בהכרח דכל הגוונים יש בשמש ג"כ גם בחנו המחקרי' ע"י כלי הנקרא (פריסמא) והוא כלי זכוכית על תמונת משולש מעוקב שנרא' תחתיו באור היום כל השבעה גוונים הראשיים ויוכל לבאר אותן קצת ולהסתיר אחרים כמבואר בספר הברית וכונת הרב על הגוונים הנראי' לנו בשמים כמו ענני', ערפל, ברקים, והקשת, כל אלה נתהוה ע"י הרכבת הלהב היסודי מתנועת השמים עם האוירים האדים דקיקים העולים מן הארץ כ"א לערך הזדככות האוירי היותר לבן ולערך שבירת ניצוצי האור בגופי זכים כמו אויר ומים ויפעלו שינוים בכמות ובאיכות הגוונים למשל הקשת אשר יתרא' בו הרבה גוונים הנקרא (רעגינבאגין) מתהווה כאשר יעופו חלקי מים דקים ועב על פניהם מלמעלה מלא מים והשמש זרח' על מים ההם אשר בתוך הענן ישתברו אז קרני אורו ויתעקמו ע"י הרסיסים המימיים ויעשו המרא' הנקרא קשת כי המים יעשו כמראה הלטושה המגעת מה שנרא' בה למרא' אחרת והעד שמרא' הקשת היא שבירת ניצוצי השמש ע"י העבים ברסיסים הוא כשיפלו רסיסי מים מקלחן באור השמש ומקלחן בלא תרא' כדמות זה הקשת גם אם יושם כלי מלא מים לפני השמש יתראה אחורי הכלי כמרא' הקשת ע"כ לא יתראה הקשת בתחילת היום כ"א בזריחת השמש או לפני בא השמש אבל אז

תסי'

תהיה הקשת קטן כי לא ילטוש קשתו כ"כ מגלגלי השמש הנופלת עליו אשר לא יגיע על כל האופק הרקיע כי המרא' והדמות אשר תעשה הקשת היא תמונת עיגול גדול מורכב מלבושים יפים וגווני' מתחלפים רשום באויר תחת כיפת השמים לרום מאוד מקל' קערורות השמים עד קצהו והיא באה מתמונת השמש שהיא עגולה העומדת נוכח הענן מפני שהאופק יחתוך קערורות השמים ואין אנו רואים אלא חצי עיגול השמים לכן אנו רואים רק חצי עיגול זאת המרא', וענין הברק מהמחקרי' אמרו שמחמת מלחמת האדים עם העבי' מתהוו' הברק והרעם כי תצא אש מן האדים היבשי' והחמים ונתלהב ונדלק כאש בוערת זה הוא מהות הברק, ומה שהמים אשר העבים יטיפו מכבים את הברק בהיותם יורדים עליו, בשמים ירעם וקול גדול ישמע קול המול' כמו האבנים המלובנים באש בכי יותן עליהם מים קרים אשר ישמיעו הומיה גדול' ותבקע האש אשר בלעו וזה הקול היא מהות הרעם, אמנם דעת המחקרים אחרוני' אמרו שסיבת הדבר הוא כאשר יתהוו' לפעמים העננים מאיד חם ויבש העול' מן הארץ אשר מעורב בו חלקי גפרית המקובלים בהם אף גם האויר אשר בעת ההיא יקש' על האדם כי יורגש איזה כובד בנשימת רוח מחמת חלקי הגפרית המעורב בו ומור' כי מעותד הרעם לבא והנ' האויר החם והיובש עם חלקי הגפרית המקובלים ומסוגרי' בעבים ועננים השוכנים ז"עז זיעופו אלה על אלה וע"ז יתחממו העננים בתנועתם ויחממו את חלקי הגפרית אשר בפנימיות' עד כי יתחממו ויתלהבו כאש להב' וברגע שמתלהב מתפשט האויר המוסגר עד מאוד וישבר העב ויפין הענן ויצא הול' בכח גדול ומשמיע קול רעם חזק ואש הזאת תרעיד בתעלומות תנועת' את חלקי האויר העולם הסמוך לעננים ישליכ' וידחיק' ויפילם וככה יעש' בכל האויר בחלק אחר חלק עד כי ישמיע קול שאון ברעש וברעם ואותו האור ונוגה כמרא' אש הנרא' יקרא בשם ברק והקול המול' גדול' יקרא בשם רעם ושניהם ממקו' אחד באו וברגע אחד מתהוים כענין האש והקול היוצא מקנה השרפ' הנקרא (קאנאן) ועל כי מן הלהב ומן האש יוצא ברק ע"כ מראהו כגחלי אש בוערת כמרא' הלפידים אפס תחיל' נרא' הברק ואח"כ נשמע הרעם לפי שחוש השמע מאחר יותר להגיע לאוזן שומעת מחוש הראות שהוא מהיר במלאכתו מאוד ולכן גם העומד מרחק הרב' מן הקאנאן ירא' אף הוא תחיל' אוד מוצל מאש ואח"כ ישמע את הקול, והענין האויר הזך אשר ע"י אור השמש יתרא' בגוון לבן ונבלס בו ומרא' תכלת הנרא' בשמים כבר

הסכימו

הגופי' הזכים שהוא האויר והמי' , ח) והפועל (לשנויים) [נ"א לשמי'] (שרו) [צ"ל שנוי] אלה השני טבעי' בכמות ובאיכות , והגוון הלבן נולד בהמזג האש הזכה עם היסוד שהוא בתכלית הזכות והוא האויר , והגוון השחור נולד מהאש העכורה כשתתמזג עם הארץ שזכות' מועט, והגווני' הממוצעים בין הלבן והשחור ישתנו בהשתנות המאיר

ביאור

הסכימו המחקרים כי לא עצמות השמים היא מרא' תכלת כ"א אחר יגבל ראות העין ואחרי הגבול הראות לחשך יחשב לו ע"כ בהשבעת העין יורכב בגבול הראות הב' מראות לבן ושחור הנרא' וההעדר הראות לכן יתדמ' להחוש מרא' ממוצעת והוא התכלת ויחשבו למראות השמים בעצמות' אבל לא כן הוא נכי הגבול הראות הוא הרכבת האור והחשך ויתאחדו למרא' אחד והוא התכלת הירוק, והאדי' הם האוירי' החימום היוצא מן הארץ ע"י חום השמש המוציאו ויש עמה' חלקי המים אשר בגוב' השמים יפרדו חלקיה' ואחרי ביאת השמש יתחברו ע"י חלקי הכבד שבהם המכונ' בשם (אנציהונגסקראפט) וע"י קור הליל' נתצמצמו חלקי האויר ושוב אין בכחם לשאת את המים עמהם ע"כ ישארו ונתהוו' מהם טל וכמה מיני מראות הנראי' באוירים משונים הגסים וזכים משונים מגווני' כ"ז ע"י חכמת היוצר כ"ה בטבע העולם העולי' מן האדים משונים והצמחים ג"כ יפלטו בליל' אוירים עכורי' וזה הלחלוחי' שבה' כמין זיעה שבאד' כן בהם והעד ע"ז אף כי תכס' היטב הצמחים בליל' תמצא למחרתו לחלוחית על ענפיו ועליו ע"י שיפליטו מעצמותן והיורדי' בחזר' מהאדי' העולי' אחרי הפרד' בגוב' האויר בהתחלק' מהרכבתיהן הזך שבה' ידחה. אות' הרוח השו' המקיף המכונ' בשם (האטמאזפערע) ויתדבק בהם להיות כמותן והגסי' שבאדי' הנ"ל ירדו בחזרה ויעש' למטר השמי' ומרוב האוירי' העולי' מהימי' ונהרות אשר מזה יעלו עננים רבים כידוע לחכמי הטבע , ובאמרו

ח) „והפועל לשמי' כו'. היינו מראות שמי'" בינוי אלה השני טבעי' בכמות ובאיכות„ הכמות הוא הדבר הנגבל" כמו האור המוגבל לנו מרחק הראות והאיכות הוא דבר המשוער בידיעתינו ומפרש הרב הרכבת מראות השמי' כנ"ל הגוון הלבן הוא האויר אשר מעורב עם האויר הזכה ומכנה הרב בשם האש הזכה כמו אור השמש אשר אור' היא בעצמות' וע"י הרכבת האור עם האויר נתהו' הגוון הלבן , והאש עכור' הוא היסוד אש השוכנת נמעלה מכל היסודות תחת הגלגל

המאיר והגוף הזך ברב ובמעט, ט) וע"כ היו היסודות הגווני' השחור והלבן, והאור אינו סיבה בהגע' הגוונים אל הראות בלבד י) אלא במציאותם והגווני' יא) שלמותם באור שהוא מחוץ, יב) וע"כ אמרו

ביאור

הגלגל במקומו' אינה מאיר' והיא חשך .

ט) וע"כ היו היסודות הגוונים רק שנים השחור והלבן . והוא האור והחשך הנראים לנו .

י) אלא במציאותם . וההבדל בין הסיב' למציאות בזה כי הסיב' היא תחיל' ונפרד ממנ' אבל המציאות היא עצמיות' ע"כ אחרי שביאר הרב כי יסודות הגוונים אינם רק הפכיים המכוני' בשם בן ושחור והוא האור והחשך ע"י הגבלת הראות הקרובי הממוזג לאויר עם גוף המאיר אשר מכונ' בשם אש והוא האור השמש המאיר לעינינו ביום ובליל' אשר נעדר ממנו האור השמש היא האש עכור' הנקשרת ע"י הגש' העכור המאיר לנו במקר' כנ"ל כן דעת הרב אשר יכנה אור השמש לאש הזכ' ובאמת כן הוא אחרי ראינו אפילו ביום ע"י כלי הנקרא (ברענגלאז) השורפת הדבר העומדת נגדה יען כי זהרורי השמש הנופלת על שטחה יתאחדו בנקוד' אחת לכן הזכוכית בתמונת (קאנקאב) ע"י חכמת האפטיק יתקבץ כל גילוי זריחת השמש בנקוד' אחת אזי יתפשטו זהרורי השמ' מהרכבתן באויר הממולעת ויתפשטו נורתן הגוון לבן מהם לכן יתגברו איכותן ויפעלו בהלבשתן נורת האש ע"י פגיעתן להלבים בחומר עכור בזכוכית לכן קרא הרב הגווני' הנראי' לנו ביום המעורבת וממוזגת באויר ליסוד אש הזכ' רק הוא ממוזג מאויר השמים ע"כ הוא בגוון לבן אבל בליל' בהעדר המזגת גוף המאיר באויר נמלא רק האש היסודי השוכנת במקומ' למעל' מכל היסודות והם איכ' מאיר' כלל לכן היא חשך בהתערבות באויר המסובבת כ"ז בגווני' הנראי' לנו ע"י האור אשר האור הוא סיב' למציאת הראות כי האור והראות חד היא רק כמו סיב' למסובב זה לזה אבל הגוונים משוני' למשל כמו בקשת אשר הטבע' מראות הנראית בו לא האור בעצמו מציאות' בגווני' כ"א .

יא) שלימותם באור שהיא מחוץ . כי ע"י שבירת הגילוי האור ישתנ' הגוון לכמה גווני' אשר יפסיק בין האור להראות אשר האור מחוץ להראות ע"כ יתהוו' השינוי מכמ' גווני' .

יב) וע"כ אמרו שהאור פועל הראות . כונתו ולא אמרו שהאור פועל הגוונים אלא כמו שכתב להגוונים רק בהשלמה ע"י האור אבל

אמרו שהאור פועל הראות, יג) וקבול הגוף הגון שנים מיני' או קבול חמרי כגון הגוון כחמרו או קבול ממוצע בין החמרי והרוחני בהתרשם הגוון באויר ובמי', יד) וזה המין מהקבול, הוא הצד ששמשו אלו שני היסודות אל הראות, וע"כ הי' כלי זו ההשג' שהוא העין יגברו על חלקי המים והאויר, והגופי' הזכים יקבלו הגווני' כשהם זכים בפועל, כלומר בקבלם האור, וע"כ לא נראים באפלה, וכח הראות מקבל עניני הגווני' מופשטי' מהחמר, וזה

ביאור

אבל לראות יפעיל האור את הראות כי האור סיבת מציאת הראות כנ"ל.

יג) "וקבול גוף הגוון שנים מינים או קבול חמרי כגוון הגוון בחמרו או קבול ממוצע בין החמרי והרוחני בהתר שם הגוון באויר ובמי'. כונתו דכבר פרשנו ההבדל בין שני הגווני' אלו לקבל החמרי את הגוון כמו לבע הנלבע על דבר שהוא פגישת גשם בגש' ובז' האור מגלי' הגווני' הנראי' כי האור מחוץ לגווני' אבל הרוחני' כמו הקשת או מיני לבעונים הנופלים מזהרורי השמש על הגשמי בזה האור הוא איכות הנראים כי הוא סיבת מציאתן כנ"ל.

יד) "וזה המין מהקבול הוא הלד שישמשו אלו שני היסודות אל הראות וע"כ היה כלי זו ההשג' שהוא העין יגברו על חלקי המים והאויר והגופי' הזכי' יקבלו הגוונים כשהם זכים בפועל כלומר בקבל' האור וע"כ לא נראים באפל' וכח הראות מקבל עניני הגוונים מופשטי' מהחומר. כונתו מכבר פירש כי האור לא ישלים כח הראות או גופי' זכי' כמו האויר הזך כ"א איכות ומליאת הראות והנרא' בגופי' הזכי' כי יתלבשו הגופי' הזכים באור וכמו כן הראות והוא כלי העין שהיא ג"כ גוף זך כמו שנבאר לקמן לכן אם האור השמש יתלבש בגוף היינו אויר השמים והעין ג"כ גוף הזך אזי יקבלו אור שוה היינו גוון לבן כנ"ל כי הלבן הוא יסוד הגוונים כי האור והעדר האור שהם הלבן והשחור שוה למראות השמים ומהרכבת' בערך המזגה נתהוו' כל הגוונים משוני' ע"כ יקבל העין שהוא גוף זך ויקבלו מראה אחת כי האור יתעל' בהם בשו' אבל בהתערבות באויר ומים כמו בקשת כנ"ל אשר המים נתגשם נגד האויר ע"כ יתלבש האור בחומר בהתערבות' והאור בעלמותו הוא בכח בהם ולא בפועל כמו לור' בחומר וכשיקבל העין אשר הוא בחמת גוף זך יגברו על חלקי האויר והמים שבחוץ לשפיע הלור' ויתרא'

טו) וזה הפעל מפעולות העין הוא לליחה הזכה הנקראת ברדיית וגלידיית ונקרא כן מפני שדומה בזכות' אל הברד והגליד, והי' זה הכלי בזה התאר, כדי שיתרשמו בו צורות המוחשי' בהתרשם הצורות במראה הזכה, והאויר מקבל צורות הדברי' תחל' באמצעות האור ואח"כ יגיעם אל השבכה החיצונה ותגיע' החיצונה לשאר השבכות, עד שיגיעו אל השבכה האחרונ' שהחוש המשתתף מונח מאחרי' וישיג צורת הדבר ובאמצע השבכות השבכ' הגלידית שזכרנו שהיא כמו המרא' והיא אמצעית בין טבע האויר ובין טבע המי', וע"כ

ביאור

ויתרא' הגווני' בהם בפועל ולא בכח כמו שידוע כי כל צורה המלובש בכח יחלש כחה אבל כשיפשיטו אות' מחמר' אז יגברו בפעולת' כמו (הברענגלאז) כנ"ל בהפשטת צורת ניצוצי השמש המעורב באויר אל נקוד' אחת בצורתן לבד אז יגברו כחן לשרוף וכן הוא בכל דבר הצורות הנפשטות יגברו כחן יותר מהמתלבשים בחומרם לכן המרא' הקשת בענן הם בפועל ויותר נכרים מבאויר וחלקי המים המתלבשים בהם כי הגוונים הנראים המה לבושי העצמות האור ומשנים האור בצורות שונות.

טו) וזה הפעל מפעולת העין היא לליחה הזכ' הנקראת ברדיית וגלידיית ונקרא כן מפני שדומה בזכותה אל הברד והגליד כו'. כדי שיתרשמו בו צורת המוחשים בהתרשם הצור' במרא' כו'. ונבאר יותר בזה כי כל עין בנוי ומורכב משבע עורות ג' מהם גדולים עד שמכסים כל העין או רובה וג' אחרים קטנים מאלה והשביעי קטן מאד ואינו מכס' אלא נקב העין הנקרא בלשונם (פופילע) ואלו הן הגדולים, הא' נקרא עור הלבנ' (אלבאגין) והיא החיצונ' המסבבת את העין, הב' הנקראת עור הקרנית (הארינהויט) והיא זכה ובהיר' כזכוכית והיא מסבבת את כל העין מלפניה ומלאחרי' גם את נקב האישון, הג' הנקראת (טרויבין הויט) עור גפנית והיא מונחת תחת הקרנית והוא בעלת גוונים שונים כענבי הגפן אדום, שחור, ירוק, ברוין, ובאמצע זה העור יש נקב קטן עגולי הנקרא אישון וזה הנקב מכוס' בעור קטנה שחורה ונאו' הפרוש' עליה אשר כמות' מעט יותר מהנקב אשר מהיותרת הוא נאחזת עם העור הגפנית (הטרויבינהויט) והנקב הזה יש לו סגול' להתרחב באור חלש ולהתקמץ נגד האור גדול לכן צריך האיש ליזהר מלעשות מלאכ' דקה אצל אור חלש או אצל אור גדול כ"א באור ממוצעת ואחריהם ג' עורות קטני', הא' הנקרא (נעצהויט), הב' עור הבדולח, הג' עור הזכוכית ויש בכל עין ג"כ

וע"כ היא מקיימת הצורות מהאויר, מפני שהיא כמרא' ומושגי זה הכח שנים הלבן והשחור והשאר מורכבי' מאלה :

פרק ח

בכח השמע :

א) **והדבור** בזה הכח יחייב הדבור בקול והקול אינו דבר קיים בעצמו כמו הגוון אלא הקול דבר יתחדש מההקש'

ביאור

ג"כ ג' ליחות, הא' נקראת ליחה מימיית (וואסעריגעפייכטיגקייט) והיא ממלאת העור הב' הנקראת (האריגהויט), הב' נקראת ליחה הבדולחי, כי עינה כעין הבדולח והוא מונחת סמוך לאישון והיא עגלה נוטה יותר לדבר רך מלדבר קשה ונקראת (קריסטאללינזע), הג' נקראת ליח' הזכוכית שהיא לצול' כזכוכית והיא ממלאת העור השפית וזה הענין השככות שהביא הרב המחבר שמה המימיית והלחות והשבכ' הגלידית (הקריסטאללינזע) אשר היא כמו מרא' ומשליך הצור' לאחרי' לליח' הזכוכית והיא תקבל הצור' לחוש המשותף ומושגי זה הכח שנים האור והעדר האור שהם לבן ושחור והשאר מורכבים מאלה.

א) **והדבור** בזה הכח יחייב הדבור בקול והקול אינו דבר קיים בעצמו כמו הגוון אלא הקול הוא הדבר יתחדש מההקשה כו'. מהות הקול הוא האויר שנתעורר בסיבת דפיקת גשם בגשם בהכותם זה בזה וידחקו ויפצלו את האויר אשר בינותם ובינהם לכן בכלים אינם נשמעים מהם קול רעדה רק אלו כלים שיש להם תנועת מתנועע בחלקיהן הנקרא (עלאסטיש) אשר ירעדו חלקי הכלי בעצמם ע"כ ישמיעו קול רעדה יותר כי יתנועע חלקי הכלי עם האויר דסביבו אבל הכלי אשר אין בה טבעת רעדה הנקרא (עלאסטיש) אשר לא יתנועע חלקי הכלי רק בעת הקשה גשם בגשם ובלא קול רעדה אף אחר הקשה הנקרא (שאל) זאת כ"א תנועת האויר אשר בין גשם לגשם ע"כ לא ישמע רק בעת הקשה גשם בגשם ע"כ לא ישמע רק בעת הקשה שני גופים זה בזה וזה הוא מהות הקול באויר אבל איך שיגיע לאוזן האדם דע כי בפנימיות האזנים במקום היותר צר ועמוק שם יש נקב ועור קטן פרוס על הנקב מחובר על עגלם העגול כמו טבעת וזה העור נקרא בלשונם (סימפאטיקום) והוא מביא השמע

מהקש', ולא יתחדש אלא מהקשת גופים קשים [ס"א רקים] כי האויר ידלג מהם בחוזק ושיהי' לכל אחד רוחב ושתהי' התנוע' במהירות ויתחדש הקול מחוזק התנוע' כמו שיקר' מההכא' ברצוע' בחוזק כי חלקי האויר נאחזי' אלו באלו ויתחדש הקול, והצד שהאויר משרת אל זה הכח בזו ההשג' הוא מהירות קבולו לתנועה ושהתנוע' נשארת בו וכבר עמד המניע', והקול ששומע האדם בתתו קול גדול במקום החרב, סבתו שהאויר חוזר מפני הגוף שיפגש

ביאור

השמע ומבדיל בין חלקי האוזן החיצוני לבין חלקי האוזן הפנימי אשר שם עובר השמע שלא ילקה מאויר החיצון ומהקור ולפנים מזה החדר אשר מסעו' הפרוס ולפנים יש גידים הנקראי' גידי השמע המתחילים למטה בצדדי המוח ועוברים דרך עצם הכברה הנקרא (זיבפלאטע) ומגיעים עד המקום הזה ופועלים חוש השמע ומביאים את הקולות אל המוח ואל הכח הדמיון להבדיל בין קול לקול ובתוך זה החדר מלפנים נמצאים כמה עצמות קטנים כמו מקבת ופטיש ויש להם חלקי בשר (מוסקילוס) שיכולים על ידם להגביה ולהתנועע ע"כ כשמגיע הקול מקוד' באויר המוליך אל תוך האוזן החיצוני מקיש על עור החוץ הנקרא (סימפאטיקוס) הנזכר בשיעור רב או מעט לערך הקול החזק הוא או רפה ועי"כ תסבב תנועה גם לאויר הסגור בפנימיות האוזן ואז המקבת המחוברת בעור החוץ מניע את העצמות אשר שמה המקושרות עמו והתנועה זאת תצלנה שתי אזניו ותובל אל מיתרי השמע אשר שמה שגם הם מזדעזעים כפי ערך הקול עד שמגיע אל המוח ויקבלם המדמה וירגיש הנפש וישפוט שפוט בין קול לקול ויבין רגשות פה האדם בדבר שפתים וציפצוף הבע"ח ושארי קולות וערכי הקולות כפי גודל התצלצלות האויר ע"י התחלפות הפיגיות הגשם אשר יקיש באויר לכן הנימין של כינור ישמיעו קולות חדים וערבים כפי מהירות תנועת האויר וכפי חוזק ורפיון התנועה לפיכך כהשמר ערך הקולות וצירופים יוליד הניגון ועל שהאויר הוא הנושא והקול הוא הנשוא ומגדר הנשוא להיות מתנועע עם תנועת נושאו לכן תדחה נשיבת הרוח את הקול ממקום למקום עם דחית האויר אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת לכן ישמעו לפעמים במקום רחב וכיפה גדולה שני קולות מקול אחד הנקרא (ווידרקלאנג) מהרוח הנדחף בחזרה הנושא את הקול ע"כ ישמע האיש את הקול פעמיים ואם ישמע איש שני קולות לא משתמע ומבלבל השומע בעבור היות

שיפגש בו כמו הכדור וזה הכח שלמותו הרשומים המתחדשים באויר מהקשת הגופים הקשים [והרקים] אלו באלו הנקראים קולות, והסב' שידבק זה הכח בקול מפני שיש בו אויר, והוא מדובק באויר שמחוץ, ולולי זה לא יחוש הקול וזה האויר מסודר באזנים ואינו נפרד מהם והוא שוקט מאוד מפני שישיג פרקי התנועו', וכשיגיע הקול המוכן מהאויר בכלי השמע תרשם תנועתו בעצם השמע ישיגהו השמע על תבניתו, ב) ומושגי זה הכח (שנים) [צ"ל השני] הקל הכבד והמחודד והשאר מורכבים מאלו :

בכח

ביאור

ב' נשואים בנושא אחד ומפני שהאויר עוקב בתנועתו בדרך עקום לכן אפי' מחילה של ברזל אינו חוצץ בפני הקול כי הקולות ילכו ארחות עקלקלות דרך אותן הנקבי' הקטני' הנקראי' (פארין) אשר שמה בכל גשם עכור ג"כ משא"כ באור השמש אף גם האור ע"י הרעדת גוף בהיר המעורב באויר השמי' עד שמגיע אל עין הרוא' אבל לא יורה זהרורי השמש וקרנותיו אלא דרך קוים ישרים המונחים מנוגה נגדו בדרך ישר כי כן ברא הבורא ית' טבעת האור וזהרוריו לכן אי אפשר להם לעבור דרך נקבי הפארין שבמסך עב ועכור כ"א דרך זך ובהיר כזכוכית ומים אשר נקביהם היינו הפארין שלהם ישרים וכבר ביארנו בחוש הראות אשר כל הענינים המובאים בעין המה צורות נפשטות אבל מהופכת מונחת בעין מהנראה כנגדו כידוע לחכמי הטבע (פהיזיקער) לכן אף כי חלקי האויר המובאים להחושים שוים הם בחוש הראות והשמע רק לכלים נפרדי' לעין ולאוזן אבל בענין הצורות הנפשטות המובאים כשיפגשו חומר עכור יתקלקלו הצורות בהשתבר' דמותיה' דרך עקלקלות רק בעבר' דרך קוים ישרי' בחומר זך אז יוכל לבא הענין הצורה המופשטת ומהופכת כדמותה ממש אבל בחוש השמע לקבלת הקולות או הדבור אשר המה אותיות או תנועות מופסקות ואין צריכין להביא צורה שלימה כ"א קצרות המה אותיות או תנוע' ע"י הכאת אוירים זע"ז כנ"ל לכן אף אם הולכים דרך עקלקלות יגיעו לאוזן חלקי האוירי' הקצרי' ע"י נקבי הקטנים דרך הפארין שבחומר העכור אף כי עקלקלות המה.

ב) ומושגי זה הכח שנים [צ"ל השני] הקל הכבד והמחודד. הרב כיון בזה הקל הם חלקי האוירים אשר קלים הם הבאים מדבור או הקשים גופי' קשים זה בזה שאין בהם תנועת עצמיות חלקי

הכלים

פרק ט

בכח ההרחה :

א) **והדבור** בזה הכה יחייב הדבור בריח, וחמר הריח הוא הטעם כי כל מה שיש לו ריח יש לו טעם והוא מסוג האידים העשניים וע"כ ישא אותו האויר והוא מיוחס אל היובש והחמימות הנולדים מהיובש המעורב ברטיבות בעל הטעם וזה

ביאור

הכלים ג"כ רק חלקי האוירי' לבד ע"כ נקראי' כבדים אבל אלו קולות הבאים ברעד' שמתנועעי' חלקי הכלי' ג"כ שיש בהן טבעית הנקרא (עלאסטיציטאט) שמה הקולות מחודדים כמו בכל שיר וכדומה.

א׳ **הרב** המחבר מפרש החוש הריח כמו שאחרי חושי' בשלשה ענינים, הא' בחומר הריח מה הוא, הב' מושגי הריח פירש ההבדליהן בין הפכיים, הג' כלי המקבל הריח והאמצעיתן כי החמשה חושים שבאד' מהם רוחנים ומהם גשמיים והשלשה רוחנים המה הראיה, והשמיעה, והריח, וכולם שוים בעניניהם אשר יפעלו ע"י שלשה ונעשה אחת כמו בראיה, יש בחינת הרואה, והנראה, והאור, ובשמיעה ג"כ ג' השומע, והנשמע, והקול, ובהרחה המריח, והמורח, והריח, וכולם נעשו אחת אשר כל אלו יקבל הרואה והשומע והמריח צורות נפשטות מבכח הנראה והנשמע והמורח ע"כ האמצעיים המביאים והמונעים באלו שלשה שוים הם בכמה ענינים ומקודם מפרש הרב מהות הרוח והוא מסוג האידים העשנים אשר המה מיוחס אל היובש והחמימות וכבר ביארתי בפרק ד' כי כל דבר גשמי המונחת מגולה תחת אויר השמי' ישתנה ריחו בזמן רב ולדעתי כמו האש היסודי מבהל דברים הגשמי' לשנות צורתן בהתגברותן על שאר יסודות כן הרכבת האויר המכונה בשם (אטמאזפערע) אשר חלקו אותו חכמי הטעמיקער לארבעה יסודות אשר גם לפי דעת חכמי אמת אשר בכל יסוד יש לו בחינת ארבעה יסודות שלהם כנ"ל בפרקים הקודמי' דברתי בארוכה אשר כל היסוד שיותר דק ורוחני הוא יסוד אש שביסוד המורכב ואולי היסוד המכונה (זויר שטאף) הוא יסוד אש שברוח ע"כ גם האויר מבהל כל דבר גשמי אבל לא בשלימות כמו אש תמש לכלות ולהשחית הגשם ממש להעשות כמותו לבחינת אפס כ"א הרוחניות המורכב בדבר הגשמי רק להוציא ריחו ממנו וממילא יתקלקל הדבר בנפרד

וזה הכח יקבל עניני הדברים המורחים , ב) וזו ההשג' תהיה באמצעות האויר והמים כי הדגים מריחים. וזה יהי' במה שבהם מההכנ' לקבל החלק העשני המורח, והוא יריח הריחות כשישאף האויר שקבל כי כשישאף ב"ח כמו זה האויר, ג) עד(שימשש) [נ"א שישמש] מוקדם המוח וישנ' אותו לריחו יחוש אותו, ומושגי זה הכח

ביאור

בהפרד ממנו הרוחניות שבקרבו וכל עוד שהדבר הגשמי בשלימות הרכבתו במזגו לא יניחו להפליטן מקרבו והוא מתקיים בריחו ובטעמו והענין הריח הוא האידי' העשניי' הנפלטי' מהדבר יתערבו באויר לכן בעת שואף האדם ברוח המושאף שואף עמו האידיים העשנים עם האויר הסמוך יקבל הריח מסביב גוף הבושם אל האויר הסמוך לו והסמוך לסמוך וכן בזה אחר זה עד נשימת האויר הסמוך אל החוטמ' אז תובל הריח ע"י הנערווי הידיעה דרך עצם הכברה אל המוח לשני חללים הראשוני' מד' חללים שבמוח והמוח מרגיש ומבחין בין טוב לרע נמצא חומר הריח הוא האידיים העשנים כי ידוע לכל גוף יש נקבי' קטני' (פארין) וכמו האיד שעולה מן הארץ בכל בקר בזריחת השמש במשכו החמימות והיובש אשר בארץ ותתערב באויר ומזה נתהוה האידיים כן בכל דבר גשמי האויר המקיפו יוציא את החמימות והיובש ותתערב באויר עמו ונמצא הריח מורכב משלשה דברים האויר, והחמימות, והיובש, ואצל הטע' יתערב החמימות והיובש בלחות הטועם .

ב) וזו השגה תהיה באמצעות האויר והמים . כידוע וכתבו חכמי אמת הארבעה יסודות כ"א יש לה יחס ודמיון מה לזולתו וזה כלי הכנה אלו לקבל אותו בהרכבה בהמזג' רק ביסודות ההפכיים אשר כל אחד יפעלו ב' פעולות נגדיים עיין בשער המכריעין בפרדס פרק ג' כי האש חם ויבש ליבש לחות המים ולעורר החמימות והמים ג"כ ב' פעולות הפכיים לח וקר לקרר חמימות האש ולהתפשט בלחות והרוח הוא ממוצע חם ולח ולכן יש להם כח מה לקבל המורח הלחות שלו והחמימות של האויר הכנה לקבל היובש והחמימות של המורח .

ג) עד שימשש מוקדם המוח וישנה אותו לריחו יחוש אותו . כי ידוע כי במוח יש ג' חללים אשר רוח הנפשי שבמוח יתבשל בו ויתחלק לג' חלקים הראשון הנקרא (נערעכרויס) והוא מוקדם המוח ושם כח הדמיון שבאד' ומשם יוצא כח החכמה להשכיל מושכלות ראשונות וג"כ כח המחשב' אשר מתפשט באדם לחשוב על דבר בא מזה המקום

וכח

הכח שנים והוא הריח הטוב והזהומא והשאר מֻורכבים מאלה וכלי זה הכח הוא האויר המשולח באף וצריך כחות אל האמצעי כי (כשמשימים) [נ"א כשימששם] מוחשיהם על החוש אל ישיגם וכן כשיעמדו בינם ובין המוחשים גופים עביים, ועוד כי כשיפסד האמצעי יפסד פעלם ע"כ מסגולות האמצעי שיהי' מקבל למוחשי' במין מה ממין קבול הכלים, כסגולת כח הראות שהוא מצטרך עם האמצעי אל האור ד) וי"ל כי זה הכח משתנ' בחיוני המתנפש במחיצ' ובחיוני שאינו מתנפש בלא מחיצ' ותסתלק אות' המחיצ' כשיתנפש וזה דומ' במה שקדם לעינים כי יש להם מחיצות ברוב החיונים והן העפעפים ואין להם מחיצות במה שהוא קשה העינים :

בכח

ביאור

וכח זה נקרא בשם לב המוליד והוא באחרית המוקדם באמצעית המוחין, ומן חלל השני הנקרא חומר המחשבה יוצא כח התבונה המצייר המושכל הראשון להוציאו מכח אל הפועל וכח זה יוציא דבר מתוך דבר, חלל השלישי הנקרא כח הזכרון והוא כולל משני הכחות הללו כה החכמ' של המושכל הראשון וכח המצייר במושכל השני וכח זה השלישי זוכר שני ענינים יחד ומוציא אותם מכח אל הפועל וכח זה הזכרון אשר בחלל השלישי ונקרא בשם דעת ע"כ העמיד הרב מקום השגת הרוח בחומר הראשון בכלל המושכלות הראשונות והוא בענין הנשמ' לבדה ויפ' כיונו חז"ל באמרם איזו דבר שהנשמ' נהנ' ואין הגוף נהנ' זה הריח והיא לבד' מבחנת בין הטוב והזוהמא והמורכבים מהם אבל הגוף לא נהנ' ולא נפסדת כלל מבחונת הריח בין הטוב והזוהמא.

ד) וי"ל כי זה הכח משתנה בחיוני המתנפש במחיצ' ובחיוני שאינו מתנפש בלא מחיצ' כו'. כונת הרב לחלק בחוש הריח בין המתנפש במחיצה כמו האדם המחיצה המפסקת בין שני נקבי החוטם והוא מלובש ומכוס' בעור מלא גידים בכדי להוליך החוש ולהרבות הרגש הריח ומלבד זה יש הרב' גידים הטובעים ליחה דקה ואעפר ע"י קרירת הדמים של הגידים יתמעט ההרגשה וכשמתנפש האיש בהשאפת הרוח וידחקו הגידים ויניחו מקום לעלות הריח להמוקדם שבמוח ומזה יש אנשים אשר ימעט מהם הרגשת הריח לפי טבעת החמימות גידי האף המכס' את המחיצ' בחוטים אבל בשאר בע"ח כפי חכמת היוצר ב"ה בברואיו כ"א לפי טבעו :

והטעם

פרק י

בכח הטעימה.

והדבור בזה הכח יחייב הדבור בטעמים, א) והטעם מיוחס אל החמימות והרטיבות, והראי' כי הרטיבות סבת הטעם במזוג, שהדברים יש מהם מוטעמים בפעל והם הרטובים בפעל, ומוטעים בכח והם היבשים בפעל, והיבשי' בפעל יהיו מוטעמים כשיהיו רטובים כמו המלח כי אין לו טעם עד שיתרטב, וע"כ

ביאור

א) **והטעם** מיוחס אל החמימות והרטיבות כו'. הרב מפרש מהות הטעם ושינוי הטעמים אבל פירש כי בזה ישתנ' המתוק מהמר. ביחס החמימות אל הרטיבות והיובש אל הקרירות והמר מהפך היובש אל החמימות. כ"ז לדעת הרב אבל עיינתי בספרים ואשפוט לדעתי כי הטעמים אף לרוב בני אדם הם שוים בכל זאת איכות הטעם ישתנה לכל איש ואיש כפי ערך המזגתו כמו המפרש בין חולה לבריא אשר מה שיטעם הבריא ויערב לו ימר לחול' כן בכל אנשים בהרגשה אינם שוים כי אם הטעם היא כלול איכות הנטעם והטועם ע"כ נצטרך להעריך וליחס במזגי שניהם לערך הרכבתם בחמימות ורטיבות ויבישות וקרירות במאכל הנטעם וחמימות הנולד מרטיבת הלשון לכן בחולה אשר היבישות והחמימות בלשונו יגביר על הרטיבות וחמימות המאכל לכן ימר לו וכפי אשר יחלק הרב בין דברים המוטעמים בכח ולא בפועל אשר מרטיבת הלשון יוציא אל הפועל ובין דברים המוטעמים בפועל שלא יצטרך לרטיבת הלשון כ"כ ולדעת הרב ענין הטעם הוא רק מד' איכיות המה בסיבתן בהשתנות הטעמים זה מזה המה הלחות, והיבשות, הקרירות, והחמימות, לערך הטועם והנטעם ובהתהפך הרטיבת הלשון אל הרטיבת המוטעמים בזה יקבל הרגשתו לכן ידמה הרב השגת הטעם למה שיקרה בכלי כי אין בו טעם בפועל בלשון לכן בהתערב בלשון ליחה זרה נפסד' טעמה, ולדעתי מהות שינוי הטעמים במאכלים ובכל דברים כענין דברים הנפגשים הטועם והנטעם אם הם דומים באיכותן ותכונתן אזי יערב לו אבל לא כשהם הפכיים ודע כי בכל דברי גשמיים הנמצאים יש בהן חמשה ענינים טבעיים בהפכיים וכבר כתבנו בפרק א' והם הלחות והיובש, החמימות והקרירות

וע"כ הטעם הוא בהכרח מהתערב החלק היבש בחלק הרטוב כשיבשלהו החמימות הטבעי, והרטיבות המוליד הלשון בו יהי' הטעמי' והוא ממוזג מיובש ורטיבות וע"כ הוא מתדבק. ומיני הטעמים משתנים הם להשתנות אלה השנים ברב ובמעט כי המתוק מיוחס אל החמימות והרטיבות והיובש אל הקרירות והמר מיוחס אל החמימות, והשאר הם נולדים מאלה, כמו שנולדים הגוונים מהלבן והשחור וזה הכח ישיג עניני הטעם והיא משוש מה והטעימ' תהי' כשתתהפך רטיבת הלשון אל הטעם הנכנס עליו

ביאור

והקירות, החלקית והשעירית, הכבדות והקלות, הספוגיות והמקשית, ועיקר הטועם שבאדם הוא הלשון ולא החיך ומה שנאמר וחיך אוכל יטעם לו (איוב לד) הוא רק מפני שבשר החיך מסוגל לדחוק חלקי הנטעם אל הלשון אשר יוליד הטעם ברטיבתו והרגשת הטעם ע"י הגידים הנקראים (נערויגוסטארי) הולכים אל הלשון ויגיעו עד המוח לחוש הכולל ובלשון ידוע כי הוא לבוש מגבשישות הרב' הנקראי' (פאפילן) אשר המה שעירית ממעל וספיגות לכן בהפגשם כל חלקיהן בדבר הנטעם יערב לו יותר והוא בדברים לחים ורכים ובהיפוך קשים ויבשים לא יטעמו כל הגבשושית שבלשון והוי נחשב לו כמו שבלעו אבל לא בטעמו, ובדברים חמוצים וחריפים אשר מעורב בהן אויר חזק מרגישים המה יותר מכל כלי המאכל שבאדם כי הגבשושים הרבים נחשבים כטועם וחוזר וטועם הרב' פעמים אשר לא כן בשאר כלי המאכל רק בפעם אחד ולא יפלו תחת מספר הרבוי וכל הענינים אשר הטעם יערב רק סיבת המספר ונופל תחת הרבוי בטעימות הלשון וזה בחכמת היוצר ב"ה ביצירת הלשון לבד (הגעשמאקס נערפין) גם (הפאפולין) אשר כל אחד ואחד ירגיש בטעמו בהתקשרו עם הנערפין אשר ראשו יגיע אל החוש המשותף גם בבשרו מתחת חוטי הבשר שבלשון המה מונחים באורך ורחב כמו שתי וערב זע"ז כדי בהטעימו כל חוטי הבשר ירגיש בטעמו בזה אחר זה ולא בבת אחת לכן הטעם נופל תחת הרבוי ויערב לו יותר אשר לא כן בהבלע' אשר יחסר לו הטעם. וענין השתנות המתוקים והמרים כבר חקרו החכמים ואמרו בדברים גשמיים חלקי המלחי שבדברים מתוקים המה חלקיים וכדוריים לכן בעברם עוברים בנחת והיא המתיקות והדברים המרים חלקי מלחיהם משולשות ונאחזים בחלקי הלשון והוא המרירות והדברים החמוצים חלקי מלחיהם חדים ועוקציים ועל חלקי השמן אמרו שחלקם

משולשים

עליו וקבול הכלי לאותו הטעם והשגת הכח הטועם למה שיקר' בכלי וכלי זה הכח הלשון ואין בו טעם בפעל וע"כ כשתתערב ליח' זרה נפסד טעימת' וכן שאר החושים :

פרק יא

בכח המשוש .

א) **ראשון** החושי' שיהי' בהם החיוני, חיוני הוא המשוש כי הוא שלמות

ביאור

מפולפים לכן תותכים ועוקלים בלשון והוא חמילתם והדברים החריפים כלנון ובלל חלקי מלחיהם עקלקלות מאוד הכוולים את הבשר וחוטי הלשון והיא חריפותם כ"ז מלאתי בספרים אבל הנראה כמו שכתבתי ע"פ דרך רבוי הטעמים שבלשון מהרב' גבשושית שבו וחוטי הבשר המפורדים בהשכבתן זה מזה באורך ורחב ותוכל לנסות בהרגשה כי כל דבר המתוק שיטעם לך תחזיק במקום אחד בפיך אזי תרגיש יותר בטעם משתשליך אותו ממקום למקום כי השתנות המקום בלשון המה השתנות פתאומיות אבל לא תרגיש כ"כ אבל כשתדבק במקום אחד תרגיש יותר בטעמו וזה לך לאות אשר עריבת הטעם כשנרגש היטב בלשון רק ע"י השאפילין אשר בעור הלשון ובחוטי הבשר מתחת המונחים שתי וערב כנ"ל רק הדברים המוטעמים המה בהשתנות ערכם בהרכבתן בחמוליהן ביסודות ולערך הליחות הטועם בהרכבתו אזי ירגיש יותר אחד מזולתו בחריפים או בחמולים :

א) **ראשון** החושים שיהי' בהם החיוני חיוני הוא המישוש כי הוא שלימות כל בעל נפש חרנית . כונת הרב בהרגש המישוש הוא החיוני כי אין לו אבר אחד מיוחד בגוף אבל הוא בכל חלקי הגוף כי הגידים אשר יסבבו הדם בתוכם כבר ביארנו שהם מב' מינים אחד הם גידים הדופקים הנקרא (פולס אדערין) הנקראים בלה"ק עורקים כנאמר ועורקי לא ישכבון, איוב , והב' הם גידים פשוטים ונקרא בלשונם (וועגען) והדופקים חזקים בעורם יותר מהפשוטים ומראיהם לבן , והפשוטים עורם דק ומראיהם כעין תכלת אמנם הדם יותר אדום בעורקים מהפשוטים וכבר ביארתי בפרק ח' וב' הטעם האויר המושאף בנשימ' ראשונ' יבשל במרולתן מחלל הימיני שבלב לכל האברים שבגוף עד שהם מושרשים בשרשים גדולים

גדולים ומסתיימים בקטני' ודקים וחוזרים במרולתן להיות להגידים הפשוטים המוליכים הדם בחזרתן אל הלב מכל חלקי הגוף לצד שמאלי וכבר כתב הרב המחבר אשר הרוח המובחר נתהוה רוח חיוני בחלל השמאלי ומשם יתפשטו לאדים דקיקים לשלש מקומות ע"כ בהתפשטותן בהגידים הדופקים בדרך כלל הם שנים, הא' נקרא עורק הריא' הנקרא (ארטעריעפולמאנאליס) והוא יוצא מחלל הימין שבלב ומוליך הדם אל הריא' כי הוא מתחלק לשנים ונכנס לתוך ב' חלקי הריא', הב' נקרא עורק הגדול ובלשונם (ארטעריע מאגנא) והוא יוצא מחלל השמאל שבלב ומוליך ומביא מעלה ומוריד את הדם בכל חלקי הגוף כי תיכף כשמתרחק מעט מן הלב מתחלק עצמו לב' עקרים אחת הוא העול' למעלה ואחת היורדת למט' והעיקר העול' למעל' מתחלק עצמו לד' ענפים אשר ב' מהם הולכים אל הזרועות והידים וב' הולכים אל הראש דרך הצוואר ובהגיעם להתחלת הראש שם כל אחד מהם מתחלק עוד לב' ענפים אשר ענף אחד מכל אחד מהם הולך ונכנס לפנים ונקרא ענף הפנימי וענף השנית מזה ומזה הולך מבחוץ למעלה על הראש ונקרא ענף החיצון, והעיקר הב' מהעורק הגדול היורד למטה בגוף הולך בגב האדם נגד חוט השדר' ומתחלק עצמו לכמה ענפים גדולים אשר מהם יוצאים כמה ענפים קטנים כדמיון ענפי האילן ומגיעים אל הצלעות ואל עור הפרסא והקיב' והכבד והפרד והטחול והכנתא ובני מעיים והכליות עד שבסוף מתחלק לשני ענפים היורדים דרך הכרעים לרגלים ומסתיימים בסוף הרגלים והוא משק' לכל האברי' העליוני' ותחתונים פנימים וחיצוני', והגידים הפשוטי' שנקראים (וועגין) החוזרי' מכל האברים אל הלב והם ג' עקרים והשאר תולדות, הא' עיקר גיד הריא' הנקרא בלשונם (וועגעפולימאנא), הב' עיקר הנקרא (וועגעקאבי), הג' הנקרא (וועגעפארטא) וגיד הא' היוצא מן הריאה מקבץ הדם מן הריא' ומחזירו אל הלב לחלל השמאלי שלו וגיד הב' מקבץ הדם מכל חלקי הגוף ומחזירו אל הלב כי כאשר יוצא הדם מן הלב לזון כל הגוף דרך הדופקי' מגיעים בסופם לכל חלקי הגוף בגידים דקים כחוט השערה ושם הדם מסתיימים ויוצא הדם מהם לכל חלקי הבשר עד עור החיצון שהוא מהודק וקשה ואינו מניח לצאת דרך בו ומשם חוזרי' לאחור דרך הגידים הפשוטי' הסמוכי' אצלם ומופרשי' שמה ושם הפשוטי' דקים ג"כ בהתחלתן כחוט השער' ורבים מאוד אך כל מה שמתקרבים אל הלב נעשים יותר רחבים ומספרם מתמעט פוחת והולך עד שכולם מסתיימים בעיקר אחד הנקרא (וועגעקאבי) הנ"ל שמחובר בלב וכאשר

שלמות כל בעל נפש ארצית ב) וענין המשו' אל שאר הכחו' כענין הכח הזן אצל שאר הכחות החיונים, כי הכחות החיונים אינם נמצאים בלא משוש, וימצא המשוש ולא ימצאו השאר, וכן כח הזן עם שאר כחות הגוף. וזה הכח יקבל עניני הדברים הממוששים, והמשוש יהי' כשמקבל הכלי לאיכות הממשש, והשגת הכח הממשש למה שיקר' בכלי. וממוששי זה הכח ארבע' סוגים, האחד החמימות והקרירות, והשני הרטיבות והיובש, והשלישי החלק והשעיר והיא הפך החלק, והרביעי הקושי והרכות. וע"כ אמרו שהמשוש חושים רבים, כי כל חוש וחוש סוג אחד כמו הראות ישיג הגוון. ג) ואמרו כי זה החוש אינו לגוף אלא לדבר א' מבפני' והבשר הוא אמצעי, והראי'

ע"ז

ביאור

מתרחק עצמו מעט מן הלב מתחלק ג"כ לב' עיקרים כמו העורק הגדול שזכרנו אחד עולה למעלה על הראש והב' יורד למט' וגיד הנקרא (וועגעפארטא) מקום תחנותו בחדרי בטן ומקבץ הדם מן המעיי' וקיבה וטחול וכנתא וכבד וניתן לתוך ענפי גיד הב' (הוועגעקאבי) הנ"ל שהוא בחלק העליון מהכבד והגידים הצומחים בכל הגוף יש להם דלתות בקליהם אשר לצד הגוף הפותחים עצמן לתוך החלל ואח"כ סוגרים עצמן כדי שלא ישוב הדם ויכנס בהם הנקראים (קלאפפען) ובקליהם הסמוך אל הלב יש ג"כ דלתות הנ"ל אך פותחים עצמן לצד החוץ מהגיד אל תוך הלב בפרט בהגידים שהולכים ברגלים שצריך הדם מדריגות רבות עד שובם אל הלב ולמען שלא יפלו אחור נבראו אלו הדלתות.

ב) וענין המישוש אל שאר הכחות כענין הזן אצל שאר הכחו' החיונים. כונת הרב כמו כח הזן לא יפסק לעולם אף כי יפסק כח המגדל עד שבא בגידולו וכח המוליד ג"כ אף שבאים המה מכח הזן אבל נגבלים הם בטבע וכח המישוש הוא יותר תמידי מכח הזן כי מרוצת הדם בחיוני לא יפסק בעדנו בחיותו אף כי החושים הנשארים כמו הראות והשמע והריח והטעם כל אלו פעולת גוף כלי אשר צורת הנפש נשלמת בהם אבל המישוש הוא שלימות כל בעל נפש.

ג) ואמרו כי זה החוש אינו לגוף אלא לדבר אחד מבפנים והבשר הוא אמצעי כו' ואחרים אמרו כי כלי זה הכח הוא הבשר. ושמעתי בשם גדול אחד מדוע נקרא בשם בשר כי הוא מבשר אל הגוף

על

ע"ז כי אילו כרך האדם על ידו לבוש רקיק ואח"כ ישימהו על מים חיים הי' חש החמימות בלא זמן . ואחרים אמרו כי כלי זה הכח הוא הבשר . ד) ומסגולת החושים כלם שאין בהם דבר בפעל ממה שמשיגי' אותו אלא כלי המשוש שהוא מורכב מהאיכות שישיגם וע"כ ישיג מהם הרבויים וזה מפני מציעו ,

וע"ב

ביאור

על ידי מישוש ההרגשה על כן שמו מוכיח עליו כאחרים .

ד) ומסגולת החושים כולם שאין בהם דבר בפעל ממה שמשיגי' אותו אלא כלי המשוש שהוא מורכב מהאיכות שישיגם כו' וע"כ כל מה שיהי' הבשר יותר ממוצע יהי' יותר משיג לאיכות . כוונתו השמונ' איכיות אשר המה ארבע' הפכיי' זה לזה החמימות והקרירות , החלקיות והשעירות , הרטיבות והיובש , הקושי והרכות , כל אלו יש בבשר הממשש ועניין הרגש' הוא השתוות כי כל אחד ירגיש הפכו יותר מן התדמותו בטבעו כמו החמימות ירגיש יותר בקרירות מהחמימות וכן להפך עד שיהתו' שניהם במזג השוה בחמימות או בקרירות וכן בשארי איכיות החלקית לשעירית כו' ובבשר החמימות הוא המרוצת הדם שבכל חלקי הגוף שמתפשטי' בגידי' קטנים עד העור כנ"ל , והרכות הוא השומן שבעור הג' מבפני' והשעירות הוא בעור החיצון כי העור מבשר אדם מורכב מן ד' מיני עורות הא' הנקרא בלשונם (עפידערמיס) הוא העור הדק' מבחוץ אשר הקוי' רשום עלי' וטבע' שעירות אשר היא מעט מרגיש, ועוביה רק כנמר ובכף היד ובכף הרגל היא עבה יותר והיא מנוקבת נקבי' קטני' להוציא זיע' מהם הנקרא (פארין), עור הב' הנקרא בלשונם (מאלפיגישע שלייס) אשר היא רכה מאוד ודבוק עם העור הנ"ל אשר עליה והיא משונ' לפי הבדל שינוי מראות באומות כמו האנשים שחורי' בארצות המערב והירוקי' כ"ז לפי שינוי מרא' העור הרכ' ומושב' יותר בכף הרגל ובכף היד ובראשי אצבעות הידים והרגלים לכן הם מרגישי' יותר המקשיות מכל הגוף וגם היא הלקה מאוד לכן היא דבוק' יותר עם העור אשר עלי' כי טבע' מהופכת ממנ' יותר מאשר תחתי', ואח"כ העור ג' הנקרא (קוטוס) אשר הוא חוטים מקושרים וחזקי' והיא מלאה גידים (אדערין) העורקים והפשוטים כנ"ל (נערווין) הוורידין (דריזין) הממולאי' לחות אשר היא חמה ולחה לכן הוא מרגיש' בקרירות ויבשת, עור הד' הנקרא (פעטהויט) או (טוניקא) אשר הוא קרה ולחה לכן הוא מרגשת חמימות יותר במקומות אשר ממולאים יותר

עמהם

ה) וע"כ כל מה שיהי' הבשר יותר ממוצע יהי' יותר משיג לאיכות וע"כ היתה השגת האדם בזה החוש יותר טוב' מהשגת שאר החיונים ובלבד בשר הכף [נ"א האף] ובלבד בשר הבהן.
ואמר המלמד הראשון כי כח המשוש ישיג הממושש באמצעית האויר אלא שזה נסתר כי אילו ישים האדם ידו במי' ואח"כ ישימ' על דבר א"א שלא יהי' בין ידו ובין אותו הדבר מים אלא שהוא נסתר לרקיקותו וכ"ש שיהי' האויר יותר נסתר כי הוא יותר רקיק וחוש המשוש ישתתף בזה הענין עם שאר החושי'.

ואמר הפלוסוף כי החוש ישיג האויר הנושא והדברים יחדו בלא זמן מפני שצורות הדברים כתובות באויר, וישיג החוש האויר והדבר הכתוב בלא זמן. ודמיון זה כי אלו ישא האדם מגן ויכו המגן יחוש בו נושא המגן עם מכת המגן יחדו בלא זמן יהי' ביניהם וכן החוש יחוש באויר והכתוב בו יחדו בלא זמן

ביאור

עמהם כמו הלחיים והשדיים והם ניזקת יותר מהחמימות מן שארי מקומות כמו המצח חוטם וגב היד וכדומ' ולכן הוא מדובק בעור אשר עליה הנקרא (קוטוס) אשר הגידים המחממים כלול בתוכה והוא מהופכת ממנה לכן הוא מדובק עמה בחכמת היוצר ב"ה כי כן דרך כל ההפכיים המעורבי' מתדבקי' יותר מהדברים השוים כידוע לחכמי הטמי' ע"כ כפי מה שביארתי יפה כיון הרב המחבר באמרו שהוא מורכב מהאיכות שישיגם הארבע' סוגים הנ"ל מהעור שבאדם שמורכב מכולם השעירות והמקשיות מהעור החיצון הנרא', והרכות והחלקות מהעור הב', והחמימות והלחות מהעור הג', והקרירו' והרטיבות מהעור הד', לכן כשיפגשו בדבר במישוש אם הוא יתגבר יתגבר עליהן אז ירגישו בהפוכיהן בכל האיכות הנ"ל.

ה) וע"ב כל מה שיהי' הבשר יותר ממוצע יהי' יותר משיג לאיכות. כונתו כפי שביארתי שעור האדם גם היא מורכבת מכל האיכות הנ"ל בהפכיי' לכן באם הם ממוזג וממוצע לא ימנע אות' מלהשיג דבר זולתו כתכונתו כי אפשר שירגיש שינוי התמזגות בעצמותו ולא ידע מזולתו כי שוים הם בהמזג' ע"כ יחסר ממנו הרגשת זולתן כנ"ל, והמלמד והפילוסוף שהביא לא ידעתי מי המה גם דבריהם לא הבנתי לפי דבריה' האויר הוא ממוצע להשגת המישוש א"כ בעיתי' הללו אחרי מצאו חכמי פיזיקער (אפאראט) להוציא את האויר על ידי הכלי הנקר' (לופטפומפע) ולדעת' תחת הכלי' הנ"ל לא ירגיש האיש במישוש כלל

זמן ואמרו מהמפרשי ספריו, ו) כי המשוש לא יצטרך לאמצעי בהשגתו כי החושים מצטרכים לאמצעי מפני שני צדדים, הא' מפני שהמוחשים אינם ממששים לכלי החוש וע"כ יצטרכו לאמצעי, והשני כי הטבע הולך באמצעות מה מהמציאות החמרי אל הרוחני, וכח המשוש מצד שהוא ממשש למוחשיו בכליו לא יצטרך לאמצעי בזה הצד הראשון, ומצד שכלי זה החוש מקבל מוחשיו קבול חמרי כי הוא מתחמם ומתקרר לא תצטרך לאמצעי בזה הצד השני ואם היא כמ"ש המלמד הראשון יהי' השגה שהשיג לזה החוש לא שהוא אחד ממה שבו קיום זה החוש וכל חוש מהחושים כשיקבל הוא מקבל צורת המוחש לא חמרי כמו שמקבל הדונג פתוח החותם מבלתי שיקבל חמרו וכל החושים יפעלו מפעליהן כשמקבלים צורת מוחשיהם והדבר המקבל צורות המוחשים הוא החוש הראשון אשר בו הכחחושי וכל החושים צריכים לנשואו' בה :

בחוש

ביאור

כלל אבל בזה יפה כונו במפרשי ספריו דכתבו

ו) כי המישוש לא יצטרך לאמצעי בהשגתו כי החושים מצטרכי' לאמצעי מפני ב' צדדים א' מפני שאינם ממששים המוחשי' לכלי החוש והשני כי הטבע הולך באמצעות מה מהמציאות חמרי אל הרוחני. כמו הצורות הנפשטות מדברי' הנראי' לכח הראות או מהשפגשי' דברים גשמיים זה בזה מהאוירי' המכים בזה לזה עד חוש השמע או האדים העשני' מהמורחים המגיע לחוש הריח אבל החוש המישוש מקבל מוחשיו קבול חמרי אף כי האיכות הנרגשים אינם נראים אבל מקובל הוא בכליו' וע"י פגישתן ירגישו איכותיהן זה לזה ולדעתי לא יוכל לדמות החוש המישוש לשארי החושי' אשר ע"י הממוצע המוציאן מכח אל הפועל כמו בראות כח הראות והנרא' לא יוכלו לצאת אל הפועל רק על ידי האור לכן אמצעותן האויר או הקשיים שני גשמיים אמצעותן האויר המוציאן מכח אל הפועל או כח השמיעה והמורחים על ידי האויר המגיע למוקדם המוח אבל במישוש יפעלו זה על זה ממש כי ביד חם לדבר קר אזי יתחמם הדבר ויתקרר היד וכן בכל האיכיות לא יצטרכו לאמצעות להשיג המישוש :

החוש

פרק יב

בחוש המשתתף,

א) **החושים** החצוניים אין מהם מה שיקבץ בין השגות הטעימה והגוון והריח והרך, ב) ואפשר שנפגש

ביאור

א) **החוש** המשתתף הוא החוש הכולל והוא המוח שבראש אשר ממנו נתפלגו הענפים הם (הנערפין) החוטים לבני' אשר יתפשטו מהמוח לכל החושי' למקומם כמו לעינים המכונה (דער זעהנערפי) ולאזנים וכדומ' לכל החושים ללשון ולראשי אצבעות ולגב השדר' ולהצלעות אשר המה ישפיעו הרגש' והתנוע', וכתוב בספר הברית במאמר ט"ז וז"ל וכתבו קצת חכמי מנתחים כי הפתילים לבני' אשר מהם מורכב אף אם היותם דקים עד מאוד מהוורידים בכל זאת המה חלולים ובתוכם יש מין אחד הנקרא (נערפינזאפט) והמה רוחניות ממש הכחות התנוע' והרגש' אשר המה החיות הגוף המשתמש בכלים עכ"ל, לדעתי טעות הדפוס בספרו אשר כתב „עד מאוד הוורדים" כנראה מלשונו כי הפתילי' לבנים נקרא וורידים אשר המה הנערפין אשר ידוע בדחז"ל שהוורידים מקומות שהדם מונח בו, כמ"ש ר"י עד שישחט הוורידין משום דם שילא לגמרי, והנערפין ידוע לכל אשר לעולם לא ימלא בהם דם ומוסכם לכל כי הם משכן רוח הנפשי המתפלג לכל האברים המתנועעי' ומרגישי' אף כי מצאתי כתוב בספר הקדוש בפרדס מר' משה קורדוויארי ז"ל בשער הנשמה פרק ט' וז"ל „ומפני שהנפש הזו עדיין. היא דקה הולך להיות לה ענין דק שבו יתלבש והיינו הדם הדק שבוורידי הלב והם הוורידים החיים הדופקים כו'" ע"כ בזה לדקו דבריו כי הכחות והחיות מהנפש יתלבש בדם כי הדם הוא הנפש, אבל משכן הרוח בהרגש' ובדעת המשכלת יותר בנערפין מהוורידים ולדעתי כי המה מכוני' בלה"ק עורקים כמ"ש באיוב ל' ועורקי לא ישכבון אשר מהם עיקר הרעיונות והמחשב' ומהם החולי באדם המכונ' בשם (פאנטאזיא), וראיתי בספר חכם אחד מחכמי האומות (פראפעסאר הורטיל) אשר פעם אחת הקר' חול' אחד שחתכו הרופאי' תחת לשונו וקשרו בחוט (נערף) אחת משם ונשאר האיש אלם ולא יכול לדבר האיש נמצא אשר הנערפין אף כי אין בהם דם כלל, אבל רוחי הנפשי המדברת בהם יותר מהגידים והוורידים.

ב) **ואפשר** שנפגש גוף ירוק והשגנו ממנו שהוא דבש ומתוק וריחו

שנפגש גוף ירוק והשגנו ממנו שהוא דבש ומתוק וריחו טוב והוא (נמר) [צ"ל נגר] ולא טעמנו אותו ולא הרחנו אותו ולא משששנוהו. ומזה יתבאר כי בנו כח התקבצו בו השגת החושים הארבעה

ביאור

וריחו טוב והוא נגר ולא טעמנו אותו ולא הרחנו, ומזה יתבאר כי יש בנו כח המקבץ בו השגת החושים. כונתו הרכבת החושים שאלו אף כעת לא טעם ולא הריח ולא משש אבל בזמן עבר כבר הכיר והרגיש עם כל החושי' שלו אבל כעת לא קבל רק בחוש אחד למשל שהוא טועם בלא ראי' אזי ירכיב בכח המצייר שלו הצור' שהרגיש כבר מתכונת הדבר שטועם כ"ז בדבר שקבל החושי' שלו מכבר למשל בדבש אשר ראה מראיתו יטעם ג"כ ונתהו' הענין בכח המצייר שלו בזכרונו ע"כ יוכל בזמן כביר בטעמו לבד להביא מכח זכרונו לכח המצייר שלו בשלימות הענין אבל אם מעולם לא ראה את הדבש וכעת יטעם בלא ראי' אז לא יוכל לצייר בנפשו מהות הדבר הנטעם מראיתו ואיכותו להעמיד במחשבתו דמות דבר הנטעם יען מעולם לא השיג הענין רק בחוש אחת בטעמו לבד, וכמו אם ראה פ"א איש לבן משורר ואח"כ שמע קולו ולא ראה אותו יצייר בנפשו בשמיעת קולו אשר קבל בחוש השמיע' ישיג ג"כ דמות איש לבן המשורר אשר קבל בזכרונו מכבר, ע"כ לדעתי הכח המצייר המעורר לכח הזכרון אשר קבל הענין המושפע בזכרונו מכבר אשר קבל אז בשלימות הענין עם כל החושים שלו הנפרדים רק כעת אשר יקבל הענין רק בחוש אחד ישתמש בכח השופע שלו המכונ' בשם כח המשער שבאדם להבין ממקצת הענין את הענין בשלימות אשר קבל כבר המונח בכח הזכרון שלו ושלש כחות אלו הכח המצייר והמשער והזכרון כולמו יתפעלו בחוש המשותף הנ"ל, והם בשלש מקומות במוח הכח המצייר והמשער במלח שם משכן החכמ' ושם ליחה קלה להתבשל ומציירת במחשבתו מה שירא' ואם היא פועלת בחוזק בא הדמע לעינים או תהלער המתפעלת במוחו או מרוב שמח' לפעמים מתבשלת ונתלחלח ויורדת, והכח השופט מקומו באמצע המוח והיא משכן הבינה שבאדם גם משם הליח' המתקבלת המותרות במוח יורדת דרך החוטם, והכח הזכרון מקומו באחורי הראש ושם משכן הדעת וזה ידוע כי המחשב' הוא החיות שבאדם והיא איני' שוקעת תמיד אף בלב כל משכיל מידי יעלה רעיון ומושכל אחד על רעיונו יעורר רעיון זה רעיון אחר הדומ' לו קצת ורעיון זה את רעהו הדומ' לו עד אשר יסובך שכלו ברעיוני' וענייני' רבים השוני' זה מזה ודומים בכל זה במקצת וזה נקרא בפי מחקרי' חבור

רעיונים

הארבעה והיו כלם אצלו צורה אחת, ג) ולולי הוא לא השגנו המתיקות ולא נשיג המרירות כי המבדיל שני דברים הוא היודע אותם יחדו וזה הכח הוא הנקרא החוש המשתתף והמצייר, ד) והתבאר כי יש לכח המצייר מציאות זולתי החושים החצונים ואילו היה מהחושים החצוניים לא היתה לו ממשלה אלא בהקיץ בלבד

ביאור

רעיונים מושכלי' וכ"ז בא ע"י חוש המשותף הנ"ל כי כל העניני' המושגים המה מהמאוחר אל הקודם לכן באו ע"י קבלת החושי' העניני' הנפשיים מחמריהן הנופלי' במקום הא' מהמוח אבל עדיין אינם אמיתים אצלו, לכן יקרא לכח השופט למקום ב' מהמוח ליחד ולדמות לעניני' אחרי' או לפרק הענין המחובר בציור מחשבתו הנקרא בל"א (וויטץ) והוא המדמה דבר הדומה במקצת לדבר השלם ומיחד אותם בדעתו ולהבדיל מזולתו גם הכח המפרק שבאדם המכונה בל"א (שארפזין) המבדיל הענין הדומה במקצת מדבר השלם וב' כחות אלו כלול בכח השופט שבאדם והכחות אלו יעוררו לכח הזכרון שבמקום שלישי מאחריהם להזכיר ענינים הנפשיי' שקבלו כבר המונחים שם כ"ז ביארנו החוש המשותף ענין הרכבתו ומהותו.

ג) ולולא הוא לא השגנו המתיקות ולא נשיג המרירות כי המבדיל שני דברים הוא היודע אותם יחד. בזה יפה כיון הרב כפי שכבר ביארתי כי השגת הנפש נחלקת לשני' להשגת החושיות והשגת השיכלית ומושגי השכל ילמדו זע"ז כשם שיש הבדל סוגיי בין הדברים הנראי' לבין הקולות הנשמעות כן יש לנו לפ"ז ג"כ הבדל סוגיי בין מושגי השכל העיוני למושגי השכל המעשיי וכשם שבשכל העיוני כבר הבאתי בשם החוקר הפילוסוף בפרקיו כי מידיעת העול ילמד הצדק כי ידיעת ההפכיי' אחת כנ"ל כן בהשגת החושיות אשר בזה הכח המצייר צור' שלימ' לכל החושים ובזה הכח מבדיל בין המתיקות למרירות כי יודע אותם יחד.

ד) והתבאר כי יש לכח המצייר מציאות זולתי החושי' החיצונים כו' כי זה הכח יפעל פעלו בתנומה והקצה יחד. זה הענין איך יפעול החוש המשותף את פעלו בחלום כח הראות, והשמע, והריח, והטעם והמישוש בלי אמצעי כלל זה הענין הרב' דברים דרך החלום או דרך הנבואה כי הכח המצייר לא ימלט להיות אמת אלא על אחד משני דרכים הא' כשימשך אחר ההרגש הגשמי החיצוני או כשיגיע אליו הציור ההוא מצד המופת השכלי אמנם הציור השכלי לא ימלט ממקרי הגשם לעולם גם בהרכב' בהרגשת חוש אחד לצייר צורה שלימ' הנרגש עם כל החושי' כפי שביארתי.

בלבד ואנו רואים כי זה הכח יפעיל פעלו בתנומה וההקצה
יחדו, ה) וזה הכח הוא מצד אחד ומצד הרבה. והוא הרבה מצד
מה שישיג מוחשים משוגים בכלים משונים, והוא אחד מצד
מה שישיג הגוון בעין והקיל באזן והמוטעם בלשון ומשוש
בבשר וישיגם בעצמו וישפוט עליהם ודומה לנקודת המסבה
שהיא אחת מצד ממה שאינה מתחלקת והיא הרבה מצד קצות
הקוים היוצאים ממנה אל המסבה:

בכח

ביאור

שביארתי אשר ע"י הכח השופט אשר משער בנפשו לחבר מקצת הענין אשר
השיג ומעורר כח הזכרון שלו להביאו הענין שלם אשר השיג מכבר בהרגש
חיצוני עם כל החושים, ע"כ ירכיב המשותף בכח המצייר את מקצת הענין
אשר השיג באמת לשפטו ולדמותו אותו להענין שלם אשר קבל כבר אבל
איך שיפעלו המשותף והמצייר לצייר לפניו ענינים או צורות אשר לא ראה
עוד מעולם בהקיץ ולא השיג מהן אף במקצת מעולם כ"ז נבאר אי"ה
בפרק י"ג לכח המדמ' כעת אבאר, רק המופת יוצדק שפיר אשר יש לכח
המצייר מציאות זולתי החושים החיצוני' והוא בעצמו החוש המשותף אשר
יגיע אליו החושים המפוצלים ממנו כל אחד את כחו רק ההפרש דהמשותף
ישיג רק בעת קבלת החושים ולא יכול להרכיב כ"א החוש אשר קבל
כמו הראות או השמע, אבל המצייר הוא המרכיב צורה שלימ' כי הוא
למעל' מהזמן אף שיקבל בעת רק בחוש אחד, למשל שמע קול משורר
יוכל לצייר לפניו האיש שחור בתכונתו בעת ששמע אותו אתמול בקול זה
לכן הוא פועל ג"כ בחלום כי הענינים אשר קבל המשותף שהמה צורות
נפשטות מהמוחשי' שקבל כבר מימים רבי' יוכל להרכיב ולהביאם לענינים
נפלאים כמו שהרגיש בחוש החיצון.

ה) וזה הכח הוא מצד אחד ומצד הרבה. כונתו על המשותף
אשר המוחשי' הם הרבה בכלים משונים והם אחד בגופו ממה שישיג
הגוון בעין, ודומה לנקודת המסיב' שהיא אחת מצד שאינ' מתחלקת
כו', לפי דעת הרב החוש המשותף והמצייר הכל אחד אבל כפי שביארתי
כנ"ל כי המה ב' כחות דהחוש המשותף יקבל רק בעת קבלת החושים
והכח המצייר יעמיד הצור' שלימ' לפניו בבת אחת והיא ממוצעת בין
השכל וההרגש המשותף.

זה

פרק יג

בכח המדמה.

א) **זה** הכח מרכיב מה שהתקבץ בחוש המשתתף מהצורות ויפריד ביניהם מבלתי שיסורו הצורות מהחוש המשתתף ואין ספק כי זה הכח אינו הכח המצייר כי הכח המצייר אינו בו אלא הצור' הצודקת הקנוי' מהחוש ואפשר שיהי' הדבר בזה הכח בהפך זה ותצייר דבר בטל וכזב ומה שלא לקח אותו מהחוש ואינו כמו כן חוש כי פעמים רבים נכזב בזה הכח ונצדק בכח החוש ונרכיב בזה הכח דברים לא (חשבו) צ"ל [חשנו] אותם כעז ואיל [ובנ"א כעזני' והיא הנכון עי' ויקרא י"א י"ג בהראב"ע מ"ש על פי' של הגאון ע"ש] והדומה לו מהדברים שאין

ביאור

א) **זה** הכח מרכיב מה שהתקבץ בחוש המשתתף מהצורות כו'. המחבר חילק בין חוש המשותף ומצייר לכח המדמ' אבל לפי דעתי אשר המה שני כחות צריך לחלק בין שלשתן בין חוש המשותף והמצייר להמדמ' כי החוש הוא המוכן הראשון אשר קבל מהמוחשים וכח המצייר הוא המרכיב ענינים קלושים לצורות שלימות אשר קבל כבר בחושים נפרדים להעמיד את הצור' בפ"א בשלימות אשר לא כן המשותף אשר יקבל הצור' בהמשכ' מכל חוש המיוחד לו כי לא יוכל לראות היטב בעת שהוא אזנו ותפצו לשמוע את הקול כי רצונו וחפצו מונח במחשבתו וזו פועלת יותר טוב בא"ז' חוש המשתמש במחשבתו יותר והוא תחת הזמן כי לא יכול להבין הנגינ' היטב ולראות כלי שיר בתכונתו בשלימות בב"א רק יתבונן בחוש אחת ואח"כ בשני', לזאת מי שיחסר לו חוש אחד אזי יתגבר אללו חוש אחר למשל הסומא ישמע יותר טוב מאחר וכדומ' כידוע לחכמי הטבע אבל הכח המצייר יוכל לצייר הצור' שלימה בפעם אחת כי הוא למעל' מהזמן ויקבץ הזמן בתוכו מה שראה' ושמע במשך הזמן וכ"ז בצורות אמיתים אבל הכח המדמ' יוכל לדמות צורות כוזבות אם ישוטט רעיוניו בצורות נכזבות היטב עד שיתגבר עליו הכח המדמ' להעמיד כנגדו הדבר הכוזב והנכסף בלבבו לראותו והוא ענין חולי באדם נמצא לדברינו כי הכח המצייר נבדל מהכח המשותף כי יפעל הוא על המשותף ע"כ בפעלו בחלום לא יצייר צורות חדשות אשר לא השיגו בקיצו לעולם ולזה אמרו חז"ל בחלום מהירהור' דליבא תלי'

שאין להם מציאות חוץ לנפש ירכיב אותם זה הכח, והחוש מהדברים ההכרחיים לנו ואין כן הדמוי כי יש לנו שנדמה ושלא נדמ', וזה הכח אינו שכל מפני שנצדק ברוב המושכלות ונכזב בזה הכה, ב) וההפרש בין הכח השכלי והדמיוני ואע"פ שנצדק ונכזב בשניהם כי המדומי' נצייר אות' אישיי' וחמרי' וע"כ לא נוכל שנדמ' גוון בלא גוף ואעפ"י שירא' מענינו שהוא המעול' שבמעלות הענינים האישיים אבל הציור השכלי היא הפשטת הענין

ביאור

תדע מעולם לא ראה פילא דעייל בקופא דמחטא כי הוא ירכיב ויצייר הצורות אשר השיג ונפל מהמוחשים על החוש המשותף בזמנים נפרדים ובעניינים אחורים להעמיד הצור' שלימ' בפ"א אשר יצוה רצון ה' יתברך לצייר לפניו איז' דמות וצור' כדי להבין בזה הענין הרמוז לזה בפתרונו כמו בנביא הענין מקל שקד אני רואה' הרמוז על שוקד אנכי על הרעה וכן כל העניינים הרמוזים לזה כי הדמות המקל שקד או המנור' השיג הנביא בחושיו מכבר לכן יצויר לו כעת ממרום רק להשיג בשכלו בזה הדמות ובעת פעלו על החוש המשותף ישורו הצורות מהחוש כי הענין המצייר מפשיט מן החוש ע"כ הם נמצאים בשכל כפי שאמר החכם כי הדברים בשכל כצורות להנפשות גם הפרש ב' בין כח המצייר והמשותף לכח המדמ' בזה כי המצייר והמשותף הכרחיים הם אבל המדמ' כי יש לנו שנדמה ושלא נדמה .

ב) וההפרש בין כח השכלי והדמיוני ואע"פ שנצדק ונכזב בשניהם. כונתו בכח המדמ' וכח השכל שוים הם בצדק וכזב שייך בשניהם כמו שיש בכח המדמ' להרכיב דמיונות שאינם נמצאות כן יש בשכל ענינים כאל' אשר אינם בנמצאים מחוץ לשכל ע"כ הם כוזבות כי הדברים האמיתים הם רק אלו דברים הנמצאים בשכל וחוץ לשכל ובדבור ג"כ כפי שהבאתי לעיל בשם רוח חן פרשתי שם כונתו אבל הדבר אשר אינו בנמצא חוץ לשכל הוא ענין כוזב ובכח המדמ' יש בו כח המרכיב וכח המפריד כנ"ל לכן הוא מרכיב ומפריד ממה שהשיג על דבר שלא השיג וכן בכחו להפריד המקריות מן הגשם אף שאין במציאות לשום מקר' רק בגשם הנושא אות' כי כמו שלא יצוייר גשם בלי שום מקר' כן להיפך אי אפשר להיות המקר' בלי גשם כמו הדבר הצבוע הדבר הנצבע הוא הגשם והצבוע הוא המקר' שבו אשר אי אפשר להיות זה בלא זה הגשם בלי מקר' או המקרה בלי הנושאו אבל המדמ' יפריד אות' מן הגשמיים ובזאת תדע שכל המקריים כמו הצבועים התמונות והמדות אינם מושגים

הענין הכללי מהחמר לא מצד שיש לו יחס אישי חמרי בעצמו אבל אם אינו אפשר מבלתי זה יהיה מצד שהוא השג' מהשגות הכללי כלומר שהוא נמנ' בהמנות האישים ושימצא לו יחס חמרי וזה הכח מצטרך בפעלו שיקדם אותו החוש וע"כ זה הכח הוא חמרי על צד מה ומתחדש ומונהו החוש המשתתף:

פרק יד

בכח המדבר.

א) **האדם** נפרד מזולתו מב"ח בכח הדבור אשר בו ישכיל המושכלות ויקראו זה הכח הנפש המדברת ונוהגים

ביאור

מושגים בשכל רק מושגים במדמ' וכמו שהחושים משיגים העצם הגוף כן המדמ' יצייר המקריי הגוף לכן הקוים והנקודות מה שמהנדסיי יצייר אותם בקולמסו אשר המה סימני המדות המדומות והחמימות או הקירות המצויירת המה רק מושגים מהמדמ' לא מהשכל יען כי אינם במציאות מחוץ לשכל רק במדמ', אבל הצורות הטבעיים לחקור בהם למשל בצורת הכחות הצמח והזן והמדבר שבנפש האדם ובע"ח והצומח או בצורות נפרדות שהם מלאכי מרום המה בחינת מושכלות על כי המה מושגים בשכל ולא במדמ' כי מציאותם מחוץ לשכל ג"כ, וכן יש בכח המדמ' להכיר הדבר והעדרו ר"ל כי החושים לא יוכלו להשיג הפוכי כמו העין אינו משיג את החשך והאוזן בשע' שישמע לא ישיג השתיקה כי לא ישיגו החושים היפוכן, אבל המדמ' יוכל להשיג ג"כ ההעדר בעין ולא יראה' ובשמעת הקול לא ישמע או על אדם דמות אחר כשיתגבר עליו הכח המדמ' או דברים שאינם בנמצא כלל נמצא ד' כחות במדמה מרכיב, ומפרק, ומשפיע, ומכיר ההעדר כנ"ל.

א) **האדם** נפרד מזולתו מבע"ח בכח הדבור אשר בו ישכיל המושכלות ויקראו זה הכח הנפש המדברת. כונת הרב כי הדבור בא מכח נפש השכלית כמה שכתוב ויהי האדם לנפש חיה ותרגומו לרוח ממללא לכן כל עוד שלא יתנוצץ בנפש עולל ויונק כח השכל הוא אלם ואינו יכול לדבר ובריאת הגולם הידוע ע"פ שם הקודש יהי' אותו האיש דמות וכמרא' אדם בעל נפש עם כל הכחות ישהרגש רק בלתי מדבר בעבור שאין בו דעה מקולר נפש השכלי שבקרבו ומזה

ב) ונוהגים לקראו השכל החמרי וירצו לומר שכל בכח ומדמים אותו בחמר ג) כי כמו שהחמר (מגבל) [מקבל] הצורות כן זה הכח (מגבל) [מקבל] המושכלות וזה הכח מצוי בכל מין האדם ד) ואין בו בעצמו דבר מהצורות המושכלו' אלא יגיע בו בשני צדדים הא' בהתעוררת אלקי מאין למוד ואינו נקנ' בחוש כמושכלות הראשונות כדעתנו כי הכל גדול מן החלק ושההפכים לא יתקבצו.

ביאור

ומזה הרגיש ר"ז בההוא גברא שהוא גולם ולא איש בסנהדרין (דף ס"ה) רבא ברא גברא שדרוה לקמי' דר' זירא הוה קא משתעי בהדי ולא הוה קא מהדר אמר לי' מן חבריא את הדר לעפרך, ונפש השיכלית היא אשר יחד הבורא יתברך בה את האדם מזולתו, והשכל נחלקת לשנים, הא' הוא שכל עיוני אשר בו ישכיל ההשתכלות בחכמות להבין דבר מתוך דבר, והב' שכל המעשי להבדיל בין המגונה והנא' מן הפעולות וההנהג' ובשכל יברר האמת מן השקר ובו הבחיר' בעבור שבו בא על דבר אמת על היותו מציאות אמיתי לא מפני רצונו כי הרצון של אדם תחת ממשלת השכל והוא צורתו העצמיות של המדבר.

ב) ונוהגים לקראו השכל החמרי וירצו לומר שכל בכח ומדמים אותו בחומר כי כמו שהחומר מקבל הצורות כן זה הכח מקבל המושכלות. כונתו כפי שמבואר ברוח חן פרק חמישי וז"ל, דע כי בין השגת השכל ובין השגת הדמיון הפרש גדול כי השכל לרוב דקותו לא ישיג רק דברים שאינם גשמיים כצורות נפרדות או ישיג צורות טבעיות מופשטות מהחמריהן הנושאים אותם והדמיון בעבור שהוא כח גופני לא ישיג מכל זה דבר אמנם ישיג הגשם במקריו ר"ל במראיו ובתכונתו ובשיעוריו ובאמצעותם יושג השכל הדמיון הגשם אבל לא הגשם בעצמו, ולזה כיון הרב שכל בכח ומדמים אותו לחומר היינו לשניהם יחד היינו כח השכל ע"י דמות הדמיון וקראו השכל החמרי.

ג) כי כמו שהחומר מקבל הצורות כן זה הכח מקבל המושכלות. כונתו כמו שהדמיון יפריד המקריות מן הגשם הנושא אותם אע"פ שאין למקרים ההם מציאות רק בגשם כמו הלובן והשחרות שהם מקרים ממין האיכות וכן הקוים והשטחים מקרים ממין הכמות כן יפריד כל המושכלות מהצורות הדמיונות.

ד) ואין בו בעצמו דבר מהצורות המושכלות אלא יגיע בו משני צדדים. הא' בהתעוררות אלקית מאין לימוד ואינו נקנה בחוש כמושכלות הראשונות בדעתינו כי הכל גדול מן החלק וההפכיים לא יתקבצו

בדבר

יתקבצו בדבר אחד והמשכילים משתתפי' בו הצור', ואחרים אמרו כי זה קנוי מהחוש ה) והשני קנוי בהיקש ויקרא שכל עיוני · ועיוני בדברים הכלליים כמו הסוגים והמיני והפרקי' והסגולות ו) ומסגולות הכח המשכיל כי הוא מיחד הרב ומרב' האחד בהתוך ובהרכב' כהתוך האדם האחד לעצם, וגוף, נזון, והיוני, ומדבר

ביאור

בדבר אחד והמשכילים משתתפים בו הצור' ואחרים אמרו כי זה קנוי מהחוש. כוונתו היא ב' דעות אם המושכלות הראשונות הם עצמות השכל או חושיות חיצוניות, ולדעתי כל הידועות ראשונות המה חושיות אבל לא בהרגשת חיצוניות כ"א ע"י חוש המדמ' כמו הכל גדול מן החלק בהתציירו בכח דמיונו דמות הכל ודמות החלק ומצייר בנפשו הכמות משניהם וע"ז ישפוט השכל על גודל הכמות.

ה) והשני קנוי מהחוש ויקרא שכל עיוני. וזה המושכלות שניות, שלישיות, רביעיות, וזהו השכל הנקנה כלומר שהיא יקנה משכל אחר והאחר מזולתו עד שיגיע אל מושכל ראשון שהוא ראש כולם.

ו) ומסגולת הכח המשכיל כי הוא מיחד הרב ומרבה האחד בהתוך ובהרכב' כהתוך האדם האחד לעצם, וגוף, ניזון, וחיוני, ומדבר, ומיחד הרב בהרכבתו מהעצם והגוף והחיוני בדבר אחד והוא אע"פ שפעלו במדת זמנית בהרכבת ההיקשות ושימוש הענין אין ידיעתו תלוי' בזמן כו'. להבין מדוע עצם השכל מרומם מהזמן אבינך, דע כי כבר הבאתי בשם רוח חן כי כל הנמצאים אמיתים נמצאים בשכל וחוץ לשכל ובדבור, וכבר ביארתי פירושו כי זה הענין שלש בחינות הידוע בשכל היינו המשכיל, ומושכל, ושכל, המשכיל הוא מכונה בשם דבור כי הוא מוציא מכח אל הפועל מהנעלם להגילוי כמו הדבור המוציא מכח מחשב' ורצון למעש', והמושכל הוא מה שחוץ לשכל אשר הוא מלובש בחמרם באיז' ענין טבעית או מלאכותי, והשכל הוא הכולל המשכיל והמושכלות ובזה יוכר האמת באיז' ענין אשר נמצאים הם בכולם אבל אם יחסר מאחת מהן אזי הם שקר למשל יוכל האיש לצייר לפניו אלף בתים בנוים בחכמ' רבה אבל הם רק בכח המצייר הוא בשכל לבד אבל אינם בחוץ לשכל בפועל אבל הדברים הנראים בחוץ למשל הכמות ותכונות הבנין הוא רק חוץ לשכל ובאים לשכל ע"י כח המשותף הדמות ותבנית הבנין אבל החכמות הבנין הם המושכלות ואם ידע אותם אזי הם אמיתים בשכלי הענין הרמוז בבנין בשלש' בחינות הנ"ל ודברים שהם בשכל לבד או חוץ לשכל לבד היינו ע"י הרגשת חושיותיו

ומדבר, ומיחד הרב בהרכבתו מהעצם והגוף והחיוני (דבר) [בדבר] אחד, והוא אע"פ שפעלו במד' זמנית בהרכבת ההיקשות ושמוש העיון אין ידיעתו (ר"ל לתולד' בעצמ' שהיא פרי המחשב' ותכלית המבוקשת) תלוי' בזמן ולא ברגע אלא עצם השכל מרומם מהזמן בכללו ז) והנפש המדברת כשפונ' אל החכמות יקרא פעל' שכל ושכל עיוני · וכשפונ' אל הכחות הבהמיים להכניע' ולהדריכ'
בדרך

ביאור

חושיותיו שוים הם בבחינ' כמו שאדם רוא' בפעם אחת כמה בתים בנוים בצורות משונות הרב', כן בכח המצייר יוכל האדם לצייר בנפשו דברים הרב' בסקירה אחת כל החכמות בכח המצייר ברוחני אשר הוא בלתי בעל תכלית רק הכח המרכיב הנקרא (וויטץ) וכח המפרק (שארפזין) אלו שני כחות שבאדם המה באים או משכל לחוץ השכל ע"י מפעליו להוציא מחשבתו או להיפך מחוץ לשכל לשכל היינו מכח המצייר שהוא השכל לכח החוש או מכח החוש המקבל הצורות הנפשטות לכח המצייר שבשכל, וזה ענין הפעולות מב' כחות הנ"ל אשר הכח המפרק הוא המביא מהחוש אל השכל מתחיל' יראה בעיניו צור' שלימ' שבאדם אשר הוא עצם, ניזון, מרגיש, ומדבר, וזה הענין הכולל יקבל החוש אבל הכח המפרק יביא זאת לכח המצייר לפרוטרוט לעצם הד' יסודות שלו הגשמיות והרוחניות בשרשן וכחות הזן המקיימו וכחות החיוני כ"א בפרטן וכחות המדבר אשר הוא השכל וכל המדעיים שבאדם אשר המה מכמ' בחינות מטבעיים, ורוחניים, ושכליים, אשר המה עלולים זה מזה ואי אפשר להשיגן בחוש רק בשכל לבד ע"י כח המצייר, והכח המרכיב פעולתו היפך מזה אשר הביא מכח המצייר היינו כל הענינים הנ"ל בפרוטרוט בד' יסודות וכחות הטבעיים והחיונים והשכלים אשר כל אלו בפרוטרוט הם בכח השכל בכח המצייר אבל כח המרכיב יביא אותם אל החוש המשותף בצור' שלימ' שבאדם הכוללת בבריא' וביצירה ובעשי' אשר המה תחת הזמן לכן השג' לזה ג"כ תחת הזמן ולא בסקיר' אחת לצייר בנפשו העמדת האדם ותכונתו עד כי ישיג בחכמת הבורא ית' להבין העלולים באיכותן ומהותן.

ז) והנפש המדברת כשפונ' אל החכמות כו'. כוונתו כנ"ל כי השכל נחלק לב' חלקים לשכל העיוני ושכל המעשיי וחומר העיוני כבר ביארתי הנמצאים אמיתים ברוחנים ובגשמים שהם בשכל וחוץ לשכל אם שוים הם או בהכרחיים אשר הם בשכל לבד אבל הם במציאות והשכל מעשיי הוא ענין שכל ע"פ דרך השלילי' בהתגברות השכלי על החומר
אשר

בדרך [ישר'] יקרא פעל' הנהג' ויקרא שכל מעשי ח) ואפשר שיהי' מוכן הכח השכלי במקצת הנפשות בהקיץ והדבקות בשכל הכללי עד שלא יצטרך להיקש ועיון ולא יצטרך להתיגע אלא יספיקהו התעוררות ותנבוא' וזה יקרא רוח הקודש, ולא הוחן בזו המעל' אלא הנביא ע"ה, ואמר (הפילוסוף) ט) ומהדברים [מהם] דברים פשוטים בצורות ומהם דברי' מרכבים בחמר והצור' והנפש תדע הפשוטים והמורכבים בחלק אחד והוא השכל כי כשתרצ' לדעת הצור' לבד' יתפש [ובנ"א יתפשט] השכל ויחזור לעצמו וידע אות' הצור' ידיע' אמיתית וכשתרצ' לדעת המורכב ירד השכל אל החוש ויט' אליו ויקח ממנו התחלות הידיע' ובאלו
אמר

ביאור.

אשר הכחות הטבעיים הנוטים לרע תמיד בהתפעלות השכל יהפכו.

ח) ואפשר שיהי' מוכן הכח השכלי במקצת הנפשות בהקיץ והדבקות בשכל הכללי עד שלא יצטרך להקיש ועיון ולא יצטרך להתיגע אלא יספיקוהו התעוררות והנבוא' וזה יקרא רוח הקדש. עיין בעקדה שהביא לדעת רבי יודן ישיגו הנביאים בהפרדם מכל עניני הגוף והחומר אז ישיגו משכלי הנבדלים אבל לא מעצמות אלקות וראייתו מן ואשמע קול אדם עבור יחס שכלו שהם בניהם אבל לא מעצמותו כמאמר החכם אילו ידעתיו הייתיו, אבל ר' יהוד' הפליג יותר ואמר כי השלמים האלה יוכלו להשיג מהות עצמו ית' וראייתו מן ואראה את ד' שהוא העיל' ראשונ' ע"כ אמר ולא הוחן בזו המעל' אלא הנביא ע"ה.

ט) ומהדברים מהם דברים פשוטים בצורות ומהם דברים מורכבים בחומר והצור' והנפש תדע הפשוטים והמורכבי' בחלק אחד והוא השכל כי כשתרצ' לדעת הצור' לבדה יתפשט השכל ויחזור לעצמ' וידע אותה הצור' ידיע' אמיתית (לפי הכלל הידוע אשר כל הדברים הנמצאים נמצאי' ג"כ בשכל היינו כל המציאות שבגשמיות המה גם כן ברוחניות) וכשתרצ' לדעת המורכב ירד השכל אל החוש ויטה אליו ויקח ממנו התחלת הידיע'. כ"ז כבר ביארתי בענין הב' כחות שבאדם היינו בכח השופט שבאדם ב' פעולות כח המרכיב למצוא מן ב' דברים נפרדים הדמוי וההשתוות והכח הב' המפרק למצוא הבדל בין ב' דברי' הנראים בדמות אחת להרגיש ההתחלפות ושינויים בטבעם והתחלפות הכחות אלו רק מירידת השכל אל החוש או מהחוש אל השכל כי דברים הנמצאים בגשם הם רק בחוש אבל לא בשכל רק הצורות המקיימם אשר אינם נראים בחוש רק בשכל אשר המה המושכלות מהנמצאי' הבאים
לכח

אמר כי השכל ידע הצורות השכליות המופשטות בלא אמצעות כלומר בלא כלי כלומר שידע אותם בנפשו וידע הדברים המורכבים הגופנים באמצעות החוש, כי הוא ישמש החושים בכלים בידיעת הדברים הגופנים באמצעות החוש כי החושים יקבלו הרשומים הגופניים ויגיעם אליו וידעם, והראי' ע"ז כי מי שחסר ראותו מעת שנולד לא ידע הגוונים כי הראות לא יגיע אליו

ביאור

לכח המצייר שבשכל והיא בעצמ' הצור' שבנפש וממנו יקח השכל התחלות הידיע' כי החושים המה ממוצעי' בין הגשמיים להשכליים כ"ז בפעלם בהקיץ אבל בעת השינ' אשר יחסר מהם החושי' החיצונים רק החושים הפנימיים אשר קבלו ביום מהצורות הנפשטות ומונחים בחוש כי חמש' חושי' שבאדם החיצוני' יש חמש' פנימיים כנגדן וז"ל בעל עקדה ז"ל, כמו שיש עשר' כחות בגוף כן יש עשר' כחות בנפש, בגוף הם חמש' חושים, ראי', השמיע', הריח, הטעם, והמישוש, וחמש' כחות בכח הזן, המושך, המחזיק, המעכל, והדוח', והמוליד, ובנפש ג"כ עשר' החמש' חושים כולם בעורקי המוח המחוברים עם עורקי אברי החושים הנפרדי' ויתחברו בשיתוף בפנים ויקרא כח המשותף, וחמש' כחות כח השומר מה שקבל והשיג מהחושים (דיא איינבילדונגסקראפט) הב' כח הזוכר מה שרא' והשיג מכבר והיא שוכנת במוח בחלל השלישי כמו שכתבתי לעיל, הג' כח המדמה אשר על ידו ירכיב ויפרק וידמ' בנפשו דמיונות נפרדים אל ציור אחד לדברי' שאינם במציאות עוד, הד' כח המחשב לחשוב מחשבות שכבר ביארנו בשם חכמי אמת אשר הוא הכח החיות שבאדם, הה' כח השופט לשפוט ולהקים מן הנודע על לא נודע והוא השכל ממש לכן בעת השינ' אשר יחסר לו הכח השופט הזה אשר הוא השכל עיוני שבאדם וישאר בו רק הד' כחות הנ"ל ע"כ יפעלו זע"ז היינו הכח המדמ' יצייר לפניו צורות נפרדות מן הכח השומר שקבל ביום או מכח הזוכר מה שקבל מימים רבים וכח המחשב יחשוב בזה כמו בהרגשתו בהקיץ עד שידמ' בנפשו כי בהקיץ בראות הדמות והתמונ' הענין מופשט בשכלו כפי שביארתי בפרק י"ב רק בהקיצו אשר יתעורר עליו הכח השופט אשר הוא בשכל ויתבונן הרמז לזה מהענין הנרא' אליו או הפתרונות הרמוזים אשר יסכים האיש אבל לא שיש בהם ממש שיסכי' כולם לזה הפתרון רק לכל אחד כפי שהכין את דעתו ורעיוניו באמונתו לזה הרמז אשר הסכי' דעתו מקודם כמו שפתרו אנשי' המוגים מדברי' הנראי' בחלום על נומערין כמו דגים

אליו רשומי הגוונים , י) והמשילו לקיחת השכל לצור' בקו [הישר] כי הוא משיג אות' בנפשו ולקיחת הצור' בחמר בקו המעוקש כי הוא מצד החוש . **יא) אמר** ואילו לא הי' השכל משיג המוחשים יקרה לו כשתשיג העין גוף השמש במגן לא הי' יכול להראות לו טעותו כראותו השמש מעוות והגומא ולא הי' גבול להראותו כי

הדבר

ביאור

רמוז על נומער פלוני וסוס על נומער אחר וכדומ' וכן לשארי דברי' והקר' כמה פעמים כי הצליחו הנבי' בגורל ע"י פתרונם בחלומות כאלה לא שהדברי' רמוזים רק לזה רק להאיש שהסכי' בדעתו על פתרונות האל' כפי דעתו מן השמי' התעוררו עליו לעזרו .כדרכיו וכפי הסכמת דעתו יעזרוהו בחלום ע"כ יכול להיות דבר אחד הנרא' לשני רק איש אחד הבין דעתו מקודם רמוזים אחרי' מזולתו ע"כ לאיש אחד הצליח ד' והשני לא עלת' בידו לכן יותר טוב העיקר להאמין בד' אם יתעורר רחמי עליון עליו יראה' לו בחלום איז' ענין ואם דעתו חזק' עליו בענין החלום יסכי' דעתו לאיז' דבר הרמוז לאחד ולא לשני אז יוכל להצליח ברצון ד' יתברך, אבל בהעדר הסכמתו בדע' אחת ויחשוב על פתרונות נפרדים ולא דבר אחד לא יוכל להצליח בחלומו ולא ידע מעולם את הדבר הרמוז לו לטוב בעניניו יען מסתפק אם לדבר זה או לדבר אחר וכן בכל העניני' הרמוזים בדברי' המקריי' לאיש וזה ענין כונת רז"ל כל החלומות הולכי' אחר הפה ר"ל כפי הסכמת דעתו מקודם כן ינהג בעל החלום עמו .

י) והמשילו השכל בלקיחת הצור' בקו הישר כי הוא משיג אותה בנפשו ולקיחת הצור' בחמר בקו המעוקם כי הוא מצד החוש . כונתו כפי שביארנו כי הכח המצייר אשר הוא השכל בעצמו והוא יקבל מהחוש המשותף לכן הוא בקו הישר כי הם שוי' זה לזה כי הכח השופט כבר כתבנו מקומו בחלל הג' שבמוח והחושי' אשר יקבלו בהשג' הם במוקדם המוח והוא בחלל א' שבמוח מלפנים או מהצורות אשר קיבל מכבר והוא מכח הזוכר אשר הוא בחלל הג' מאחורי הראש ואיך שבא הזכיר' נבאר אי"ה, ואיך שיהי' אם מלפני' או מלאחריו כנ"ל הוא בקו השוה אבל העניני' המובאים לשכל מבחוץ ע"י קבלת החושים בהקיף ולא ברעיוניו הם בקו המעוקם כי הדברי' אשר הם חוץ לשכל רבי' מסביב וכח הנרא' נופל על החושים .

יא) אמר ואילו לא היה השכל משיג המוחשים יקר' לו כשתשיג העין גוף השמש במגן לא הי' יכול להראות לו טעותו כראותו השמש

מעוות

הדבר המתרשם במרא' אינו אמת אלא רשום ודמיון ולולי שהשכל
יודע המוחש לא יאמר אני הוא שחשתי זה ואני הוא שידעתי
הגוון ולולי שהוא יודע חלוף המרכבים לא אמרו הקדמונים כי
הנפש מקום לצורות השכליות והחושיות והמדומות, כי השכל הוא
אשר יתקן מה שהי' מאלו הצורות ידיע' פרטית וידע הדברים
השכליים

ביאור

מטעות והטומאה ולא הי' גבול לראותו כי הדבר המתרשם במרא' אינו
אמת אלא רשום ודמיון כו'. כבר ביארתי כי הראי' הוא השכל ולא
בעין ממש רק שהוא הכלי הכי' בהזדככות' להלביש השכל על ידה לכן
בהעדר השכל רק בראי' לבד מזה יטעו אנשי' ויפחדו לנפשם בדמיונם
על עץ כדמות חיה רעה כי בהעדר השכל יוכל לדמות בנפשו דמיונות
כזבים כי ראיית השכל וראיית החוש הם ב' הפכיים בראיית החוש
יראה רק הגשמיות הדבר אבל השכל אחר קבלתו מהחוש ישפוט בכח
השופט שלו על איכות הדבר להבין עצמותו ומהותו היינו הפנימיות
הענין ההוא אבל בראית החוש לבד היא הראות חיצונית לבד הכמות
ומראיתו לכן יוכל להחליף הענין הנרא' הדומ' בכמותו הדומה לחי או
להיפך או שיעל' בדמיונו צורת השד אשר לא ראה' עוד לעולם יען ישוטט
רעיוניו על צורת המפחדת וילביש מחשבתו על דבר הנרא' לנגדו ויחלוף
לו בדמיונו כאילו ראה' בחוש לצור' הנפחדת וכ"ז ע"י השתמשו בראות
החוש לבד ולא בשכל ע"כ יתלבש מחשבתו בדבר הכוזב לדבר המוחש
וכמו שהאדם יוכל לטעות ביום ע"י חושיו בהעדר השכל וכש"כ בליל'
בחלום אשר יסיר ממנו אז השכל לגמרי והצורות הדמיונות מרחפת עליו
בשכבו כל מה שקבל ביום בהקיץ ויוכל לשוטט הענייני' בהרכב' ענינים
כוזבים או עניני' אמיתים מהשגחת הקב"ה להודיעו דבר ברמז שיבין
בהקיצו אח"כ ע"י כח השופט שלו אבל לזה צריך לבקש רחמים מד' שגם
שכלו ביד ד' בהקיצו לכוין לאמיתו או הענינים הבאים לו בחלום ע"פ
טבע ע"י עומק מחשבתו ביום בדבר זה ע"כ בעת השקטו רעיוניו בעת
שכבו במטתו ירחפו הענינים הנפשטים בחוש במוחו וכל הענינים
היותר עמוק במחשבתו יבשל במוחו כנ"ל וירחף ביותר לכן יכול
להיות כי התפעל נפשו מגוון דבר אחד אבל לא מאיכותו רק ממראיתו
לבד ומדבר אחר התפעל נפשו מאיכותו לבד ולא ממראיתו, וזה ידוע
מכל דבר שיתפעל הנפש זה הוא עמוק יותר במחשבתו ויבשל במוחו
לכן בליל' בעת נוח רעיוניו הנודדים בקרב לב תמיד ירחף הדבר עם
הגוון זולתו ויעש' צור' שלימ' נפלאה לכן יקר' חלום פלא אשר צורת'
משוג'

השכליים בנפשו . **אמר** ואם הי' השכל אינו מעורב בדבר עם החמר וכל ידיע' [לא] תהי' בהפעלות היודע היאך יודע הדברים הידועים , ונאמר כי בהפעלות שני מינים , האחד מפסיד והשני משלים , והמפסיד כמו המזון שלא יקבל צורת הדם עד שיאבד צורתו , וההפעלות המשלים כמו האויר כי הוא נפעל ויקבל אור השמש ולא יפסד עצמו אבל ישלם בו , וכן השכל מתפעל מהמושכל הידוע וידעהו ויהי' שלם והי' זה המין מההפעלות משלים לשכל מפני כי כשידע הדברים יהי' משכיל בפועל וכשלא ידעם יהי' משכיל בכח ויקר' לו זה בהיותו בגוף , וכשיהי' ערום מהגוף יהי' שכל בפועל ולא יצטרך לקנות ידיעת הדברי' מהחושים . **אמר** והשכל עצם נבדל ידע הדברים אע"פ שאינם נמצאים לפניו וישכיל עצמו כשהוא מושכל כי כשידע עצמו יהי' יודע משכיל והוא מושכל כי הוא ידע עצמו והשכיל , וכשנאמר כי השכל כשישכיל דבר יהי' כאותו הדבר יתחייב מזה כי כשישכיל השכל מוחש מהמוחשים שיהי' כמוהו ואינו כן כי הדברי' המוחשים אינם שכליים גמורים כי השכל הוא המשים אותם שכליים והשכל ישכילם באמצעות החוש וע"כ לא יהי' כמו השכל אבל הדברים השכליים הגמורים שאין להם חמר אין ביניהם ובינו הפרש וע"כ כשישכילם השכל יהי' כמותם בשוה . **אמר** והשכל ההוה בפעל כשיבדל ממנו יהי' בפעל משכיל ויהי' מושכל ולא יתפעל בהתפעלות והוא

ביאור

מסוג' רק ע"י הרכבת הדמיונות אחר התפעל נפשו בהם בעניניס נפרדים , וזה כיון הרב באמרו כי השכל הוא אחר יתקן מה שהי' מאלו הלורות ודעה פרטית וידע הדברים השכליים בנפשו כי זה הענין פתרון החלום אחר ישפוט בשכלו לורת הדמיונות וישתמש בכח המפרק שלו המכונ' בשם (פאנטאזיע) להבין הלור' שלימ' ידיע' פרטית גם ביום אם טעה בחוש להבין על דבר אחר יוכל לשפוט בפרטות הענין וידע לאמיתת הדבר על מכונה .

יב) אמר ואם הי' השכל אינו מעורב בדבר עם החמר וכל ידיע' לא תהי' בהפעלות היודע איך יודע הדברי' הידועים . כונתו כפי שביארתי מכבר כי ב' ההשגות יש באדם הכרה חושיות וידיעת שכלית וכמו שהסכימו המחקרים כי השגת השכל אי אפשר להשיג השכל הענין באמת עד שיהי' אצלו התדמות בענין מה ובזה הוא הכנ' לקבל להשיג הענין השני בשלימות כן יהיה הדבר זה בהכר' חושיות למשל

בהזדככות

והוא בגוף ולא ישאר כח מכחות הנפש שלא יאבד ויפסד אלא השכל לבדו כי הוא ישאר ולא יפסד ואם הי' השכל אשר בפעל שלם וישכיל מה שישכיל בנפשו מדוע אפשר שישכח מה שידע ולא תהי' ידיעתו קיימת. ואמר כי השכל ליקח ידיעת הדברים מהדמוי כי הדברים יפרדו בדמוי ויקח אותם הרשומים ויכירם ויקח מה שיתאמת מהם ויעזוב מה שלא יתאמת מהם וכשיקר' לדמוי חולי יאבדו מקצת הרשום וישכח השכל אותו הדבר שידע אותו, ומפני זה תקר' השכח' לשכל כשיהי' בגוף וכשיבדל מהגוף לא ישכח דבר ממה שידע כי לא יצטרך אל הדמוי בידיעת הדברים. אמר והמושכלות אשר לא יתחלקו הם אשר ידעם השכל ידיע' אמתית (כמו הגדרים כלומר הדברים הנפרדים והצורות החמריות והגודל המדובק) כי אע"פ שהוא מתחלק בטבעו יאמר שהוא מדובק שלא יתחלק וראשוני (הכמות) [הדמות] לא יתחלקו כלומר הנקוד' והקו והשטח כי הם לא יתחלקו בגופים בכח ולא בפועל והשכל יודע אותם בזמן לא יתחלק כי אינו יודע מקצת הדברים המושכלים בזמן אחד ומקצתם בזמן אחר אלא ידעם בכלל שלמותם יחדו כי הוא היודע הגדר כלו בפעם אחת והקו כלו בפעם אחת וידע השכל הנקוד' כשיתאר אות' ויאמר הנקוד' היא אשר אין חלק לה והקו הוא אשר אין רוחב לה והשטח הוא אשר אין עומק לו, וכן ידע

ביאור

בהזדככות הענין הוא הכי' להלבים השכל אשר יקבל השכל כח הראות אבל לא באבר אחר מהעדר הזדככות לא יוכל להלבים אור השכל באבר אחר ע"כ מהשכרה אשר הענין והשכל הם שוים בענין הזדככות ע"כ יתלבש השכל בענין וכן כל החושים המלובשי' בכלים אשר יש להן ענין מה בהתדמות הכח הנפש אשר מסוגל לזה להתלבש בהם להתנולץ בפעלו על ידו ע"כ אמר המחבר אשר כל הידיעות המה בהתפעלות אשר המה ג' בחינות היודע, והידוע, והידיע', כמו הג' בחינות בשכל, המשכיל, והמושכל, והשכל, אשר טרם שישכיל המשכיל את המושכל אזי הם בחינות נפרדות אבל אח"כ כשיקבל המשכיל את המושכל אשר התעלם בו ונעש' שכל בפועל בשלימות וכבר ביארנו לעיל אשר כל המשיגים יש להם יחס וענין מה אל המושגים אשר בזה הכי' יקבל אותו ובלתי זאת לא הי' יכול לקבל אותו וכן הוא בכל הידיעות ע"י החושים שהם ג"כ בג' בחינות נפרדים טרם שיודע להיודע את הידיע' אף בעניני החומרים אבל אח"כ כשיודע לו ונעש' בחינ' אחת

ידע ההעדרים ויאמר כי השחרות הוא אשר אין לובן בו, והריקות אשר גוף אין בו, והשכל אשר יתאר זה התאר והדומ' לו בחלוק כי הם נשואים בחמר אבל הדברים אשר אין חמר להם הוא מתאר אותם בהנח' במה שהם עליו , והשכל כאשר יתאר הדברים הפשוטי' הקמים בנפשם יצדק כי הוא יודע הדבר הפשוט ידיע' אמתית אין חטא בהם או שלא ידעם כלל וכשיתאר הדברים המורכבים והם הגופים לפעמים יצדק בידיעתם ולפעמי' יכזב כי צורות הדברים המורכבים יבדילן מחמריהם ויתארם כאילו הם ערומים מהם , וע"כ אמרנו בחוש כי החוש יצדק במוחשו המסוגל ולא יצדק במוחש הפעל תחת כל החושים או רובם כמו כן יצדק השכל בידיעת המסוגל והוא המושכל ויכזב במושכל במקר' , והשכל ידע צורות הדברים כלומר התבניות והטעמים והריחות ושאר צורות הדברים כלם כאילו הם נפרדים מהנושאים אותם כי השכל נפרד מכל חמר וידע כל הדברי' במין שכלי כי הוא ידע צורות הדברים וחליים כאילו הוא ישלוף אותם מהחמר ויחקור אותם כאילו הם ערומים מהחמר :

פרק טו

בסגולות אשר נבדל בהם הכח העיוני משאר הכחות .

אם היינו מוצאי' מופת ברור כי זה הכח העיוני נבדל משאר הכחות בכל עניניו ושאין לו קשורה בחמר כלל , אלא הוא כמלח המנהיג הספינה שהוא נבדל ממנה לבסוף ואין לו קשירה בה היינו יודעי' במופת ברור כי זה החלק נפרד מהגוף לבסוף ושהוא נשאר , אבל לא נזכר זה בספרי החכמ' אבל הביאו ראיות ע"ז כי מצאו לזה הכח סגולות שאינן מציאו' לשאר הכחות, ומאלה הסגולות מה

ביאור

אמת כי מתחל' הי' הידיע' אלא היודע בכח וגעש' הידיע' בפועל אללו והם כיון הרב אמר כל הידיע' בהכרח יהי' בהפעלות היודע בעלמותו כי בלתי זאת היאך הידיע' באה להיודע כי הידיע' שבחום דומ' להשכלה שבשכל ולריך ליחס וענין מה התדמות בין היודע להידוע לקבל אותו כמו המשכיל להמושכל :

ועל ארבעה פרקים הבאים היינו טו , טז , יז , יח , הנחתי מלפרשם יען כי רב מלדבר בזה הענין ורוב דברים ניכנים מהרב בעלמו ואין לריכין לפרשם :

מה שאמרו כי העצם המקבל למושכלות אינו גוף ולא קם בגוף כשיהי' כח בו או צורה בו בשום פנים כי המושכלות שיקבלם זה הכח בזה אחר זה אין להם [תכלה] בכח ואין האחד יותר (הגון) [ס"א הגוף] מהאחר דהדבר שיש בכחו לקבל דברי' שאין להם [תכלה] בכח לא יהי' משכנו גוף ולא כח בגוף, וא"כ אי אפשר שיהיה העצם המקבל למושכלות קם בגוף כלל. ועוד כי הכחות המשיגי' המתרשמי' בצורות בכלי' יקרה להם מהתמדת הפעל שילאו מפני שהכלי' תלאה אותם התמדת התנוע' ויפריד מזגם שהוא עצמם וטבעם, והדברי' החזקים שתקשה השגתם יחלישו אותם, ואפשר שיפסידום עד שלא יוכלו להשיג אחריהם הדבר החלש כמו הרוא' האור החזק והשומע הקול החזק לא יוכל לראות אחריו אור חלש ולא לשמוע קול חלש, והדבר בכח השכלי הוא בהפך כי התמדתו לשכל וציורו לדברי' החזקים יועילהו חוזק ולקבל בקלות מה שישיג אחריהם מפני שהוא יותר חלש, ואם תקרה לו במקצת העתים חולשה הוא מפני שהשכל מסתייע בכח המדמה המשתמש בכלי שיחלש הוא ולא ישרה השכל ואילו לא הי' מפני זה היה (קונה) [קוראהו] תמיד ברב העניני' והדבר בהפך. ועוד כי כל כחות הגוף יתחילו לחלוש אחר שיחום (הגבול) [הגדול] וזה סמוך לארבעי' שנה וזה הכח יתחזק אח"כ ברוב, ואילו הי' מהכחות הגופניים הי' מתחייב תמיד בכל ענין שיחלש ולא יתחייב זה אלא בענינים ומצד משבשים וא"כ אינו מהכחות הגופניי', ומה שחושבי' כי הנפש תשכח מושכלותיה ולא תפעל פעליה בקלות הגוף, וזה בעבור שפעלה לא ישלי' אלא בגוף, ואינו אמת כי אחר שהתאמת אצלנו כי הנפש תשכיל בעצמה צריך שנבקש סיבת זה, ונאמר כי הנפש יש לה שני' פעלים, פעל בהקש אל הגוף והוא ההנהג', ופעל בהקש אל עצמו ואל התחלותיו והוא השכל ושניהם מתנגדי' ומונע זה לזה, ואם ישתמש באחד יעזוב האחר ויקש' עליו (לקבץ) [נ"א לקבל] בין שניה' ומטרידו מצד הגוף הם החוש והדמוי והתאוה והכעס והפחד והדאגה, וזה ידוע כי כשיחשוב האדם במושכל לא יחשוב בדבר מאלו אלא אם יכריח נפשו להשוב בהם, והחוש ימנע הנפש מהשכיל וכשתחשוב במוחש לא תחשוב במושכל מבלתי שיקר' לכלי השכל מקרה וסיבת זה טרדת הנפש באותו פעל, ומפני זה יבטלו פעולות השכל (בכלי) [נ"א בחולי] ואילו בטלה הצורה המושכלת ונפסדה מפני (הכלי) [החולי] לא הי' הכלי הוזר לענינו אלא כשיתחדש כמו בתחל' ואין הדבר כן אלא הנפש תשוב משכלת

לכל

לכל מה שהשכילתה קודם לכן, א"כ כל מה שהשכלתהו הוא נמצא עמה אלא שהוא טרודה בדבר אחר ואין חילוף צדדי פעלות הנפש יחייב בפעליה המניעה אלא רבוי פעולות אבר אחד האחר יחייב זה בעינו כי הפחד ימנע הכאב והסיבה בכל זה אחד והוא שהנפש תחזור בכללה לדבר אחד וא"כ לא יתחייב כשלא יפעל דבר פעלו כשהוא טרוד בדבר שלא יהי' פועל פעלו אלא במציאות אותו הדבר, ועוד מסגולות הכח השכלי שהשג' בו הוא המשיג, וע"כ אמרו שהשכל הוא המושכל בעצמו וסיבת זה כי השכל בהפשיטו צורת הדבר המושכל מהחמר ויקבלה קבול שאינו חמרי יקרה לו שישכיל עצמו מפני שלא יהיו המושכלות בעצמו מצד מה שהוא משכיל אותו על צד משוג' מפני היותן מושכלות דברי' חוץ לנפש ואינו כן בחוש כי אע"פ שהוא מתדמה במוחשי' אי אפשר בו שיחוש עצמו ושיהי' החוש הוא המוחש מפני שהשגתו לענין המוחש הוא מצד שהוא מקבל אותו מחמר, וע"כ יהי' הענין המופשט בכח החוש משוג' במציאות ממציאות במוחש, וא"כ יהי' השכל הוא המושכל מכל הצדדי' כמו שהוא בשכל הנבדל ולא יהי' לו יחס אל החמר כלל ויהי' בהכרה נבדל:

פרק טז

בכח הזכרון וההזכרה והשמירה.

והזכרון ידיעת מה שנודע אחר שנפסקה ידיעתו וההזכר' היא בקשת אותה הידיע' כשלא תהי' לאדם ושמוש המחשב' להמציאה לפניו, והזכרון הוא לכל ב"ח שהוא מדמה, וההזכרה מסוגלת באדם וההפרש בין הזכרון והשמיר', כי השמירה היא לדבר שלא סר עומד בנפש מזמן השגתו בזמן שעבר עד הזמן העומד, והזכרון הוא לדבר הנשכח וע"כ הי' הזכרון שמיר' נפסקת והשמיר' זכרון מדובק כלומר בלי הפסק' והכח הזה משיג לדברי' פרטיי' כי הזכרון הוא לדבר אחר שיחוש אותו וידמהו מצד שהוא מוחש ומדומ' ודמיון זה כי טבע הכמות הכללי שישיגהו השכל לא ישיגהו הכח הזוכר אלא הוא זוכר כמות מוגדר שכבר חש אותו ודמהו וע"כ זה הכח הוא פרטי ומצטרך בפעלו שיקדמו לו שתי כחות החוש והדמוי, ופעל זה הכח להמציא לפני החיוני ענין הדבר המדומ' אחר שנעדר והמשפט עליו עתה שהוא אותו הענין שחש אותו קודם

לכן

לכן ודמהו וע"כ יש כאן ארבע' דברים הדמוי וענין אותו הדמוי, והמצאת אותו הענין לפני העיוני אחר הסרתו ממנו, והמשפט עליו עתה שהוא אותו הענין הדמוי שיהי' למוחש לקדם, וזה הכה נמצא בשני עניני' אם היתה' השגחתו מדובק' נקרא שומר, ואם היתה' נפסקת נקרא זוכר, והשופט (שהוא) שזה הענין הוא נמצא לזה המדומ' הוא באדם השכל כי הוא השופט בחיוב ובשליל' ובחיוני שהוא זוכר כח שהוא דומ' לשכל מפני שזה הכח יהי' באדם במהשב' ועיון, ועל כן זוכר הדבר אחר שישכחהו והוא ההזכר' וזה הכח בשאר החיונים טבע [ובס"א נודע] וע"כ הוא זוכר ואין בו כח ההזכר' ואין לזה הכח שם, ויש מי שקורא אותו בערבי וה"ס ובזה הכח יברח החיוני מהמזיק ואע"פ שלא חש אותו לעולם כמו שבורחי' רבים מהחיונים מהאחרי' הצרים אותם ואע"פ שלא ראו אותם לעולם, ומפני שאלו הכחות משוני' בפעליהם היו מקומותיהם משוני' בראש והי' הדמיון במקום [צ"ל במוקדם] המוח והחושב באמצעיתו והזוכר והשומר במקום האחרון, והראי' כי אלו המקומות הם מקומות אלו הכחות כי יכלו אלו הכחות בחלות אלו המקומות כי כשיפסד מוקדם המוח בלבד יפסד הדמיון ולא תפסד המחשב' והזכרון ואם יפסד המאוחר יפסד זכרונו ומחשבתו. והנה יש בכאן חמש מעלות, הראשונ' רבת הקליפ' והיא הצור' המוחשת חוץ לנפשה, והשנית מציאות זאת הצור' בחוש המשתתף והיא ראשית המעלות הרוחניות, והשלישית מציאות' בכח המדמ' והיא יותר רוחניות מהשנית, והד' מציאות' בכח המכיר כלומר המבדילי', והחמישית מציאות' בכח השומר והזוכר והיא יותר רוחנית כי היא מקבלת מה שהבדילוהו הכחות השלשה וניקוה מהקליפ' ונשאר זך מהפסולת:

פרק יז

בכח המתאוה ונקרא המתעורר.

וזה הכח הוא אשר בו יתאוה החיוני אל הנאות לו ויברח מהמזיק והתאו' אל הנאות תקרא תשוקה ואם תהי' להנקם תקרא כעס ואם תהי' מצד השכל תקרא בחיר' ורצון, והרצון הוא מתנועע כפי מה שיתחייב השכל והתאו' כפי מה שיחייב הדמוי וזו הוא הנקראה תאו' על האמתה וכל פועל יהי' מהשכל הוא ישר, והפועלים

ההווים מהתאו' והדמוי לפעמים יהיו ישרים ולפעמי' לא יהיו, ומפני זה החלק המתאו' יניע תמיד מצד מה שהוא מניע אל נכון ושאינו נכון, והשכל הוא המניע אל נכון בלבד, והמניע בזה הכח המתאו' או שיהי' טוב או מה שחושבים שיהי' טוב, ואין הטוב שמכוין זה הכח הוא הנמצא לכללי אלא הטוב המעשי, והטוב המעשי אפשר שימצא בצד זולתי הצד שהוא בו טוב. וזה הכח נמצא תמיד עם הדמוי או הדבור ושני אלו הכחות קודמים עליו בטבע, והמונח לזה הכח הוא הטבע, ויורה ע"ז מה שיקר' בעת התאו' מההפעליות הגופניות כמו אדמימות הכועס וירקון המפחד, ומפני זה הכח הנמשך ליותר מכח אחד מכחות הנפש יראו' שהוא מתרב' בהתרבות הכחות הנמשך להם וכאילו שם התאו' הנאמר עליהן במין מהאמצעיות בין המשתתפים שמותם, והנסכמים והם המסופקים ובלבד אמרנו בחיוני תאו' ובמבוקשים העיונים תאוה, והצור' המדומ' מניע' לנפש המתאו', והמתאו' מתנועעת ממנ' ומקבל אות' כשתגיע הצור' המדומ' הנפש תניע המתאוה החמימות הטבעי ויניע היא שאר אברי התנוע' והתאו' אינה דבר יותר משיתאוה האדם שיהיו לפניו הצורות המוחשות מצד מה שידמה אותם והצור' המדומ' הוא המניע הקצוות בזו התנוע' והכח המתאו' מתנועע ממנ' והוא מניע ומתנועע, וע"כ תיוחס אליו זאת התנוע' ולא לנפש המשגת שהוא סיבת התאו' והענין אשר כשיגיע בנפש המתאו' יניע החמימות הטבעי וההמימות הטבעי יניע האברים קוראים אותו הסכמ', וע"כ כשתמצא זאת הצור' המדומ' והתאו' ולא תמצא (התאו') [ההסכמ'] לא יתנועע החיוני, כי לפעמים נדמ' הדבר ונתאו' אליו ולא יתנועע, וע"כ יצטרך בהכרח למציאות ההסכמ' בין שני אלו הכחות:

פרק יח

בכל כחות הנפש ע"ד כלל.

אזכור בזה הפרק כחות הנפש ע"ד כלל, ואומר כי בחכמת הטבע התבאר כי החמר הראשון לכל הנהוים אין לו צור' מסוגלת לו מציא' בפעל היסודות הארבע' נמצאים בזה החמר מציאות ראשו, ואי אפשר שיתרוקן מהם והם יסודות הגופים המתדמים החלקים ויתהו' מהם ע"ד הערב והמזיג', והמזיג' תהי' בבישול

בבישול, והבישול תהי' בחמימות והוא החמימות הטבעי המסוגל הנמצא, ונמצא והמתאו' הקרוב לאברים שהם כליים הוא כח דומה לכח המלאכ' האומנית והוא פועל עם החמימות הטבעי הנאות לצייר הדבר ולצייר אותו בכחות הנפש אחד במונה הקרוב להם שהוא החמימות הטבעי והם הרב' בכחות כמו התפוח שהיא בעל כחות רבים בגוון והטעם והריח והיא אחת אלא שההפרש ביניהם כי אלו מקרים בתפוח ואלו עצמים בחמימות הטבעי, והיסודות הארבע' משועבדים לגלגלים והווים הנפסדים נולדים מרשומיהם ומהם ישולחו לגופים התחתונים חמימות וקרירות בכחות שופעים מהם עליהם וכשיפלו הכחות הגלגליים על היסודות ויניע אותם ויערבום ויתערבו [יתהו'] מערובבם נמצאים רבים ויתהוו בתחל' הרשומים העליונים הנולדים באויר ואחרי כן הנולדים בבטן הארץ במיני הדומם ויתערבו עוד ויתמזגו מזיג' יותר קרוב' אל האמצעות, ממזיגת הדומם יתהו' ממנ' תחל' הצמח ויתהי' ממנ' צמח מזריע זרע יולד גוף נושא לכח המוליד וממנו מתהו' בעצמו מבלי זרע והצמח היא ניזן ע"כ יש בו כח הזן ומפני שהוא גדול יש בו כח המגדל ומפני שיש ממנו מוליד הדומ' לו, ע"כ יש בו כח המוליד והכח הזן זולתי המגדל כי ב"ח יזון בזקנה ולא יגדל, וכן הכח המוליד יבטל בזקנה, והזן יפעל המזון ויהי' במקום הנתך מהגוף והמגדל יוסף בעצם האברים השרשיים בעומק וברוחב עד שעור מוגדר והמוליד יתן לחמר צורת הדבר ויבדיל ממנו ויתן לו כח משרשו כשימצא החמר והמקום המוכן לקבל פעלו יפעל ממנו [ובס"א כמוהו] וכל הפעלים הצומחים החיונים והאנושיים יהיו מכחות נוספים על הגוף ועל טבע המזג והחיונית יתחדש מהרכבת היסודות ומזיגתם מזיג' קרוב' אל המיצוע יותר מהצמח יהי' מוכן אותו המזג לקבל הנפש החיונית וכל מה שיוסיף מצוע יוסף קבול לכח נפשו אחר יותר רקיק מהראשון והנפש הוא כסוג אחד ותחלק במין (מהחלק, [צ"ל מהחלוק] שלש' האחת צומחת הצומחת והיא השלמות הראשון לגוף טבעי כליי מצד מה שיזון ויגדל, והשנית הנפש החיונית והוא השלמות הראשון לגוף טבעי כליי מצד שישיג הפרטים ויתנועע ברצון, והשלישית הנפש האנושיית והיא השלמות הראשון לגוף טבעי כליי מצד מה שתפעל הפעלים ההווים בבחר' [צ"ל בבהירת] מחשבית ומצד מה שתשיג הדברים הכלליים, ולנפש החיונית שני כחות מניע ומשיג והמניע היא הכח [המניע] החיוני ללכת אל הנאות לו ולברוח מהמזיק והמשיג יש

ממנו

ממנו כח משיג [מחוש] כחושים החמש׳, ומהם הראות והוא כח מסודר בעצם החלולי ישיג צורת מה שיתרשם בליח׳ הגלדית מצורת הגופים בעלי הגוונים באמצעות הגופים הזכים, ומהם השמע והוא כח מסודר בעצם [צ״ל בעצב] המפוזר בשטח חלל האזן הנקרא בערבי סמאך [במאך] ישיג צורות מה שתביא אליו תנועת האויר הנדחק בין מקיש ומוקש התחדש ממנו תנוע׳ פועלת לקול יגיע אל האויר העצור השוקט בחלל האזן ויניעהו בתבנית תנועתו ותמשש אותו העצב וישמע, ומהם ההרח׳ והוא כח מסודר בהוספות מוקדמי המוח הדומות לפיות השדים ישיג מה שיביא אליו האויר השאוף מהריח, ומהם הטעים׳ והוא כח מסודר בעצב השטות על גוף הלשון ישיג המטעמים הנאותים מהגופים, ומהם המשוש והוא כח מפוזר בגליד הגוף כלו ובשרו ישיג מה שימשש אותו ויעש׳ רשום בו בהפך למזגו, ויש אומרים כי זה הכח סוג לארבע׳ כחות, האחד שופט בהפך אשר בין החמימות והקרירות, והשני שופט בהפך אשר בין היבש והרטוב, והשלישי שופט בהפך אשר בין הקש׳ והרך, והרביעי שופט בהפך אשר בין החלק והשעיר, ואמרו כי התקבצם בגוף אחד יביא לחשוב התאחדם בעצם והמוחשים כלם יגיעו לצורותיהם לכלי החוש ויתרשמו בהם וישיגם הכח המשוש:

והכחות המשיגים מבפנים יש מהם משיגי׳ צורות המוחשים ויש מהם כחות ישיגו עניני המוחשים והפרש בין השגת הצורה והשגת הענין כי הצור׳ היא הדבר שתשיגהו הנפש הפנימית עם החוש החיצוני יחדו אלא שהחוש ישיגהו תחל׳ ויגיעהו אל הנפש כהשגת השה הזאב כלומר צורתו ותכונתו וגוונו [כי] נפש השה הפנימית תשיגהו וישיגהו תחל׳ חושה החיצוני אבל הענין הוא דבר שתשיגהו הנפש מהמוחש מבלתי שישיגהו החוש החיצוני תחל׳ כהשגת השה הענין המזיק שבזאב ויברח ממנו והחוש לא ישיג זה כלל:

ומהכחות הפנימיים המשיגים החוש המשתתף והוא כח מסודר בחלל הראשון מהמוח יקבל בעצמו כל הצורות הרשומות בחושים החמש׳ ויגיע אליו ואחרי כן הדמיון והמצייר והוא כח מסודר בסוף החלל המוקדם מהמוח ישמר מה שיקבל אותו החוש המשתתף מהחושים הפרטיים החמ״ש׳ והשאיר בו אחר התעלם החושים והקבול בכח זולתי הכח שבו ישמור כי המים יש להם קבול הפתוח ואין להם כח לשמור ואחרי כן הכח הנקרא מדמה

בחקש

בהקש אל הנפש האנושית והוא כח קרוב מהחלל האמצעי מהמוח אצל (התועלת) [התולעת] דרכו להרכיב ולפרק מקצת מה שבדמיון כפי הבחיר' ואח"כ הכח הנקרא בערבי וה"ם והוא כח מסודר בסוף החלל האמצעי מהמוח ישיג הענינים שאינם מוחשים הנמצאים במוחשים הפרטיים בכח השופט שצריך לברוח מהזאב ולרחם הבן, ואח"כ הכח השומר והזוכר והוא כח מסודר בחלל האחרון מהמוח ישמור מה שישיגהו הכח הנקרא וה"ם מהענינים שאינם מוחשים במוחשים ויחס זה הכח השומר אל הכח הנקרא וה"ם כיחס הכח הנקרא דמיון בהיקש אל החוש ויחס אותם הכחות אל הענינים כיחס זה הכח אל הצור' המוחשת ואלו הם כחות הנפש החיונות, ומהחיוני שיהי' לו החושים החמש' ומהם מה שיש לו מקצתם והטעים' והמשוש הכרחיים לכל חיוני ויש מהם שלא יריח ומהם שלא ישמע ומהם שלא יראה:

והנפש המדברת האנושית יתחלקו בכחותי' לכח עושה וכח יודע וכל אחד מהשני כחות יקרא שכל בשתוף השם והעוש' הוא כח הוא התחל' מניע' לגוף האדם אל הפעלים הפרטיים המסוגלים בהסתכל כפי מה שחייבו דעות מסוגלות בו הן בהסכמ' ויש לו בחינ' בהיקש אל הכח החיוני המתעורר והוא שיתחדשו תכונות מסוגלות באדם יהי' מוכן בהם למהירות פעל וההפעלות כבושת והענו' והשחוק והבכי ובחינ' בהיקש אל הכח החיוני המדמ' והוא שמוש המחשב' בהנהגית בהדברים ההוים הנפסדים ובהוצאת הדברים המלאכותיים ובחינ' בהיקש לנפשו והוא שיולדו בו הדעות המפורסמות כמו שהכזב מגונ' והחמס ומה שדומה להן מהמתדמות שהן נבדלות מהמושכלות הגמורות הראשונות וזה הכח צריך שימשול על שאר הכחות מהגוף עד שלא יקבל הפעולות מהם ושיהיו משועבדים לו בעבור שלא יתחדשו בו תכונות רעות לקוחות מהדברים הטבעיים והם הנקראים מדות גרועות ולא יקבל הפעליות כלל ולא משועבד אלא מושל ויהי' לו מדות ואפשר שיוחסו המדות לכחות הגופניים והנכון [שיוחס] לזה הכח מפני שהנפש האנושית (כמו שהתבאר) עצם אחד יש לו יחס והקש לשני צדדים צד [אחד] הוא כחותיו וצד [שני] הוא למעל' ממנו ויש לו כפי כל צד כח בו תהי' הקשיר' בינו ובין אותם הכחות וזה הכח המעשי הוא הכח אשר לו בהיקש אל הצד שלמט' ממנו והוא הגוף והנהגתו.

והכח העיוני הוא כח מדרכו שיתרשמו בו הצורות הכלליות המופשטות מהחמר ואם היו מופשטות בעצמן יקח אותן בקלות

יותר

יותר ואם לא היו מופשטות הוא יפשיטן עד שלא ישאר בהן מקשירות החמר דבר וזה הכח העיוני יש לו לזו הצור' יחסים כי הדבר שדרכו לקבל דבר אפשר שיהי' מקבלן בכח ובפועל והכח נאמר על שלש' ענינים בקדימ' ואיחור, ויאמר כח להכנ' המוחלטת שלא יצא ממנ' בפועל ממנה דבר ולא הגיע מה שבו יצא בכח הקנין על הכתיב', ויאמר כח להכנ' כשלא יגיע דבר אלא מה שאי אפשר לו בו שיגיע לקנות הפועל בלא אמצעית בכח הקנין שהולך וידע הקולמוס והדיו וצורות האותיות על הכתיב', ויאמר כח לזו ההכנ' כשיהי' שלם ויעש' כשירצ' ויספיקהו כשיכוין לעשותו בלבד בכח הכותב שהוא שלם במלאכת הכתיב' ולא יכתוב, והכח הראשון יקרא כח במוחלט והמרי, והשני יקרא כח אפשרי, והכח השלישי יקרא קנין, ואפשר שיקרא השני קנין, והשלמות שלמות כח ויגיעו בו הצורות המושכלות הקנויות אחר המושכלות הראשונות אלא שלא יעיין בהם תדיר אלא כאילו הן אצלו צורות כשירצ' יעיין אותן הצורות בפועל וישכילן וישכיל שהוא ישכילן ויקרא שכל בפועל כי הוא שכל ישכיל כשירצ' מבלי טורח לקנות ואפשר שיקרא שכל בפועל בצירוף למה שאחריו ופעמים יהי' בפועל המוחלט והוא שיהיו הצורות המושכלות נמצאות בו ויעיין בהם בפועל ואז יהי' שכל נאצל והשכל יצא מכח אל הפועל בשכל הוא לעולם מכשירב' השכל מין מהדבקות יתרשם ממנו בפעל כי מין הצורות יהי' נאצל מחוץ ואצל השכל הנאצל ישלם הסוג החיוני והמין האנושי ממנו ושם יהי' הכח האנושי מתדמ' בהתחלות הראשונות למציאות כלו.

ודע כי הלימוד בין שיגיע מזולתי המתלמד או יגיע מנפש המתלמד הוא מדרגות כי יש מהמתלמדים מי שהוא קרוב אל הציור כי הכנתו קבל ההכנ' שזכרנו היא חזקה ואם יהי' זה לאדם במה שבינו ובין נפשו תקרא זו ההכנה החזק' ואפשר שתתחזק זו ההכנ' במקצת בני אדם עד שלא יצטרך כשידבק בשכל הפועל לדבר גדול ולהרגל ולמוד אלא יהי' חזק ההכנ' השנית וכאילו ידע כל דבר מנפשו וזו המדרג' העליונ' שבמדרגות זו ההכנ' ויתחייב שיקרא זה הענין המושכל מהשכל החמרי שכל קדוש והוא מסוג השכל בקנין אלא שהוא נשא מאד לא ישתתפו בו כל בני אדם, והשתכל ובחון אלו הכחות האיך ימשלו קצתם על קצתם וישרתו מקצתם למקצתם כי תמצא השכל הנאצל אבל הוא השכל הקדוש ראש וישרתהו הכל, והוא התכלית הקצווית ואח"כ השכל בפעל

ישרתהו

ישרתהו השכל בקנין והשכל החמרי במה שבו מההכנ' ישרת השכל שבקנין ואח"כ השכל המעשי ישרת כל אלו כי הקשיר' המעשית מפני השלמות השכל העיוני ונקותו והשכל הוא מנהיג אותה הקשיר' וכן שאר הכחות ישרתו אלו לאלו עד שיגיעו אל הכחות שביסודות והם ישרתו הכל והם האחרונים שבכחות והנה התבאר כי יש לכח השכלי מדרגות ויש לו כפי אותן המדרגות שמות, הראשונ' שלא יהי' בו דבר מהמושכלות בפועל אלא ההכנ' בלבד והקבול ויקרא שכל חמרי כמו שיש בו בתינוק, ואח"כ יראו בו שנים מינים מהצורות המושכלות האחת ראשונים אמתיים יתטבעו בו מבלי שיקום [ס"א שיקנה] והשני מפורסמות יקבלם בשמיע' בלא עיון וענין המפורסמות יותר מבואר מהמעשים והמלאכות וזה נקרא שכל בקנין כלומר שיקנה המושכלות העיון אם ירצ' ואם יהי' בו דבר אחר (כך) מהמושכלות (כשיקום) [צ"ל כשיקנה] במחשב' יקרא שכל בפועל והוא כנודע המתרשל מהידוע והוא יכול עליו כשירצה ואם תהי' צורת הידיע' במחשבתו מצוייר תמיד יקרא אות' הצורה שכל נאצל כלומר שהוא נאצל מסבה אלקית יקרא שכל או מלאך או שכל פועל, ולא יתכן שיהיו אלו ההשגות בכלי גופני כמו שלא יתכן שיהיו השגות החושים אלא בכלי גופני אבל למשיג לאלו המושכלות הוא עצם קם בעצמו אינו בגוף והוא נשאר חי לעולם :

פרק יט

בדעות הקדמונים בנפש :

א) **מהקדמונים** מי שהלך לידיעת הנפש מצד התנועה ומהם מי שהלך לידיעתה דרך ההשג', ומהם מי שקבץ בין שתי הדרכים, ומהם מי שהלך דרך החיים בדרך כלל

ביאור

א) **מהקדמונים** כו' הרבע' חילוקי דעות הביא הרב בחכמת הנפש להבין עצמות' ע"י איכיות', הא' לידיע' תנועת הנפש, הב' השגת הנפש, הג' הנע' והשג', הד' דרך החיי' בכלל ואח"כ מפרש הרב לכל דעה בפרט כ"ז במהות הנפש מה היא עצמות' אבל בסוף מפרש הרב עניני פעולותי' אם הם אחת או מתחלקת לפי מקומותי'.

ומי

כלל. ב) ומי שהלך מצד התנוע' חשב כי ההנעה לא יבא אלא ממניע וששמניע הראשון יהי' בלא ספק מתנועע בעצמו והשים הנפש מתנועע' לעצמ'. ואמר כי היא מפני זה לא תמות כי הוא חושב כי מה שהוא מתנועע בעצמו לא ימות וע"כ היו הגופים האלקיים אינם נפסדים והסב' התמדת תנועתם. ומהם מי שמנע שתהי' הנפש גוף והשים אות' עצם אינו גוף מניע לעצמו. ומהם מי שהשים הנפש מה שיהי' מהגופים הקטנים שאינם מתחלקים והם עגולים כדי שתקבל תנועתם. וחשב כי החיוני ישאף אותם בהתנפש ושההתנפש מזון לנפש והנפש תשאר בהתנפש החיוני בהכנסם תמורת מה שיצא מאותם הגופים הקטני' שהם מפוזרים באויר והם התחלות המתנועעים מעצמ' כמו שירא' מתנועעתם בהתמיד האויר ועל כן יצליחו שיניעו זולתם. ומהם מי שאמר שאינם הנפש אלא מניעם הוא הנפש והיא בהם ותכנס אל

ביאור

ב) ומי שהלך מצד התנוע' כו'. הרב מפרש הדיע' ראשונה אשר הלכו לידיעת הנפש מצד הנעת' ויש בה ד' אופני חלוקי מאמיני' בה, הא' שיאמרו אחרי ראינו כי היא מתנועע וכל המתנועע לא יבא אלא מהמניע ע"כ מההכרח שמניע הראשון יהי' מתנועע בעצמו והוא הנפש ואמר כי מפני זה לא תמות כי היא נדמית להגלגלים שאינם נפסדים והסיב' היא התמדתן בתנועות אשר לא כן בדברי' הטיבעים ומה' שיאמרו שהנפש יותר טוב מהגלגלים כי הם גופי' רק אינם נפסדים בהתמדתן בתנועה אבל הם מתנועעי' מהגלגל. השכל המניע אותן אבל הנפש הוא עצמיות ואינו גוף אחר שהיא מניע לעצמות' כמצא הב' דעות אלו על סגנון אחד כי התנוע' המתנועע תמיד הוא הנפש רק לדיע' אחת מדמ' אות' למערכת השמים ע"כ אינה מתה ולדיע' הב' אינ' גשם כלל עבור שמניע' היא את עצמ' אבל מהם שיאמרו שתנועת הנפש אינ' תנועה עצמית כי אם הנפש בעצמ' היא מהגופי' קטני' שאינ' מתחלקי' והם עגולי' ע"כ המה קלים לקבל תנועת' והמניע הוא ע"י החיוני שבאדם אשר בהתנפש החיוני תמיד ברצוא ושוב בהכנס' תמורת מה שיצא מאות' הגופי' הקטני' שהם מפוזרים באויר וזה הענין התחלפות הנשימ' שבאד' הוא התמעטות ותוספת הנפש כי מעט מהגופי' קטני' תצא בציאתו' תמיד בגוף אבל ההתחלפות ע"י רוח המוסף היא מזון הנפש וזה ענין התחלת' להתנועע מעצמ' שהם יבאו בגוף ויכו זע"ז כמו שיראו מתנועע' תמיד באויר

אל הגוף בהכנסם, ומהם מי שהשים הנפש אש וראה כי האש תמידית התנועה, ומהם מי שהשים השכל והנפש טבע אחד ושהם מהגופים האישיים העגולים שאינם מתחלקי', ומי שהלך דרך ההשגה מהם שרא' כי הדבר ישיג זולתו מפני שהוא קוד' עליו והתחל' לו והתחייב שתהיה הנפש התחל' והשימו מהסוג שהיה שהיא התחל' או אש או אויר או מים ונטו מקצתם להאמין כי הוא מים לרטיבות הזרע שממנו החיוני ומקצתם שמו הגוף אידיי כי היה רואה כי האד התחלת הדברים, ואמרו כי הנפש היא יודע' הדברי' כלם מפני שהיא מעצ' ההתחלת לכלם. ומי שרא' כי ההתחלות הם המספר השים הנפש מספר, ומהם מי שרא' כי הדבר ישיג מה שהוא דומ' לו והשים הנפש מורכב' מהיסודות והניצוח והאהב' ומי שהלך לידיעת הנפש דרך החיים בדרך כלל לא פורש מה הם, ומי שאמר שהנפש היא חמימות טבעי

ביאור

באויר ועי"ז יצליחו שיניעו זולת' על ידיה' אבל הם בעצמ' אינ' מניעי' רק ע"י רוח המושאף יתנועעו מעצמן ומהם שיאמרו ג"כ לסבר' זו שמהות הנפש המה הגופים קטני' אבל הם אינם מניעים אלא הם מתנועעי' והנפש היא מניע אות' ותכנס אל הגוף בהכנס' נמצא לב' דיעות אלו ע"י גופי' קטנים בהתנפש הנפש יתחלף ג"כ הנפש והמה או הנפש מניעי' לפי הב' דיעות כנ"ל ומהם מי שהשים את הנפש אש והאש תמידית בתנוע' וזה מצאתי בראשית חכמה בשם זוהר הקדוש כי רוח המנשב על הלב שלא ישרוף האש שבלב את הגוף והרוח המושאף מקרר אותו וזה כפי דיע' ג' שהביא הרב ומהם מי ששמים את השכל והנפש טב' אחד והם' מהגופים האישיים שאינ' מתחלקים לכן הם מניעי' בעצמ' ג"כ כמו הגלגל השכל המניע את כל הגלגלים נמצא ארבע' דיעות במהות הנפש שהם שזה, הב' הראשוני' האומרי' בהתמדת תנועת' רק אם הם שוים להגלגלים בזה יחלקו בסברתן, והב' שניים האומרים מהגופים קטני' שאינם מתחלקי' רק מחולקי' הם בסברת תנועתן אם הם ע"י התחלפותן ע"י רוח המושאף ומכים זע"ז כמו באויר בהפגשן או הנפש לבד הוא המניע ומתנועע בהם ודיע' ג' אומרת כי האש היסודי הוא הנפש, והדיעה הד' מיחד השכל והנפש לטב' אחד והם מאישיי' עגולים שאינם מתחלקי' כ"ז לדיע' האחד שהלך לידיעת הנעת הנפש אבל לדיע' הב' שהלך דרך השג' יחלקו בענין השג' כי כל דבר המשיג זולתו יתחייב

טבעי כי החיים בו, ומהם מי שאמר כי הנפש מזג כי בעוד שהמזג קיים לא ישתנ' יהיו החיים בו, ומהם מי שאמר כי הנפש הוא הדם כי נשפך הדם יבטלו החיים. ומהם מי שאמר כי הנפש חבור ויחס בין היסודות וע"כ תטה הנפש אל המחוברים מהנעימות והריחות והטעמים הטובים ותתענג בהם, ומהם מי שחשב כי הנפש היא האלוקי ית' ממה שאמרו הכופרים שהוא ית'

ביאור

יתחייב שהיא קודם לו ע"כ תתחייב שיהי' הנפש התחל' ע"כ יש בזה ב' דיעות שהם ארבע', הא' יחשב להתחלת היסודות קצת' האמינו כי הוא מים לרטיבת הזרע שממנו החיוני ומקצת' שמו לגוף אדיי כי הוא התחלת הדברי', הב' שהיא מעלה התחל' לכול' ע"כ יודעת את כולם אבל קצתם יגידו כי התחלת הם מספר ע"כ שמים הנפש מספר וקצת' יגידו כי הנפש מורכבת מהגש' ורוחני ע"כ היא משגת את היסודות הרכבת גופו והגילוי והאהב' והמדעי' כולם, והדיע' הד' שהלך לידיעת הנפש דרך החיים בדרך כלל לא פורש מה הם אבל הסבר' נחלקת לארבע' דיעות השונות זה מזה מהם שאמר שהנפש היא חמימות טיבעי כי החיי' בו ומהם שאמרו שלימות המזג כי בעוד שהתמזגות הגוף קיי' יהי' החיי' בו ומהם שאמרו כי הנפש הוא הדם כי נשפך הדם יבטלו החיי', ומהם שאמר כי הנפש חבור ויחס אל היסודות וע"כ תט' הנפש אל המחוברי' מהנעימות והריחות והטעמים הטובים ותתענג בהם. והדיע' שהיא הרב בשם הכופרים שהוא ית' יהי' בכל דבר לכן קראו הנפש בשם אלקי כפי מה שהוא בנפש ויהי' בדבר אחד טבע ובדבר אחד נפש ובדבר אחד שכל ישתבח ויתעל' על המשתתפים, אם כיון האומרים כפשוטן אשר הממליא כל הנמלאים הוא בעצמו הנמלאי' אשר המליא א"ע והאליל ובר' ויצר ועשה את עצמו והתחלק א"ע לסוגיים ולמינים שונים כפשוטן ממש אזי ימח שמם וזכרם לא יוסיף עוד בעול' כי ח"ו כל הנמלאי' שמה אלקים אף כל הדברי' הטמאי' והמאוסי' ח"ו ופלאותי על הרב שכתב יתעל' על המשתתפים הלא המה גרועי' יותר ויותר מהמשתתפים. אבל אם כוונתו שה' יתברך יהיה בכל דבר היינו בשורשי המהו' ומקיי' אותו כמו שורש אילן ממש ומי יאמר כי השורש הוא הענף והפרי ממש כ"א הוא העיקר האילן אשר שולח יניק' והוא משביע הענפים והפירות מלחותו וטעמו בהם אבל השורש בעצמו נפרד מהם במקום ובתנוע' ובטעם בענין עולם. הנה, נפש בבחיי'

ית' יהיה בכל דבר כפי מה שהוא ויהי' בדבר אחד טבע ובדבר אחד נפש ובדבר אחד שכל ישתבח ויתעל' ממה שיאמרו המשתתפים

ביאור

בבחינ' שלו כי מהותו ואיכותו ותכונתו ית' השורש מענפיו ופירותיהם בהרכבת הד' יסודות שלהם רק השורש הוא סיב' ראשונ' והמה עלולי' ממנו אבל נפרדי' הם כן היא אל הקב"ה בכלל העולמים כולם המהו' ומקיים כל הנאצלי' והנבראי' ויצורי' והנעשים ועיין בפירוש על התור' בבאר מים חיים בפרש' ואתחנן הפירוש על שמע ישראל כו'.
כונת אחדות אלקות וכבר הבאתי הלשון משערי אורה וז"ל כל מה שברא הקב"ה בארץ ברזא רוחות וכחות ושיכליות למעל' כנגדן והמליא השי"ת מלאכי השרת מאור השכל מהם מלאכי אש יקרת כל האישים אשר בשמים ובארץ ומהם מים ומהם רוח ואין אש רוח מים כלמט' אלא אורות נאצלים מאור המופלא והממונים על יסוד אש נקראים מלאכי אש כו' ע"ש וכמה ספרי קדושי' מלאי' בחכמ' הנפלא' אשר הקב"ה ממלא כל עלמין בהקיפן ובעוב' ובתוכם הנכללי' כול' בשכל אשר בחכמה וז"ש כולם בחכמ' עשית כנ"ל וכמו שכתב הכה' ברוח חן כי כל הנמצאי' יש להן שלש מקומות ואנכי אבאר זאת אי"ה בפרק כ' לקמן אף כל הדברי' הטמאים והמאוסי' אשר נצטוינו שלא לאכול אשר הם מטמאי' אותנו כל אילו יש להם מקום ושרשן ברוחניות המהו' ומקיי' אותן כי זה לעומת זה עשה אלקי' וכל הנמצאי' בקדוש' יש כנגדו להיפך ר"ל ויניקתן בכח אחר כי אל אחר אסתר' ומכוני' בשם אלקי' אחרי' וכן כל הנפשות אשר נשמת ישראל הוא כללית הנפש והוא השכינ' בעצמ' השוכנת אתנו בגלות ואין רצוני להאריך בזה כי המפורסמי' אין צריכין ואם כוונו כן הדיעה שהביא הרב יפה כוונו ולזה קוינו ונייחל לד' ויקוים בנו ומלאה הארץ דעה להתפשט הדיע' האמיתית כזאת בעולם ויבואו כל בשר ויאמרו „הנה אלקינו זה" היינו היכולת שבקרבינו המכונ' בשם אלקינו הוא לד' שיכירו כל הנמצאי' את שורשן המהו' ומקיים אותן ולדעתי כונת מ"ש וראו כל בשר יחדיו כי פי ד' דבר, למה לא כתב וראו כל האנשי' הלשון בשר אלא כוונתו כשנזכ' לעתיד ויגל' כבוד ומלא' הארץ דעה אשר כל נברא יכיר את בוראו נמלא כל הכחות באיש יבינו אשר הכחות הרוחניות המה נאצלים ממנו יתברך „וראו כל בשר" היינו בראות השכלי להבין אשר, כי פי, היינו פיו של האיש „ד' דבר" היינו כביכול אשר הקב"ה בעצמו מדבר באיש כי

יתפשטו

המשתתפים וכל אלו הדעות התבאר בטולם בחכמת הנפש ואין צורך לזכרם בזה הספר.

ג) **ודעות** הקדמונים בעצם הנפש ופעליה מחולפות. מהם מי שחשב שהנפש נפש אחת ושהיא תפעל כל הפעלים בעצמ' בהתחלף הכלים ומהם מי שחשב שהנפש יודע' כל דבר. ואמנם תשמש החושים והכלים המקריבים המוחשים אלי' כדי שתתעורר למה שבעצמ'. ומהם מי שאמר כי זה על דרך ההזכר' לה מקד' ושכח' אותו

ביאור

יתפשטו הקדום' בנבראים שירגישו בנפש הכחות הנאצלים מאלקי יתברך.

ג) ודיעות הקדמונים בעצם הנפש ופעלי' מחולפות כו', הרב הביא חמשה דיעות, הא' מי שחשב שהנפש נפש אחת ושהיא תפעל כל הפעלים בעצמ' בהתחלף הכלים, הב' מי שחשב שהנפש יודעת ומרגיש כל דבר ואמנם תשמש החושים והכלים המקריבים המוחשי' אליה כדי שתתעורר למה שבעצמ', הג' מי שאמר כי זה על דרך הזכר' לה מקדם ושכחה אותו, הד' מהם שאמר כי הנפש אינה אחת אלא מספר והנפש הכללית אחד והיא קיבוץ נפשות נפש מנהגת, משגת, כעסנית, ומתאוה, הה' מהם שחשים הנפש עצם אחד ושפיע ממנו אל הכחות ויסוגל כל כח בפעולה המיוחדת לה ולזה הדעת הסכים הרב. ולדעתי החמש' דיעות שהביא הרב כולם אמיתים ונכונים רק בפרטי ענינים שונים ולא בכללן רק בבחינות שונות אשר התכונו כולם לאמית' של תורה בנפש וזה כוונו חז"ל באמרם (ברכות דף י') הני חמש' ברכי נפשי כנגד מי כנגד הקב"ה והנשמ' מה הקב"ה ממלא את כל העולם כן הנשמ' ממלא את כל הגוף " זה כוונת הדיע' הא' שהביא הרב כמו הקב"ה מהוה ומקיים אבל בכלים משונים כ"א לערך מדריגתו כל הנבראי' ויצורי' ונעשים לכל עולם ועול' ולהיסודות ולמינים וסוגים כן הנפש תפעל פעולתה באדם בכלים משוני' לערך מדריגתו ובחינתו, המדעים במוח והמחשבות בלב ובקיבה ובכרעיים הפעולות הטבעיי', הב' מה הקב"ה רוא' ואינו נראה כן הנשמה " וזהו הדיע' הב' שהביא כי הנפש רוא' ומשגת בעצמ' רק תקבל' ע"י החושים כדי שתתעורר למה שבעצמ', הג' " מה הקב"ה זן את כל העולם כן הנשמ' זן את כל הגוף " זהו כוונת הדיע' הד' הנ"ל כי כמו הקב"ה הזן והוא אינו מצטרך למזונות רק למלאות חסרון הנבראים ממנו כן הנפש לדעת' אינה אחת אלא מספר הנפש הכללית היא

מספעת

אותו, ומהם מי שאמר כי הנפש אינ' אחת אלא מספר ושהנפש שבגוף אחד והוא קבוץ נפשות נפש מנהגת, משגת, ונפש כעסנית, ונפש מתאו', ומהם שהשים הנפש עצם אחד וישפיע ממנו אל הכחות ויסוגל כל כח בפעול' ושהיא פועלת מה שפועלת באמצעות אלו הכחות וזו הדעת התאמת' מבין שאר הדעות:

פרק כ

א) בפעל השכל הפועל בנפש.

הכה

ביאור

משפעת לנפשות, משגת, כעסנית, ומתאו' לכל אחד להשביע כחה, הד' באמר'" מה הקב"ה טהור אף הנשמ' טהור'" זהו הדיעה הג' שהביא הרב כי באה לה על דרך הזכר' מקדם והכח' אותו יען כי טהור' היא ונבדלת מהגוף ונשאר' ממנ' הכל בהתלבשות' בגשם, הה' באמר' מה הקב"ה יושב בחדרי חדרי' אף הנשמ' כן זהו הדיע' הה' שהביא הרב אשר הנפש עצם אחד וישפיע ממנו אל הכחות כולם ונשתלשל ממנ' כל הכחות ומדעים:

א) **כבר** ביארתי בפרק הג' שבכל דבר המורכב מחומר וצורה ומסגולת החומר הייתו מבחר הצור' יקבל הגוף ההפעלות כמו הסייף לא יכרת בברזלו אלא בחידודו שהוא צורתו כנ"ל והנפש הכללי שבאד' הכולל כל הרוחניות שבאד' הייתו כל הכחות ובשינוי מפעליו הנגלי' וכל הרצוניות אשר נכלל במדעו וכבר מבואר כי מלך לכל הכחות שבאדם הוא הרצון אשר כל כחותיו משועבדים לו כעבדי' למלך אבל הפועל הרצון הוא השכל והיא החכמ' כי יש פלא בחיות רוחניות באדם הכולל כל החיים שבאדם והן, הכחות, והחיות, והחכמה, אשר המה משפיעי' זה לזה הכחות נמשכים מן החיות והחיות מן החכמ' וכמ"ש והחכמ' תחי' את בעלי' ויש נבראי' אשר החכמ' מעוט' והכרתם חלוש' וכחם מרוב' וחזק', ויש בנבראי' שחיות מועט וכחות הרב' ויש שאין בו חיות כלל אבל כחו הרב' כמו ברזל ושארי הדוממי' ואלו השינויים בנבראי' משום דהחכמ' והחיות אינן דבר אחד רק שזה נמשך מזה ואלקים החמת אשר האציל וברא ויצר ועש' האציל ממנו יתברך כחו וגבורתו בעולם והוא משפיע בהם חיותו בלי הפסק וזולת זה היו נפסדים ח"ו כולם וזה הענין הד' עולמות

המכונים

ביאור פרק כ

המכוני' בשם אצילו', בריאה', יציר', ועשי', וכל דבר הנרא' לעינינו ע"י חושיותינו במפעליו בגשמיותו הוא מעולם עשיה והכחות הנפש הוא מעולם היציר' אבל יש כחות בלי חיות ע"כ שמה נפסדים במשך הזמן לערך טבעי הנשפעת בעולם ע"י מערכת השמים לכל היסודות שמורכבים והפשוטים והרבע' מינים דצח"מ אף להמדברים אשר הלך להם ד' המקבלים השפעתם ע"י כחות הגלגלים והמזלות ע"כ כלות ערך מרולת הכוכב הווים ונפסדי' במקומו המתהוו' מתחילתו ולהמדבר לערך המזגת גופו יועיל ויזיק לו שינוי מרולת המזלות ממעל והחיות האמיתי הוא המחשב' המתפשטת בהכחות הנפש והם מעולם הבריא' ומכונ' בשם נשמ' אשר שופעת באדם ועולם האצילות הוא האור המקיף המדובק באין סוף ית' מלמלם א"ע להמחשב' והיא החכמ' הכוללת ומאיר' להכחות הנפש להנהיג' ע"פ חכמ' וזה ממעלה למט' וזה הענין ההפרש בין צדיק לרשע כי הצדיק יסדר אותו ממט' למעל' היינו כל הכחות הנפש היינו המעשים שבגופו ותנועותיו לסדר אותם ע"פ אור המחשב' המתפשטת בקרבו ועי"ז מדבק כל מעשיו ודבוריו באמת במחשבתו והמחשב' ידבק להקב"ה שבקרבו היינו החכמ' והשכל אשר כבר ביארנו אשר החכמ' האמיתי שבאדם הוא ניצוץ קדש ממרום בחינת אלקית שבקרבו, וזה הענין הברכות שמברכים אנחנו להקב"ה היינו הבראת הקדוש' המלובשים בנאצלים ונבראים ויצורים ונעשים יפרצו ויתפשטו ויתגברו על המריכן ויתוספו ממקור הברכ' מאור אין סוף יתברך והצדיק יוכל לקשר לבו ומחשבתו לאין סוף יתברך אשר לא ירגיש א"ע כאין ממש וזהו מדריגת משה רבינו ז"ל אבל הרשע להיפך ח"ו מדבק מחשבתו אשר הוא החיות שלו ממעל' למט' תחת סדר כחות הנפש שלו למעש' ידיו הגשמיים היינו למלאות תאותו אשר המה דברים נפסדים לכן הכחות הנפש שלו גם הם נפסקים מחיות האמיתי ממנו לכן הם נקראים מתים בחייהם, ואחרי אשר ביארנו כי החיות היינו המחשב' המתפשטת בכחות הנפש והוא הרצון שבאדם ומהראוי לכל איש משכיל להשליט החכמ' על המחשב' שהיא תפעל הרצון בקרבו תמיד לכן קרא' הרב בשם פועל בנפש וזה ידוע בחכמ' כי כל הצורות המורכבים בגופים כשיפשיטן מהחומר אזי היא הצור' בתגבורת יותר ממה כשהיא מחוברת לחומר למשל בזה המרא' לטישה הנקרא (ברענגלאז) כפי שהבאתי בחוש הראות כנ"ל אשר אם יבואו כל הניצוצות זהרורי השמש המאיר לכל שטח הזכוכית לנקוד' אחת הנקרא בשם (ברענפונקט) כפי הידוע בחכמת (אפטיק) אשר ע"י תכונת עבית הזכוכית (קאנקאוו) אשר יפלו מן הצדדים אל המרכז יתגברו הניצוצות לשרוף, ולהבין זאת עבור

כי

כי באמת כל זהרורי השמש שורפים אבל מלובשים הניצוצות דקים באויר
המסובב הנקרא (אטמאזפערע) וכשנופלים על איז' דבר הגשם נכנסין
בקרבו בנקביו שבכל דבר הנקראים (פארין) ע"כ נחלשים המה בלבישתן
בכל דבר ע"כ אינם שורפים אבל כשיתקבצו כל הניצוצי השמש ונופלים
בנקוד' אחת המה נפשטים מחמריהן ויצאו בצורתן נפשטת ע"כ הם
שורפים והוא אש ממש וכן בכל הנבראים בהפשטת צורתן מעליהן
יתגברו במפעליהן ומכש"כ האדם משיג יותר בחכמ' בהפשטת חומרו
ממנו כפי שמבואר בספר עטרת זקנים להרב החכם הכולל ר' יצחק
אברבנאל ז"ל , על הענין הארבעים יום אשר התעכב אדון הנביאים
ע"ה בפרק כ"א כדי לרמוז על כל מיני השגות שהשיג בעולם השפל
ובעולם הגלגלים ובעולם השכלים ובאלקי יתברך .כי כאשר גבהו דרכי
נבואתו לדרכי הראיות השיכלית המדומות ככה גבה השגתו הפלא
ופלא כפי אמיתת הנמצאים הם כאחד מצבא המרום , וכמו שישיגוהו
אחד מהשכלים הנבדלים וזהו אמרו ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו ר"ל
להשיג ענינים אלקים הנרמזים בדבר אתו אז אחרי השלמת ההשגות כולם
נתן אליו הלוחות כי להיות השכל האנושי נקשר בגו הקשר ימנעהו
מהשגת הנבדל לקבל השלמת אלקי להיות השג' ההיא רוחניות יותר
ממה שאפשר אליו לסבלו לכן גזר' החכמ' אלקית להעלות אדון הנביאי'
ממדריג' אנושית אל מדריג' רוחניות נבדלת , לכן צוהו שיכין עצמו לזה
כדי שיחלוף מזגו והרכבתו באופן שאחר ההכנות ההם יוכל לקבל צורת
הרוחניות וכ"ז להכניע יצרו ולהמית תאותו ולהכביש מזגו וטבעו
לממשלת השכל שלא יעכב מהשגת השלימות , וכן מצינו גבי שאול
בהאל עליו רוח ד' בנביאים והפשיט את בגדיו כ"ז להפשטת החומר
בהרגשת חיצוניות ויתגברו אז כח השכל שבאדם לדבק להחכמ' לקבל
הנבוא' לכן כפי אשר ביארנו בפרק א' כי כל דבר נלמד הסתום מן
המפורש , ולזה כיון מ"ש איוב מבשרי אחז' אלקי הרוחניות מגשמי
כנ"ל כן אנחנו כשם שנרא' כל המורכבים אשר מכוס' ממנו פרטי
יסודותיו עד כי הוכרחנו לעשות לנו (אפאראט) כידוע לחכמי הטמיא
להפריד היסודות המורכבים לפשוטים ואז יתאמת לנו אמיתת הנמצאים
הפרטים כמו יסוד הרוח אשר מצאו הרכבתו ד' מינים המה , הא'
(הזויער שטאף , שטיק שטאף , וואסער שטאף , אונד קאהלענשטאף) , וכן כל היסודות
נמצאים שמורכבים הם כן נוכל לחקור בחכמת הנפש אשר הכחות והחיות
והחכמ' הכללי שבאדם כן לא נוכל להשיג אות' על מכונ' בלתי לדרוש
ולפרק פרטי כחותי' הכלולים בחכמ' במהות הנפש וכל החקירות כבר
כתבנו על ב' פנים מהמאוחר אל הקודם או מהקודם אל המאוחר

ובענין

ביאור פרק ב

ובענין רוחניות צריכין לחקור מהקודם אל המאוחר יען כי נעלם מאתנו כל הענין הנפש הכללי שבאדם אשר הכחות כולם והמחשבות הנעלמות והחכמות והמדעים נכללים בה אשר באמת האדם הכלול מכל הנבראים והיצורים והנעשים ע"י בריאת גופו הרכבת הגשמי בזה יוכל להשיג כל עולם העשי' בכלל ובפרטי היסודות הכלולות בו וע"י כחות נפשו יוכל להשיג מכל העולם היציר' אשר ידוע בספרי מחקרים בחכמי התכונ' אשר סיבת מהלכו מערכת השמים בהקיפם את כדור הארץ לסבב מקרי תבל ולאלהי' במלחמות או בהשקט ובטח ובין ריב ומדון בין איש לרעהו, וכן כל הענינים האהב' והשנא' וכן כל הכחות ע"י סבובם השבע' כוכבי לכת כפי שראיתי בעקד' ז"ל, שמתחל' ישפע הקב"ה בנבדלים ואח"כ האציל השפעתו ורוחו לגרמי השמים וכמו כן נפח יתברך נשמת חיים ונפש המשכלת בגוף האדם להנהיג בכל תנועותיו כמנהג נפשות המשכילים בגרמי השמים ובעבור היות האדם יצור כפיו ע"כ הית' מרצונו להשכין כבודו עמהם וכאשר האדם הראשון עבר הגבול ואכל מעץ הדעת וסר מהם השפע אלקי וסלק שכינתו לרקיע בגלגל הלבנה אשר היא מגדלת צמחים להוציא הארץ את יבול' כידוע לחכמי הטבע אשר רטיבת הארץ ביניקת שרשי' בארץ ע"י מניעת יסוד המים מימים. ונהרות אשר מזה יתהו' בימים ונהרות המכונ' בשם (עבבע אונד פלוט) כ"ז בא מגלגל הלבנ' יסבב חליפת מים כל שש שעות ביום בעלי' ויריד' ע"י תנועת' על אופק הארץ יתחיל המים להתמעט בים אבל בירידת' מהאופק מסביב אז יגביהו המים וממילא יתרב' ויחסר כל הנהרות והנוזלים בארץ אל הים כמ"ש כל הנהרות הולכים אל הים גם הצמחים אשר יפליטו רטיבתן הלחלוחית הנמצאים עליהם בליל' כ"ז ע"י תנועת הירח כמו שנאמר ממגד גרש ירחים, וכאשר הרג קין את אחיו ונתקלקל' האדמ' בעבורו אשר הפר ברית אחוה סלק שכינתו לרקיע ב' בגלגל כוכב אשר הוא יסבב ריב ומדון בין אחים, וכבוא דור אנוש ועבדו אלקים אחרים וגרמו שנאה לאביהם וסלק שכינתו מהם ועל' לרקיע ג' נוגה לנהל האהב' בהרגש' במדה וכשבאו דור המבול והשחיתו דרכם נסתלק' מהם ע"י האהב' רעה שלהם ועלת' לחמה אשר היא משפיע ענו' על השתמשות' לעולם בהשתוות כקטן כגדול, אבל משבאו דור הפלג' ופגמו בגאותם לבנות מגדל לעלות לגבו' נסתלק' מחמה ועלת' למאדים, ומשבא נמרד אשר מרד בה' וצוה על אברהם לשרפו נסתלק' ועלת' לצדק, ומשבאו אנשי סדום והשחיתו באכזריות נסתלק' ועלת' לשבתאי אשר מהם ריב בין המלכים ושרים ושממ' ואבדון, אבל משבא אברהם והרא' צדק ויושר בעולם וירד' השכינ' משבתאי לצדק ומשבא יצחק ופשט צוארו עבור הקב"ה

הקב"ה וירד' השכינ' למאדים, ויעקב בעונה שלו הוריד' לחמה, ולוי עבור קנאתו בשכם הוריד' לנוגה, וקהת הוריד' לכוכב שרדף שלום במצרים שיעבדו ערי מסכנות לפרע' לתקן בנין של דור הפלג' שבנאו בנין נגד הקב"ה, וכשבא עמרם ורצ' לקיים לשמוע עלת בתו להחזיר את אשתו הוריד השכינ' ללבנה, וכשבא משה רבינו ז"ל הוריד' בארץ כקודם החטא מעץ הדעת, נמצא מבואר אשר במערכת השמים המה בסיבת מיקרית העולם בכלל ובפרט בהתקרבות והתרחקות רק כל מי שיפר' רוח קודש בקרבו אז יכניע כל מערכת השמים וישנ' מזלו נגד מערכת השמים אשר בזה הבדילנו מכל העמים וקדשנו במצותיו ותורתו אשר יתנגד הרב' מצות למערכת השמים כמו המועדים ושבתות אשר מבואר בספרים שרמוזים הם על סדור מערכת השמים כמו שמצאתי בספר אחד כי בשבת ממש מזל שבתאי וסגולתו להתעטף שחורים ולמשוך העצבות על רמזו לשממ' ואבדון וכל מצות שבת לענג בשמח' ולהתעטף לבנים בבגדים נאים להפך כח המזל היומי, וכן ענין הקרבנות וכל המצות המצוות לנו לעשות בגשמי כ"ז להעלות חיותם וקיומם לכבודו יתברך להראות אשר במלא כל הארץ השגחתו פרטית על כל הנבראים והיצורים ונעשים וכחו וחיותו בכל העולמים והעיקר ע"י קיום התור' והמצות כרצונו ואז הכחות הנשפע לנו ע"י מערכת השמים יסבב בהשגחתו פרטי ממש, אבל אם ח"ו להפך אז יסלק השגחתו ממנו ח"ו ויניח לנו ע"י מערכת השמים, וזה רא' אברהם אבינו עד שאמר לו ד' צא מאיצטגנינות שלך אשר כל האומ' ישראלית מפקודת בריה אמנו ע"י סדור המערכ' ע"כ אמרו אין מזל לישראל, ובהכרחינו להחזיק לנו בתורתו ומצותיו באלקים חיים, גם כל המחשבות אשר הוא החיות שבאדם הנשפע לנו מעולם הבריא' מבואר בספרי קודש אשר יוכל האדם להרגיש מעולם המחשב' שלו כל העולמות הכלולים בו גם מהחכמ' אשר בו יוכל להתגבר ולדבק אל השכל הכללי בא"ס ית'.

ולדעתי זה ענין אמרם ז"ל גדול מה שנאמר במשה ממה שנאמר באברהם, אברהם אמר ואנכי עפר ואפר, ובמשה נאמר ונחנו מה, וזה חילוק השגתם בהקב"ה אברהם השיג אחרי התקשרותו בהקב"ה עד שהוכלל כחות נפשו וכל מחשבותיו וחכמתו לשכל הכללי שהוא הקב"ה בעצמו אבל לא הרגיש מהרכבת גופו איך נשתלשלו היסודות הפשוטים והרכבתן במזיגה אחר מזיגה עד בריאת הגוף מהקב"ה בעצמו מסיב' ראשונ' לכן אמר ואנכי עפר ואפר שהפריד גשמיותו מהקב"ה, אבל במשה רבינו רא' והשיג בכל הנבראים ויצורים ונעשים בגשמם את הסיב' הראשונ' איך שנשתלשל מעצמותו יתברך ואיך הוא

מקיים

ביאור פרק ב

מקיים ומהוה כל הנמצאים ויש מאין המוחלט אשר הספק החומר לנו״
ממש בידיעתו והשגותיו הרבים לכן גם את גופו לא הפריד מהקב״ה
ע״כ אמר עליו על עצמו בחינת מה ע״כ נאמר וארא אל אברהם
באל שדי ושמי ד׳ לא נודעתי להם איך ד׳ המהוה את כל הגשמיים
ומקיים אותם וממלא כל עלמין עדיין לא נגל׳ אליהם , וזה כונת
הכתוב אתה הוא ד׳ אלקים כי בחינת שם בן ד׳ הוא למעל׳ מן הטבע
כנ״ל ושם אלקים בגימטריא הטבע וחוב׳ עלינו ליחד שמו הגדול בכל
הנבראים על כן נכלל במאמר אתה הוא ד׳ אלקים בשמים ובארץ כי
הטבע ומה שלמעלה מן הטבע היינו הרוחניות והגשמיות הכל
מד׳ אחד ונכלל בעצמותו יתברך ונופל לבאר עוד להפריד בידיעתינו
מבאר הצור׳ שבאד׳ היינו השכל האנושי אחרי שהוא נאצל מהקב״ה
בעצמו וחז״ל דמו אות׳ באמרם הני חמש׳ ברכי נפשי כנגד הקב״ה
והנשמ׳ מה הקב״ה מלא כל העולם אף הנשמ׳ בכל הגוף אכן במדרש
תהילים כפי שהביא הרב הגאון חסיד מפורסם ר׳ מאיר בן גבאי
בספר עבודת הקודש שלו וכפי שפירשתי שם בפרק א׳ בחקירה
מהקודם אל המאוחר תוכן כונתו שם ע״ש וכל מה שנוכל לפרש
ולהשפיע השכל ולהמציא בהשגתינו הנקוד׳ הראשונ׳ אשר הוא הסיב׳
מכל השכל אנושי אשר בה יתדמ׳ ממש להקב״ה והוא הפועל בנפש
לכן אבקש סליח׳ מיוצרי ובוראי לדבר בגדולתו יתברך בצור כפיו .
אחרי כי מדמי׳ חז״ל הנשמ׳ להקב״ה וזה הסכימו כולם כי הקב״ה
הוא היודע והידיע׳ והמדע וכל המדעי׳ נכלל בידיעת עצמו כן הוא
הנפש אשר היא הנשמ׳ נכלל השלש בחינת הנ״ל המשכיל ומושכל והשכל
נכלל בה כמאמר החכם אפלטון כנ״ל „כי הנפשות מקום לצורות"
היינו כל הצורות הנפשטות רמוזים בנפשות" וכל הדברי׳ בשכל" וכל
השגות וידיעת הנפש הכל בידיעת עצמותו רק ההבדל בין השגת השכל
האנושי להשגת הקב״ה בין כלל לפרט כי השגת השכל רק במה שנתעל
בו אשר מוגבל לו כפי תכונתו ביציר׳ אבל בהשגת הקב״ה את כל
אשר האציל וברא ויצר ועשה בעבר והוה ועתיד ואשר לא ברא עוד
ולא עתיד להבראות ולא יבואו לכלל ישות וגילוי כלל רק סתום ונעלם
בחכמתו באין סוף כי אלו נכלל בהשגת עצמותו כי הוא בלתי ב״ת
וא״ס נמצא בזה הענין שוה השגת הקב״ה להאדם לערך השגת המושג
להשגת עצמו ע״י שיש לו יחס וערך דמיון מה להמושגים הנרכבים
בגופו והנכללים ברוחו ונפשו מארבע׳ העולמות אבי״ע מידיעת עצמותו
בנפשו אבל מהדברי׳ הנעלמי׳ מה שלא נכלל בנפשו לא יוכל לידע
מעצמו אם לא שהאציל עליו רוח קדשי ממרום בנבוא׳ בעתידות או

לראות

ב) **הכח** העיוני . ג) יצא מהכח אל הפועל בדבר יועילהו הפועל

ביאור

לראות המרכב' קדוש' כיחזקאל אבל הקב"ה נכלל בו לבד כל הנמצאי' בעולמות כולם אף גם אשר לא נמצא עוד הכל נכלל בו לכן ידע את הכל מעצמותו אבל בזה כמו שהשגת הקב"ה לכל הנמצאי' ואשר לא נמצאי' עוד בכלל ידע מעצמותו כן ידע האדם בהשגת עצמו כל המושכלות אשר נכלל בו כי נפשו מקום להמושכלות כנ"ל כמו הקב"ה מקומו של העולמי' כולם אבל לפי מה שכתב הר"מ מקורדיוואהרי ז"ל אשר כל עילה ישיג את העלול' ממנה יותר מהשגת העלולה את עצמות' כי הוא נאצל ולא מאציל נמצא ב' הבדלי' בין השגת הקב"ה להשגת האדם אף בענין הפרטי, הא' בכלל לפרט בענין זה, הב' להשגת עצמות' אף כי הנפשות המה המקום לצורות אבל הקב"ה הוא המקום להנפשות ע"כ ידע את הנפשות יותר מהנפשות עצמותן, ההבדל ג' בין השגת הקב"ה להשגת האיש בשליל' כי האדם יוכל לידע זולתו ולא ידע את עצמותו אבל הקב"ה א"א בשלילת ידיעת עצמותו כי זולתו ועצמותו רק נאצל ועלול ממנו ע"כ בהכרח כי עילתו קודם העלולי' ממנו לכן ידיעת עצמותו ג"כ קדם בזמן ממנו לידיעת העלולים ממנו אבל האדם יכול להשיג המושכלות אף שלא ידע מעצמותו הן בגשמיותו הן ברוחניותו, הבדל הד' דרך השליל' אשר האדם אפשר שלא ידע את עצמו כלל יען כל הידיעות בשלימות אי אפשר בלתי שידע עילתו אשר ממנו נאצל כי העיל' היא בהכרח הידיע' להעלול אבל להעלול יחסר הידיע' בשלימות אף מעצמותו יען העיקר הידיע' היא הרצון מהדבר אבל בהעלול יחסר הרצון אשר נתאצלה או נברא שלא ברצונה אבל בידיעת הקב"ה הוא העיל' והעלול ממנו וכל הנאצלי' המה הי' ברצון העול' ממנו ע"כ בהכרח שידע את עצמותו בשלימות שהי' ברצונו בעיל' הראשונ' אשר נכלל בו יתברך ואחרי ביארנו אשר בידיע' האיש בשכלו שוה בערכה להשגת הקב"ה רק בד' הבדלים הנ"ל לכן הידיע' הראשונ' אשר ברצונו להשכיל להבין במחשב' וכאות נפשי בחכמתו והוא המצו' להביא במושכלו' ראשונו' בהקשיי' והוא הנקרא' פועל בנפש.

ב) והכח העיוני . וזה ההפרש בין כח לפועל בנפש כי הפועל הוא הסיב' אשר הכח עלול ממנ' והמה העיוני הו' בכח אבל הפועל מצו' לעיין לכן העיון נקרא כח אבל המצו' נקרא פועל ומפרש הרב באמרו .

ג) יוציא מכח אל הפועל בדבר יועילהו הפועל כי הדבר לא יצא מעצמו אל הפועל. כונתו לחלק השכל האנושי לשלש בחינות, הא' הפועל, הב' הכח, הג' הדבר כמו שביארנו לחלק הידיע' לשלש

בחינות

הפועל כי הדבר לא יצא מעצמו אל הפעל ד) ואם יש בכאן דבר יועיל לנפש וירשום בה ה) צורות המושכלות ו) וא"כ עצם זה הדבר בלא ספק אצלו היא בעצמו השכל. וזה הדבר יקרא בהקש אל השכלים אשר בכח ויוציאם אל הפעל שכל בפעל כמו שיקרא השכל החמרי בהיקש אליו שכל בפעל ויקרא השכל ההווה ביניהם שכל נאצל ז) ויחס זה הדבר לנפשותינו שהוא בכח שכל ואל המושכלות שהם בכח מושכלות כיחס

ביאור

בחינות הידיעת זולתו לבד וידיעת עצמותו לבד וידיעת זולתו ועצמותו אשר נתעלם בה ומכו' הרב בשם פועל בנפש השכל אשר יצוה לעיין במושכלות שהי' בכח להוציא אותם בפועל ואחרי שהוא מופשטת ממושגי השכל אשר בכחו לעיין אשר הוא מצוה עליה לכן אמר כי הדבר לא יצא מעצמו לפועל.

ד) ואם יש בכאן דבר. כונתו אחר שיצא מכח אל הפועל המכונה בשם דבר להרב.

ה) צורת המושכלות. פירוש שיתעלם בה הנפש וירשום בה המושכלות עד כי נוכל לומר ידיעת זולתו ועצמותו חד הוא.

ו) וא"כ עצם זה הדבר בלא ספק אצלו הוא בעצמו השכל. כוונתו כמו שביאר הרב החכם הכולל אבן תבון ברוח חן שלו פרק ה' וז"ל כי הדברי' העצמיים האמיתים נמצאי' בעצמם חוץ לשכל ונמצאים בשכל ונמצאים ג"כ בדבור וכשיהי' שלשתן נסכמים יחד יהי' כולם אמת ע"כ כונתו בדבור מה שמכו' הרב בשם דבר הדבר אשר יצא מכח אל הפעול' הנגלות אבל לא בשלימת הענין כמו שבמחשבתו העיונית כי אין כח בדבור שהוא גשמי להסביר לאוזן הרוחניות כמתכונת':

ז) ויחס זה הדבר לנפשותינו שהוא בכח שכל ואל המושכלות שהם בכח מושכלות כיחס השמש לעינינו שהם בכח הראות ואל הגווני' שהם בכח נראים כי כשידבק בנראים בכח אותו הרשום והוא האור ישובו נראי' בפועל ותשוב העין רואה בפועל וכן זה כו'. הרב המחבר מדמ' בחכמתו ענין השלש בחינות שבכל נפש פרטי הפועל, והכח, והדבר, שהמה פועלי' זנ"ז המצו' לעיין והמעיין, והפעול' שיצא מכח אל הפועל אילו שלש בחינות לאור השמש כמו הרואים והנראי' אשר הי' אצלן בכח והאור המוציא אותן מכחן וגעם' האור, והרואה, שלשתן פעול' אחת וכן בשכל הכללי המתדבק בשיכלים הפרטי' אשר בכחן להתעל' במושכלות להוציא אל הפועל ונתהו' השכל הנאצל וכן בכל שכל אנושי הבחינ' ראשונ' אשר מכנ' הרב הפעל

בשכל

[כיחס] השמש לעינינו שהם בכח רואות ואל הגוונים שהם בכח נראים כי כשידבק בנראים בכח אותו הרשום והוא האור ישובו נראים בפעל ותשוב העין רואה בפעל וכן זה השכל הפועל ישפע ממנו כח אל הדברים המרומים שהם בכח מושכלות וישימם מושכלות בפעל וישים השכל בכח שכל בפעל . וכמו השמש היא נראית בעצמה וסבה שתשים הראות שהוא רואה בכח רוא' בפעל כמו כן השכל הוא בעצמו מושכל, וסבה שתשים שאר המושכלות שהם בכח מושכלות בפעל. ח) והדבר שהוא בעצמו מושכל הוא הצורה המופשטת מהחמר ובלבד כשתהיה מופשטת בעצמה לא בזולתה וזה הדבר הוא עוד שכל בפעל וא"כ זה הדבר הוא מושכל בעצמו לעולם בפעל ושכל בפעל וכשיהיה ציור הנפש לצורה עם זה העצם והיו טרדות הגוף משבשות לנפש מהדבקות בו א"כ לא תדבק בו אלא בעזוב כל אלו הכחו' והכנעתם ואין דבר ימנעה מהתמדת הדבקות אלא הגוף [וכשתבדל] מהגוף תהיה דבקה בו לעולם ונקשרת א"כ הנפשות אחרי

ביאור

השכל ונקרא בשקם אל המושכלות אשר בכחן שיתעל' בו וויוליאן מכח אל הפועל נמצא השכינ' שלישית אשר יצא בפועל מורכבת משלש ידיעות ידיעת עצמותו וידיעת זולתו וידיעת עצמותו וזולתו ובזה יהי' בחינת משכיל ומושכל והשכל לאחת יחשב :

ח) והדבר שהוא בעצמו מושכל הוא הצור' המופשטת מהחמר כו' וא"כ זה הדבר הוא מושכל בעצמו לעולם בפעל כו' וא"כ אחרי הפרדן במות אינן מתות אלא נקשרות בזה העצם הנכבד והוא הנקרא השכל הכללי . כונתו לבאר מי המה מושכלות בכח ומי המה בפועל והשכל הפועל עם השכל הכללי אשר הנפש ישאר בו אחרי מותו וכבר ביארתי זאת כמו שמבאר הרב התדבקות השכל בכללי כן כל הנבראי' ויצורים ונעשים ואף הפעולות מלאכותי ע"י בני אדם למשל דמות בנין מפואר שעשה האומן הדמות הבנין הי' מתחיל' בשלימות נכללת בחכמ' הכוללת וכשבא רצון העליון להוציא פעולתו לגילוי אזי האציל מחכמתו בלב האומן הציור בשלימות בכחו ואח"כ פועל האומן בגשמי דמות הבנין אשר הוא חוץ לשכל נמצא כל הנמצאים שבעולם המה בבחינת מושכלות החכמ' איך שנבראו ונעשו אבל הם בכחן והמשכיל המבין את החכמ' ומפשיט צורתן בדעתו אשר קבל מהמושכלות אשר הי' בכח ונמצאו ענינים מופשטים ונעשו מושכלות בעצמם אשר הם נקראים השכל בפועל בנפש , נמצא הנפש אשר התעלם בו התלבש בכח

ספר הנפש פרק כ

אחרי הפרדן מהגוף במות אינן מתות אלא נקשרות בזה העצם הנכבד והוא הנקרא השכל הכללי. וקוראים אותו בעלי הדתות העולם האלקי ט) והכחות האחרים כצמחים והחיונים מפני שאינם עושי' פעליהם המסוגלים אלא בגוף ע"כ אינם נבדלים מהגוף כלל אלא ימותו במותו כי כל דבר שאין פעל לו הוא בטל ואין בדברים הטבעיים דבר בטל. וכשתשלם הנפש הוא מתפרדת בפעליה י) ויהיו הכחות החושים והדמיונים ושאר כחות הגוף מונעים אותה מעשות פעליה כמו האדם שיצטרך לבהמה וכלים שיגיעוהו למקום מהמקומות וכשיגיע אליו ואח"כ יקרה מהסבות מה שימנעהו מהפרד מהם תשוב הסבה המגעת הוא הסבה המונעו' :

ובכאן נשלם מה שראיתי לכתבו בזה הספר ולאל השבח וההודאה אמן ואמן :

ביאור

בכח המצייר בצורתו אבל יען כל עוד התלבשות הנפש בגוף המונעת אותו להיות דבוק בו לכן רק בעודנו במחשבתו הוא מתלבש בו ואח"כ במחשב' אחרת כדרכו תמיד אבל אחרי הפרדו מהגוף אז יתלבש הנפש בצורות המושכלות אשר התעלה בהם כל ימי חייו ואז יוכל להתדבק בשכל הכללי.

ט) והכחות אחרים כצמחים כו'. כבר ביארתי בפרק ה' כי הכחות הנפש נחלקים המה לשלש' עולמים שבאדם עולם המדע, והחיים, והטיבעיי', כמו הצמח' כחות הזן והכחות החיוני אף שהמה פועלים במידותיו הן לטוב או לרע ע"י רתיחת הדם במרוצתן אבל הם כולם נפעלים ע"י כלים אחר פרידתן יבטלו אבל המושכלות אשר התעל' בהם בחייו המה ללבושים יחשב לנפש אחר מותו.

י) ויהי' הכחות והדמיונים ושאר כחות הגוף מונעים אותה כו'. כונת הרב במשלו לבהמ' וכלים אשר תכלית כונת הרוכב להגיע למחוז חפצו אבל לא הרכיבה כן החושים והדמיונים המה תכלית להשיג במושכלות ולקדש אותו ולדבק אותו ברצון ד' אבל כשישתמש ח"ו לתאותו לבד מה שלא ישיג תכלית המכוון מד' להגיע למקור כי יפסיד אותו אחרי הפרדו מהם אחר מותו יען כי הורגל בתאותיו ומחשבתו תמיד בהבל וריק ובמה תתלבש אותה להגיע למקורה ממקו' חוצבה, וזה אמר הרב הסיבה המגעת היא הסיבה המונעת. לכן נבקש מאל עליון שיעזרנו לכוף את יצרנו להשתעבד כל כחותינו אליו באמת ובלב שלם אבי"ר :

השמטה

שאלה

בחול המועד סוכות שעבר שאל אותי אחד בעת התפל' באחד שכבדו אותו באתרוג ולולב לנענע בהלל כמנהג והוא לא רצה לצאת בו כי אם באתרוג ולולב מהודר שבא אחר התפל' מכפר שאל אותי אם יכוין שלא לצאת בו, ואם יוכל אח"כ לברך על האתרוג המהודר על נטילת לולב.

תשובה

לכאורה מפורש בש"ע א"ח סימן תרנ"א ס"ק ה' שם בט"ז מבאר שם בג' אופנים בעובר לעשייתן דתירץ שם מה שלא הביא הב"י בש"ע דמכוין שלא לצאת משום דאין כאן שום ענין להזכירו שיכוין בלבו כן ודילמא לאו אדעתי' לכוין כן משא"כ בשני דרכים הראשונים יש בו הרגש' להזכיר דלא יצא עדיין כיון שאתה מצריכו להפך או ליטול בשינוי מעש' אין אדם שוכחו ע"כ בט"ז ובמ"א הביא הדין מוסכם גם כן לכ"ע מכוין שלא לצאת דלא יצא אבל ראיתי לחלק לדעת הט"ז דהביא בשם התוספות משמע דפירש אף למ"ד דאין צריכ' כונה לא יצא ולדעת המ"א משמע בפסק דין מודה דלא יצא משום דפסקינן דמצוה צריכ' כונה אבל למ"ד דאין צריכ' כונ' לכתחלה לא יעש' כן כדמשמע מלשונו ודלא כתוספות דפירש אף למ"ד דאין צריכ' כונ' דלא יצא במכוין שלא לצאת אבל לדעתי ראיתי לבאר מעט כי מצינו בפוסקים שלש' חילוקים במצו' צריכות כונ'. בברכות גבי סוגי' פתח בדשכרא וסיים בדחמרא שם ברבינו יונ' דהקשו גם כן להפירוש דהברכ' אמר כתיקונו רק בכונ' הא מצות אין צריכות כונ' וחלקו שם ר"ש מאיברא לחלק בין מצו' דאמירה לעשי' ומחלקים גם כן בין אינו מתכוין לצאת למתכוין שלא לצאת, והמ"א מחלק בין מצו' דאורייתא למצוה דרבנן לכ"ע אין צריכ' כונ' אבל לאחור' אינם עולים יפה לסבר' הראשונ' לחלק בין מצו' דאמיר' לעשי' קשה לי ומצאתי גם כן במעש' אלפס דהקשו

איך

השמטה

איך מקשה הגמרא בר"ה הי' קורא אם כיון לבו יצא כו' למימרא דמצו' צריכ' כונ' כו' והא במצו' דאמיר' לכ"ע צריכ' כונ', ולתירוץ ב' דמחלק בין מכוין שלא לצאת לכ"ע לא יצא הקשה' בטורי אבן איך יוצדק הסוגי' במסכת עירובין גבי המוצא תפלין מכניסן זוג זוג כו' ומסיק הגמרא לחד שינויא דפליגי לת"ק מצות אין צריכ' כונ' ע"כ אם ילבש שני זוגי תפלין ועבר בבל תוסיף ולרשב"ג צריכ' כונ' לכן לא יעבר בלי כונ' קשה לת"ק יכניס שנים שנים ויכוין שלא לצאת ולא יעבר לכ"ע גם בסוכ' דמשני כשהפכו ולא משני לכוין שלא לצאת אף כי תירצו בזה דכ"ע אין בקיאין אבל דחוק הוא בהפכו או בלקיט' ע"י דבר אחר ידעו ולכוין שלא לצאת לא ידעי, ולהחילוק שכתב המ"א בשם הרדב"ז לחלק בין מצו' דאורייתא לדרבנן לא ידעתי אם הוא הכרעת עצמו בב"י שפסק כמ"ד מצות צריכות כונ' רק בדאורייתא אבל בדרבנן פסק דאין צריכ' כונ' אבל בגמרא בפלוגתא לא מחלקינן בזה דלמ"ד אין צריכ' כונ' אף בדאורייתא ולמ"ד צריכ' כונ' אף בדרבנן או דמפרשי בפלוגתתן בגמרא רק במצו' דאורייתא אבל בדרבנן לכ"ע אין צריכ' כונ', לכאורה השקלי וטרי' בברכות למימרא דמצות צריכות כונ' לא משמע כן והסוגי' בפסחים גבי חזרת נמי אין עול' יפה ואין לי התשובות הרדב"ז לעיין בו ע"כ נרא' לי להרכיב הב' סברות של הרבינו יונ' יחד במכוין שלא לצאת בזה מחלקינן בין מצו' דאמירה למצו' דעשי' במצוה דעשי' אף דמכוין שלא לצאת נמי יצא דהעשי' הוא המצוה ולא הכוונה אבל במצוה דאמירה בזה אם מכוין שלא לצאת לא יצא לכ"ע משום דהאמיר' בכונה תלי', ובזה יתורץ היטב שם קושיות הרבינו יונה בברכות והסוגי' בעירובין שם בטורי אבן עולה יפה ולדעתי אין צריכין לחלק בין דאורייתא לדרבנן וזה כוונו חז"ל באמרם בר"ה התם אכול מצה אמר רחמנא כו' ע"ש בר"ן דהקשה להרמב"ם דפסק כרבי זירא דמצות צריכות כונה ובכפאו ואכל מצה פסק דיצא ומחלק שם בין אכיל' לשאר מצות, ולדעתי העיקר כונה לחלק במצוה דעשי' אין מעכב הכונה להיפוך ובמצוה דאמירה או כמו תקיעת שופר דהתם זכרון כתיב חשוב כמצוה דאמירה, עיין היטב בזה כי הגמרא עולה יפה בר"ה גבי שופר ובפסחים ובסוכה, ודו"ק: